

Załącznik do Uchwały
Nr 895/201/26 Zarządu
Województwa Pomorskiego
z dnia 30 czerwca 2026 roku

WOJEWÓDZTWO
POMORSKIE

**Ocena zasobów
pomocy społecznej
województwa
pomorskiego za rok
2025**

Opracowanie

Rozdział 1 – Marta Maliszewska

kontakt: tel. 58 326 16 84; e-mail: m.maliszewska@pomorskie.eu

Rozdziały 5 i 14.1 – Łukasz Mierzejewski

kontakt: tel. 58 326 81 68; e-mail: l.mierzejewski@pomorskie.eu

Pozostałe części dokumentu – dr Mateusz Rutkowski

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej

Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego

ul. Okopowa 21/27, 80-810 Gdańsk

rops.pomorskie.eu

kontakt w sprawie dokumentu:

Referat Analiz i Rozwoju ROPS

dr Mateusz Rutkowski

tel. 58 326 89 86, e-mail: m.rutkowski@pomorskie.eu

Raport przygotowano w ramach realizacji projektu „Włączamy Pomorskie!” w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027, współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus

Spis treści

Wykaz skrótów	6
Wprowadzenie	9
Najważniejsze dane liczbowe	10
1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej	13
1.1. Demografia Pomorza	13
1.2. Długość życia i prognozy	17
1.3. Gospodarstwa domowe i wydatki	20
1.4. Stopa bezrobocia i rynek pracy	25
1.5. Ruch to zdrowie i oszczędność. Jak aktywność fizyczna wpływa na koszty pomocy społecznej?	30
2. Infrastruktura społeczna	38
2.1. Mieszkania komunalne i socjalne	38
2.2. Mieszkania treningowe i wspomagane	40
2.3. Placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku oraz w kryzysie zdrowia psychicznego	42
2.4. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności	46
2.5. Placówki dla osób doświadczających przemocy	48
3. Ekonomia społeczna	49
3.1. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie – działania ROPS	50
3.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej	53
3.3. Centra integracji społecznej	55
3.4. Kluby integracji społecznej	57
3.5. Warsztaty terapii zajęciowej	60
3.6. Zakłady aktywności zawodowej	61
3.7. Przedsiębiorstwa społeczne	62
3.8. Spółdzielnie socjalne	63
4. Osoby w wieku senioralnym	66
4.1. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób w wieku senioralnym	66
4.2. Uniwersytety trzeciego wieku	68
4.3. Gminne i powiatowe rady seniorów	70

4.4. Dzielne domy i kluby Senior+, gminne kluby i miejsca spotkań dla seniorów	73
5. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia	77
5.1. Powody przyznania pomocy. Moment aktywizacji systemu	78
5.2. Osoby i rodziny w decyzjach o świadczeniach	81
5.3. Pomoc społeczna w różnych typach rodzin	84
5.4. Najbliżej osób i rodzin – świadczenia będące zadaniami własnymi gmin	88
6. Usługi pomocy społecznej	92
6.1. Praca socjalna, kontrakty i projekty socjalne	92
6.2. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, hospicja	95
7. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej	100
7.1. Wsparcie środowiskowe	100
7.2. Piecza zastępcza	103
7.3. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka	105
7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza	107
7.5. Usamodzielnianie osób opuszczających pieczę zastępczą	110
7.6. Ośrodki adopcyjne	112
8. Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami	114
8.1. Realizacja wybranych zadań rehabilitacji społecznej przez jednostki powiatowe	114
8.2. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami	118
9. Inne rodzaje pomocy i świadczeń	120
9.1. Świadczenia rodzinne i alimentacyjne	120
9.2. Świadczenia opiekuńcze	122
9.3. Dodatki mieszkaniowe	127
10. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej	129
10.1. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej	129
10.2. Ustawowy wymóg liczby zatrudnionych pracowników socjalnych	131
10.3. Szkolenie kadr	133
11. Projekty realizowane przez ROPS w 2025 roku	136
11.1. Włączamy Pomorskie! [FERS 2021–2027]	136

11.2. Pomorska Moc Wiedzy [FEP 2021–2027]	136
11.3. RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej [INTERREG 2021–2027]	137
11.4. Wspieramy z MOCą w województwie pomorskim	137
11.5. Wsparcie instytucji zajmujących się pomocą i integracją społeczną.....	138
11.5. Laboratorium Aktywnej Spójności – wsparcie włączenia społecznego w regionach	138
11.6. FASD-Bridge: Kompleksowa inicjatywa transgraniczna na rzecz wczesnej diagnozy i holistycznego wsparcia dla rodzin FAS/FASD w regionie Południowego Bałtyku [2021–2027].....	139
12. Współpraca z organizacjami pozarządowymi	140
12.1. Współpraca OPS/PCPR/MOPR/CUS.....	141
12.2. Współpraca Samorządu Województwa Pomorskiego	143
13. Środki finansowe na wydatki pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin, OPS/CUS/PCPR.....	148
14. Wnioski i rekomendacje	154
14.1. Podsumowanie wybranych wniosków oraz rekomendacji zawartych w ocenach zasobów pomocy społecznej pomorskich JST	154
14.2. Wnioski końcowe z oceny zasobów pomocy społecznej dla województwa pomorskiego i propozycje interwencji SWP.....	165
15. Monitoring i sprawozdania z realizacji programów realizowanych przez SWP .	171
15.1. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030	171
15.2. Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025.....	180
15.3. Regionalny Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030	186
Spis tabel.....	191
Spis wykresów	193
Spis rysunków	194

Wykaz skrótów

BDL	Bank Danych Lokalnych Głównego Urzędu Statystycznego
CAL	Stowarzyszenia Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL
CAS	Centralna Aplikacja Statystyczna
CIS	centrum integracji społecznej
COP	Centrum organizacji pozarządowych
CSEI	klastry innowacji społecznych i ekologicznych (ang. <i>Cluster of Social and Ecologic Innovation</i>)
CUS	centrum usług społecznych
DE	Departament Edukacji Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
DK	Departament Kultury Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
DPS	dom pomocy społecznej
DTS	Departament Turystyki i Sportu Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
DZ	Departament Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
EFS+	Europejski Fundusz Społeczny Plus
ES	ekonomia społeczna
FEP	Program Fundusze Europejskie dla Pomorza
FERS	Program Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego
JST	jednostki samorządu terytorialnego
KIS	klub integracji społecznej
MRPiPS-03_R	Sprawozdanie roczne z udzielonych świadczeń pomocy społecznej – pieniężnych, w naturze i usługach
MRPiPS-05	Sprawozdanie roczne: wybrane informacje o domach pomocy społecznej o zasięgu gminnym, powiatowym i regionalnym oraz o placówkach całodobowej opieki prowadzonych w ramach działalności gospodarczej i statutowej

MRPiPS-06	Sprawozdanie roczne: wybrane jednostki organizacyjne pomocy społecznej i inne jednostki pomocy społecznej oraz zatrudnienie w systemie pomocy społecznej
NGO	organizacja pozarządowa (ang. <i>non governmental organisation</i>)
OPS	ośrodek pomocy społecznej
OzN	osoba/osoby z niepełnosprawnością
OWES	ośrodek wsparcia ekonomii społecznej
PCPR	powiatowe centrum pomocy rodzinie
PES	podmiot ekonomii społecznej
PFRON	Państwowy Fundusz Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych
PKD	Polska Klasyfikacja Działalności
POW	placówka opiekuńczo-wychowawcza
PS	przedsiębiorstwo społeczne
PUW	Pomorski Urząd Wojewódzki
PWD	placówka wsparcia dziennego
RDP	rodzinny dom pomocy
ROPS	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego
RPDI	Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025
RPOT	regionalna placówka opiekuńczo-terapeutyczna
SWP	Samorząd Województwa Pomorskiego
ŚDS	środowiskowy dom samopomocy
UE	Unia Europejska
Uops	Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 639)
Uowrispz	Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49 z późn. zm.)

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

UMWP	Urząd Marszałkowski Województwa Pomorskiego
UTW	uniwersytet trzeciego wieku
WHO	Światowa Organizacja Zdrowia (ang. <i>World Health Organization</i>)
WTZ	warsztaty terapii zajęciowej
ZAZ	zakład aktywności zawodowej

Wprowadzenie

Ustawa o pomocy społecznej nakłada na jednostki samorządu terytorialnego obowiązek corocznego przygotowanie oceny zasobów pomocy społecznej¹. Gminy oraz powiaty przedkładają dokument za rok poprzedni do 30 kwietnia roku następującego po roku sprawozdawczym odpowiednio: radzie gminy lub radzie powiatu. Dokumenty te przekazują również za pośrednictwem dedykowanego sprawozdania w centralnej aplikacji statystycznej (CAS) do regionalnego ośrodka polityki społecznej, który przygotowuje ocenę zasobów pomocy społecznej dla województwa i do 30 czerwca przedkłada ją sejmikowi województwa.

Ocena zasobów obejmuje w szczególności: infrastrukturę, kadre, organizacje pozarządowe i nakłady finansowe na zadania pomocy społecznej bez względu na podmiot je finansujący i realizujący, osoby i rodziny korzystające z pomocy społecznej, rodzaje ich problemów oraz ich rozkład ilościowy.

Dokument ma nie tylko charakter analityczny, opisujący kondycję i stan systemu pomocy społecznej w jednostkach samorządu terytorialnego. Stanowi podstawę do sformułowania wniosków, rekomendacji interwencji oraz planowania budżetu na kolejny rok.

Ocenę zasobów województwa pomorskiego za 2025 rok opracowano w oparciu dane pochodzące z różnych źródeł: sprawozdań ministerialnych, sprawozdań ocena zasobów pomocy społecznej (CAS), danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku, opracowań tematycznych Urzędu Statystycznego w Gdańsku, danych własnych ROPS czy innych opracowań i badań tematycznych. Dane odzwierciedlają stan na kwiecień i maj br., zaś rozbieżność obliczeń wynika z różnic zaokrągleń danych. Zakres dokumentu przewidziany ustawą został merytorycznie uzupełniony o obszary istotne z perspektywy regionalnej polityki społecznej.

---

¹ Art. 16a Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 639); dalej: Uops.

Najważniejsze dane liczbowe

- Liczba ludności województwa pomorskiego w ujęciu rok do roku nieznacznie zmniejszyła się – o 1084 osoby.
- Stopa bezrobocia rejestrowanego w końcu grudnia 2025 r. wyniosła 5,3%.
- W regionie funkcjonowały 23 centra integracji społecznej (-1), 14 klubów integracji społecznej, 2 zakłady aktywności zawodowej, 74 spółdzielnie socjalne (-7), 5 ośrodków wsparcia ekonomii społecznej oraz 11 398 organizacji pozarządowych (+5,7%).
- W końcu grudnia 2025 roku w województwie działało 89 przedsiębiorstw społecznych (+24).
- Liczba uniwersytetów trzeciego wieku wspierających aktywność osób w wieku senioralnym wyniosła 53 (o 8 więcej niż w 2024 roku), zaś klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów i senierek było 562 (+37).
- W regionie działało 51 klubów samopomocy (+4; 1350 osób uczestniczących w roku), 12 klubów samopomocy dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego (457 osób uczestniczących w roku), 30 dziennych domów pomocy (-2; 1111 osób uczestniczących w roku) oraz 74 środowiskowe domy samopomocy (+2; 2619 osób uczestniczących w roku).
- Warsztaty terapii zajęciowej działały w 19 powiatach województwa (z wyjątkiem Sopotu). Z 50 warsztatów skorzystało z 1849 osób (+24).
- Zgodnie z rejestrem Wojewody, w województwie działało 46 domów pomocy społecznej dysponujących 4374 miejscami. Jednostek prowadzonych w ramach działalności statutowej i gospodarczej było natomiast 91 (+4) i dysponowały 3 186 miejscami (+18).
- Funkcjonowało 117 mieszkań treningowych (+31) oraz 52 mieszkania wspomagane (+6). Ponad 57% mieszkań (suma) prowadzą NGO.
- Liczba schronisk dla osób w kryzysie bezdomności wyniosła 15 (-3), zaś schronisk z usługami opiekuńczymi 16 (+3).

- Świadczenia z pomocy społecznej przyznano 2,3% ogólnej liczby ludności województwa (+0,1 pkt. proc.). Świadczenia pieniężne i niepieniężne przyznano decyzją 54,5 tys. osób (+1,3%) z 42,0 tys. rodzin (+2,2%).
- Powody, które w największym stopniu uzasadniały przyznanie pomocy to: długotrwała lub ciężka choroba (23,3 tys. rodzin; +3,9% r/r), niepełnosprawność (22,0 tys. rodzin; +3,9% r/r) oraz ubóstwo (18,4 tys. rodzin; -4,7% r/r).
- Pomocą społeczną objęto 55,1 tys. rodzin (-2,8%). Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z 1-3 dziećmi wyniosła 11,4 tys. (+0,2%), zaś rodzin emerytów i rencistów – 12,6 tys. (+5,1%).
- Pracą socjalną objęto 38,3 tys. rodzin (+7,5%), zaś wyłącznie z pracy socjalnej skorzystało 13,1 tys. rodzin (+4,7%). Wzrosła liczba zawartych kontraktów socjalnych.
- Z usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania skorzystało 7,8 tys. osób (+5,4%), a liczba usług przekroczyła 2,1 mln (+4,9%). Usługi dla osób w kryzysie psychicznym świadczone 1486 osobom (-26). 9 gmin nie realizowało usług opiekuńczych (+2).
- W roku oceny ze wsparcia środowiskowego asystentów rodziny skorzystało 3 156 rodzin (+152), natomiast ze wsparcia rodzin wspierających 33 rodziny (+17,9%). Liczba asystentów i asystentek wyniosła 242 (+3), a liczba placówek wsparcia dziennego spadła do 108 (-4).
- Liczba placówek pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę w 2025 roku wyniosła 39 (+1; +2,6%).
- W pieczy zastępczej przebywało 6188 dzieci (+4,7%). 54,0% z ich przebywało w pieczy powyżej 3 lat i było to o 0,9 pkt. proc. więcej niż przed rokiem.
- 42,5% dzieci znalazło się w pieczy zastępczej z powodu bezradności rodziców w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (-0,2 pkt. proc.).
- Odsetek dzieci przebywających w rodzinnej pieczy zastępczej wyniósł 81,2% (+0,3 pkt. proc.).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- Dodatkami mieszkaniowymi objęto 25,9 tys. gospodarstw domowych (-4,3%).
- Ogólna liczba osób zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej wyniosła 7 895 (+203). Wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych (udział pracowników socjalnych posiadających specjalizację I lub II stopnia w ogólnej liczbie pracowników socjalnych) wyniósł 57,5% (+1,6 pkt. proc.).
- 64 ośrodki pomocy społecznej funkcjonujących na poziomie gminy nie spełniały przynajmniej jednego z ustawowych wymogów dotyczących poziomu zatrudnienia pracowników socjalnych (-1).

1. Dane o sytuacji demograficznej i społecznej

Poniższy rozdział jest próbą opisanego stanu demograficznego i społecznego po to, by nadać szerszy kontekst prowadzonym w kolejnych częściach oceny analizom systemu pomocy społecznej w regionie. Kolejne podrozdziały zawierają opis demograficzny Pomorza, prognozy dotyczące ludności na przestrzeni najbliższych lat, sytuację finansową i zawodową mieszkańców oraz krótki fragment, zwracający uwagę na aspekt aktywności fizycznej i jej wpływu na nasze zdrowie. Jest on o tyle istotny, że pomimo powszechnej zgody, że aktywność fizyczna jest potrzebna do utrzymania zdrowia, z danych wynika, że niewielka liczba Polaków spełnia minimalne rekomendacje WHO w tym zakresie.

Jeśli nie zaznaczono w przypisie inaczej, wszystkie dane pochodzą z Banku Danych Lokalnych GUS. Ze względu na terminy sprawozdawczości, dane za 2025 rok są niepełne – w takich sytuacjach podawane będą dane za 2024 rok, a tam, gdzie to możliwe, dane półroczne lub kwartalne za 2025 rok.

1.1. Demografia Pomorza

Stan ludności na koniec 2025 roku wyniósł 2 358 409 osób. W porównaniu do 2024 roku, odnotowaliśmy niewielki spadek ogólnej populacji (-1 084 osób)².

Gęstość zaludnienia była na tym samym poziomie co w roku 2024 i wyniosła 121 osób na 1 km kw.². W skali kraju gęstość zaludnienia to 119 osób na 1 km kw.³.

Tczew, Malbork i Kartuzy to najbardziej zaludnione miejscowości w województwie (odpowiednio 2 502, 2 106 i 1 973 osób na 1 km kw.²). Najmniej zaludnione były: Jastarnia (obszary wiejskie, czyli okoliczne tereny wchodzące w skład gminy, ale bez miasta), Krynica Morska i Smołdzino (odpowiednio 9, 10 i 12 osób na 1 km kw.²).

² Urząd Statystyczny w Gdańsku, *Biuletyn statystyczny województwa pomorskiego - 4 kwartał 2025 r – tablice*, <https://gdansk.stat.gov.pl/opracowania-biezace/komunikaty-i-biuletyny/nneopracowania/biuletyn-statystyczny-województwa-pomorskiego-4-kwartał-2025-r-1,67.html>, [dostęp: 15/05/2026].

³ GUS, *Polska w liczbach 2025*, https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5501/14/18/1/polska_w_liczbach_2025_v2.pdf [dostęp: 11/05/2026], Warszawa 2025, s. 1,

To, że najwięcej mieszkańców jest w Gdańsku, Gdyni i Słupsku jest dość oczywistą informacją. Są to jedne z głównych aglomeracji na terenie województwa. Wyłączając te ośrodki z rozważań, dużą liczbę mieszkańców odnotował powiat wejherowski (232,3 tys. osób), kartuski (156,8 tys. osób) i gdański (135,2 tys. osób). Te powiaty odnotowały również największy liczbowy wzrost ludności, nawet po uwzględnieniu Trójmiasta i Słupska. Najmniej mieszkańców odnotowano w Sopocie (31,4 tys.), powiecie sztumskim (37,9 tys.) i w powiecie nowodworskim (33,1 tys.).

Pod względem liczby ludności, województwo znajduje się na 6. miejscu w skali kraju po takich województwach jak: śląskie, małopolskie, mazowieckie, dolnośląskie i łódzkie⁴.

Większość mieszkańców Pomorskiego osiedlonych jest w miastach (2025 – 1 464 912 osób)⁵. Od kilku lat widoczny jest ogólnopolski trend przenoszenia się ludności na wieś. W przeciągu ostatnich 2 lat, wskaźnik udziału mieszkańców miast w ogólnej populacji w województwie spadł z 62,32% w 2023 roku do 62,11% w 2025 roku⁶. Gminy ze skrajnie ujemnym saldem migracyjnym w regionie (więcej wymeldowań niż zameldowań) w 2024 roku to: miasto Wejherowo (saldo -385), Tczew (-231) i miasto Gdynia (-224). Natomiast z drugiej strony, gminy ze skrajnie dodatnim saldem migracji (więcej zameldowań niż wymeldowań) wyliczając od największego to: miasto Gdańsk (saldo: 1 831), Żukowo (obszar wiejski, analogicznie do wspomnianej wcześniej Jastarni) (877), Kosakowo (723), Wejherowo (obszar wiejski, bez miasta Wejherowo, gdzie saldo było ujemne) (644), Kolbudy (550), Rumia (537), Szemud (515), Pruszcz Gdański (474) i Trąbki Wielkie (380)⁷. Poza Gdańskiem, pozostałe wymienione gminy to ośrodki ościenne dużych miast.

Suburbanizacja to złożone zjawisko, na które wpływ ma wiele czynników od ekonomicznych po społeczne. Praca czy szkoła w większym ośrodku miejskim przestaje być kłopotliwa chociażby ze względu na coraz bardziej powszechny

⁴ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> [dostęp: 3/04/2026].

⁵ Tamże.

⁶ Tamże.

⁷ Tamże.

transport osobowy (w 70,8% przebadanych gospodarstw domowych w 2024 roku posiadano samochód⁸). Jednocześnie, badania wskazują, że wskaźnik wykluczenia komunikacyjnego w województwie jest wysoki i zróżnicowany. Większość gmin doświadcza problemów z dostępnością komunikacyjną, a rozkład zjawiska jest niesymetryczny. Gminy najbardziej zagrożone wykluczeniem to te oddalone od głównych ośrodków miejskich, często w południowej, zachodniej i północno-zachodniej części województwa. Niska gęstość zaludnienia, duża powierzchnia i brak dostępu do kolei potęguje zjawisko zmuszając mieszkańców do korzystania z samochodu⁹. Możliwość pracy zdalnej również może być czynnikiem wpływającym na wybór przedmieści. Tereny przyległe do metropolii są atrakcyjne, ponieważ znajdują się stosunkowo blisko „centrum życia” a jednocześnie oferują inny komfort i jakość życia czy niższe ceny nieruchomości. Gminy te muszą mierzyć się z dostosowaniem swoich usług społecznych (na przykład edukacji czy transportu) jednocześnie konkurując z silniejszymi miastami rdzennymi. Brak usług lub ich nieproporcjonalna dostępność skutkuje korzystaniem z nich w większym ośrodku, ograniczając możliwości rozwoju gminy. Jednocześnie bardziej oddalone gminy z powodu odległości i braku komfortowego dojazdu do większego ośrodka powoli wymierają. To zjawisko powinno być pod ciągłą obserwacją, by hamować proces rozlewania się miast.

W populacji województwa pomorskiego przeważają kobiety. Z danych na koniec 2025 roku wynika, że województwo zamieszkiwało 1 144 497 mężczyzn i 1 213 912 kobiet. 695,5 tys. mężczyzn zamieszkiwało miasta a 449,2 tys. wsie. Analogicznie – 769,4 tys. kobiet mieszkało w miastach, a na wsiach – 444,5 tys.¹⁰. Współczynnik feminizacji dla województwa wyniósł 106 (106 kobiet na 100 mężczyzn).

---

⁸ Tamże.

⁹ *Analiza skali wykluczenia komunikacyjnego na obszarze Polski wraz z rekomendacjami zmian legislacyjnych w kontekście publicznego transportu zbiorowego, Zadanie 21 Atlas zagrożenia wykluczeniem komunikacyjnym*, <https://www.gov.pl/web/infrastruktura/analiza-skali-wykluczenia-komunikacyjnego-na-obszarze-polski-wraz-z-rekomendacjami-zmian-legislacyjnych-w-kontekscie-publicznego-transportu-zbiorowego> [dostęp: 25.05.2026], s. 150-151.

¹⁰ GUS, *Bank Danych Lokalnych*, <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/start> [dostęp: 3/04/2026].

Mimo przewagi liczebnej kobiet w ogóle populacji, ich liczba w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym była mniejsza niż mężczyzn (różnica między płciami wyniosła odpowiednio nieco ponad 9 tysięcy i prawie 66 tysięcy na korzyść mężczyzn). Sytuacja diametralnie się odwraca w wieku poprodukcyjnym, gdzie kobiet jest więcej o 76,4% (334,7 tys. kobiet vs 189,8 tys. mężczyzn). W porównaniu do 2024 roku, osób w wieku przedprodukcyjnym było mniej o ponad 10 tysięcy, w wieku produkcyjnym więcej o ponad 2 tysiące osób, a w wieku poprodukcyjnym więcej o prawie 7 tysięcy osób¹¹.

Powodów dysproporcji liczby kobiet do mężczyzn w wieku poprodukcyjnym można doszukiwać się w różnicy wieku emerytalnego, który jest zależny od płci. Jednak przyglądając się bardziej szczegółowym zestawom danych widać, że różnica na korzyść kobiet zaczyna się mniej więcej w przedziale od 55 roku życia – w przedziale osób w wieku 55+ było 400,6 tys. kobiet i 316,3 tys. mężczyzn. O ile różnica między płciami w przedziale 55-64 lat wynosiła trochę ponad 6 tysięcy, o tyle w przedziale powyżej 65 lat wynosiła już ponad 78 tysięcy¹². Koresponduje to z przeciętnym dalszym trwaniem życia, które według danych za 2024 rok było wyższe dla kobiet o prawie 7 lat. Przeciętny wiek mieszkańca Pomorza sukcesywnie wzrasta – od 40 lat w 2020 roku do 42,2 lat w 2025 roku. Po raz kolejny widać różnicę między płciami, kobiety są starsze od mężczyzn o ponad 2 lata (mediana wieku mężczyzn w Pomorskim to 41 lat, a kobiet – 43,4)¹³.

W województwie pomorskim w 2025 roku zanotowaliśmy jeden z mniejszych, ujemnych przyrostów naturalnych (różnicę między liczbą urodzeń i zgonów) w skali kraju, który wyniósł -6 659. Przeliczając przyrost naturalny na 1 000 osób – plasujemy się na drugim miejscu z wynikiem -2,82 zaraz po województwie małopolskim (-1,97)¹⁴. W powiatach kartuskim i gdańskim odnotowaliśmy dodatni przyrost naturalny (odpowiednio 349 i 67). W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców,

¹¹ Tamże.

¹² Obliczenia własne na podstawie danych z GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

¹³ GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

¹⁴ Tamże.

wysoki wynik odnotowano również w powiecie wejherowskim: -0,65. Wysoki ubytek naturalny w powiatach odnotowano w Gdyni (-1 176), Gdańsku (-1 035) i Słupsku (-588). W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców najniższy współczynnik ubytku odnotowano jednak w Sopocie (-7,99), Słupsku (-6,97) i powiecie nowodworskim (-6,84).

Najwięcej dzieci urodziło się w Gdańsku (3 877), powiecie wejherowskim (2 085) i kartuskim (1 691), a najmniej w Sopocie (116), powiecie nowodworskim (202) i sztumskim (202). W przeliczeniu na 1 000 mieszkańców najwięcej urodzeń było w powiatach: kartuskim (10,93), wejherowskim (9,05) i bytowskim (8,23). Najwięcej zgonów było w Gdańsku (4 962), a następnie w Gdyni (2 620) i powiecie wejherowskim (2 191), zaś w przeliczeniu na 1 000 mieszkańców: w Sopocie (12,78), Słupsku (11,96) i powiecie nowodworskim (11,70)¹⁵.

Duża liczba ludności, którą charakteryzują się główne ośrodki miejskie w regionie idzie w parze z wysokimi wskaźnikami urodzeń i zgonów. Powiaty gdański i kartuski, które jako jedyne odnotowały dodatni przyrost naturalny potwierdzają przytoczone wcześniej zjawisko przenoszenia się z miast na obrzeża. Wysokie liczby urodzeń w miastach nie rekompensują liczby zgonów, nasze miasta się starzeją. Kolejnym obserwowanym zjawiskiem jest stagnacja peryferyjnych części województwa spowodowana dużą śmiertelnością i małą liczbą urodzeń. Zjawiska te są bezpośrednio skorelowane ze strukturą wiekową lokalnych społeczności.

Na dynamikę tych procesów wpływa również poziom infrastruktury medycznej i usług społecznych, determinujący decyzje migracyjne młodych ludzi oraz dobrostan seniorów. Należy wzmacniać te regiony, by przeciwdziałać odpływowi mieszkańców i budować przestrzeń przyjazną dla wszystkich pokoleń.

1.2. Długość życia i prognozy

Jak wspomniano w poprzedniej części, kobiety żyją dłużej od mężczyzn. Przyczyn tej obserwacji, w dużej mierze upatruje się w coraz większej skuteczności medycyny.

---

¹⁵ Tamże.

Oczekiwane trwanie życia w zdrowiu to prognozowana liczba lat pełnej sprawności (bez ograniczeń aktywności i szeroko pojętej niepełnosprawności związanej z chorobami) dla osób w wieku X lat, zakładając, stałość warunków umieralności i stanu zdrowia populacji. Przeciętne dalsze trwanie życia określa podobny wskaźnik, co poprzedni, jednak nie zawiera w sobie komponentu zdrowotnego.

Dla pomorskich noworodków urodzonych w 2024 roku przeciętne trwanie życia wynosiło 75,35 lat dla chłopca i 82,16 lat dla dziewczynki. Jednocześnie, przewidywane życie w zdrowiu to 61,97 lat dla mężczyzn i 65,27 lat dla kobiet. Mniej więcej ostatnie 13 lat życia dla chłopców i 17 lat dla kobiet przewidziane jest z niepełnosprawnością. Obecne pokolenie noworodków może stracić pełną sprawność około dekadę wcześniej niż obecni 65-latkowie, którzy statystycznie mogą doświadczyć tego w wieku ok. 73-74 lat.¹⁶ Zaspokojenie potrzeb z zakresu świadczeń zdrowotnych, usług społecznych i opiekuńczych będzie coraz pilniejszym i trudniejszym wyzwaniem dla systemów ochrony zdrowia i pomocy społecznej.

Współczynnik obciążenia demograficznego osobami starszymi (stosunek osób w wieku co najmniej 65 lat do osób w wieku 15–64 lat) rośnie zarówno w Pomorskiem jak i w kraju. W 2025 roku ten współczynnik wynosił 32,6 w skali kraju (w 2024: 31,8). Nasze województwo uplasowało się pod koniec rankingu z wynikiem 29,8. Najniższy współczynnik odnotowano w województwie małopolskim (29,3), a najwyższy w świętokrzyskim (37,6). Współczynnik dla Pomorza jest mocno zróżnicowany wewnętrznie – najniższy jest w powiecie kartuskim (20,4) a wysoki w powiecie malborskim (33,1), Gdyni (38,2) i w Słupsku (41,7). Najwyższą wartość odnotowano w Sopocie (50,8) i jest to powiat z największym współczynnikiem obciążenia demograficznego w kraju¹⁷.

Ubytek populacji i jej starzenie postępuje szybciej niż zakładały prognozy. Ostatnia, przeprowadzona w 2022 roku zakładała, że w 2025 roku w pomorskim będzie 2 361 542 osób, w tym 582 967 osób powyżej 60 lat. Bazując na danych z zeszłego

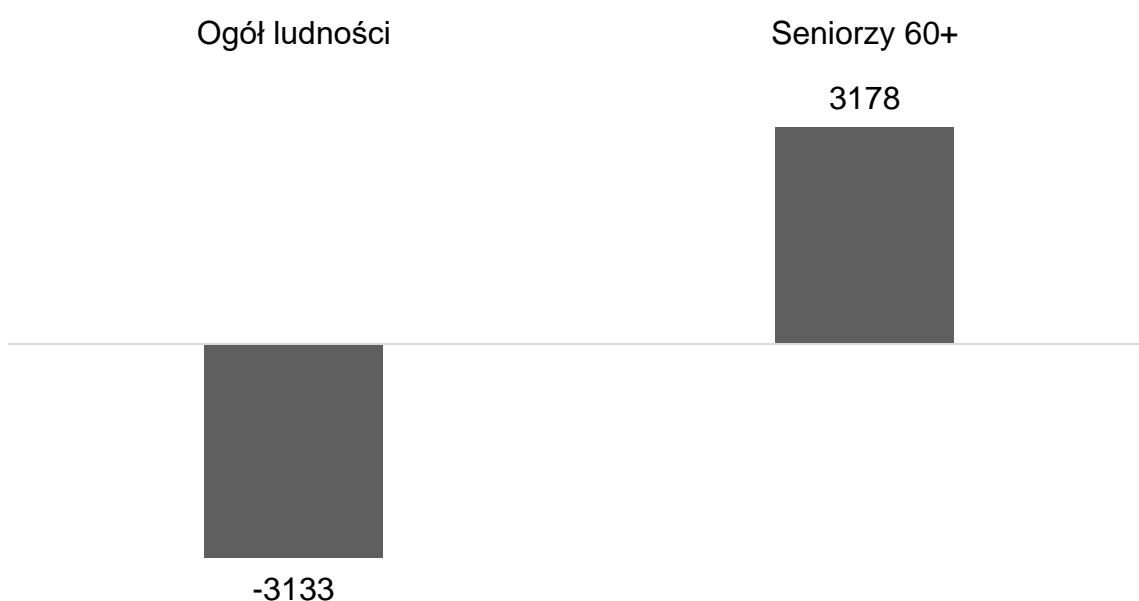
¹⁶ GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

¹⁷ Tamże.

roku, mieliśmy mniej mieszkańców niż prognozowano i jednocześnie więcej seniorów niż przewidywano¹⁸. Poniższy wykres przedstawia różnicę między prognozowanymi danymi (wartość 0 na osi X) a faktycznymi danymi na koniec 2025 roku. Warto zwrócić uwagę na podobieństwo tych liczb – ubytek ludności został zrekompensowany nadwyżką seniorów wskazując, że populacja nie tyle zmalała co się zestarzała.

Wykres 1. Odchylenie rzeczywistej liczby mieszkańców województwa pomorskiego w 2025 roku od założeń prognozy ludności z 2022 roku (w osobach)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W perspektywie 20-letniej (na 2045 rok), mieszkańców Pomorza ma być mniej niż obecnie o niecałe 47 tysięcy osób, a wskaźnik obciążenia demograficznego osobami starszymi może wynieść 39,5 (44,6 w skali kraju)¹⁹.

¹⁸ Dane i obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Banku Danych Lokalnych*.

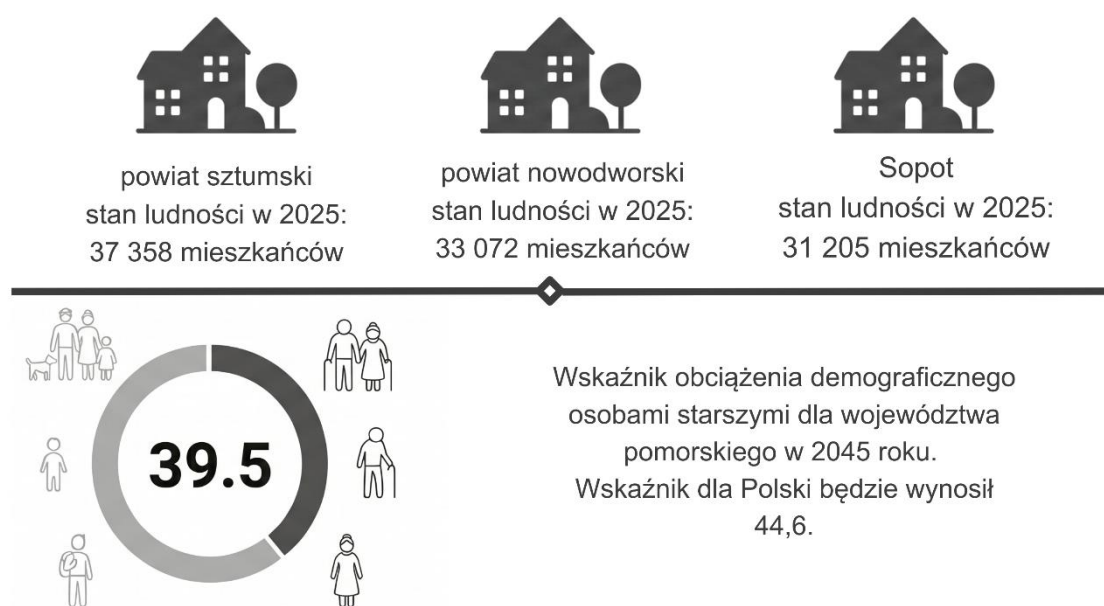
¹⁹ Tamże.

Rysunek 1. Skala zmian demograficznych na Pomorzu: wyludnianie powiatów i starzenie się społeczeństw

Liczba ludności w 2045 roku: 2 311 791

Przewiduje się, że za 20 lat mieszkańców Pomorskiego będzie o 47 000 mniej. To więcej niż aktualna liczba mieszkańców wybranych powiatów:

Opracowanie własne na podstawie danych Głównego Urzędu Statystycznego (GUS). Niektóre wizualne elementy graficzne zostały wygenerowane przy użyciu modelu sztucznej inteligencji Gemini (Imagen 3)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

1.3. Gospodarstwa domowe i wydatki

Migracje, zwiększająca się liczba samotnych osób starszych i zmiana modelu rodziny z wielopokoleniowej na nuklearną (obejmującą rodziców i dzieci) znajduje odzwierciedlenie w przeciętnej liczbie osób w gospodarstwie domowym, która spada systematycznie od 1999 roku. W 2024 przeciętne gospodarstwo zamieszkiwało 2,37 osób. Wzrost liczby osób mieszkających samotnie jest zjawiskiem złożonym i niejednorodnym. Kryzys mieszkaniowy ogranicza samodzielność młodych, wymuszając na nich wynajem pokoi lub mieszkanie z rodziną. Jednocześnie statystyki dotyczące jednoosobowych gospodarstw rosną głównie za sprawą

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

starszego pokolenia – ze względu na strukturę demograficzną po 65. roku życia, grupę tę dominują samotnie gospodarujące kobiety.

Średnie wynagrodzenie brutto w sektorze przedsiębiorstw (według PKD) na Pomorzu w 2025 roku wyniosło – 9 028,66 zł, a w 2024 roku 8 393,41 zł²⁰. Najwyższe zarobki oferowano w sektorze informacji i komunikacji (ponad 14 tysięcy złotych). Kolejne pozycje zajmował przemysł (górnictwo i wydobywanie i wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną i gorącą wodę – ponad 13 tysięcy złotych). Przeciętna emerytura/renta brutto wynosiła 3 722,76 zł w 2024 roku i 4 042,02 zł w 2025 roku. W porównaniu z poprzednim rokiem, liczba osób zatrudnionych w przemyśle spadła o 2 701, jednocześnie zwiększyła się liczba emerytów i rencistów – w 2024 roku było ich 491 tysięcy, w 2025 – 494,7 tysiąca. Trend ten będzie się utrzymywał, a jego poziom wzrastał wraz ze starzeniem się kolejnych pokoleń.

Przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę²¹ w 2024 dla województwa pomorskiego wynosił 3 193,61 zł i był niewiele wyższy niż dochód rozporządzalny dla całej Polski – 3 167,17 zł. Dochód do dyspozycji (czyli dochód rozporządzalny pomniejszony o pozostałe stałe zobowiązania takie jak opłaty, abonamenty, raty kredytu) dla Pomorskiego wynosił 3 117,09 zł w 2024 roku, a dla Polski 3 103,06 zł²². Zgodnie z obwieszczeniem Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego z dnia 30 marca 2026 przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na 1 osobę ogółem w 2025 r. wyniósł 3 500,21 zł²³. W momencie sporządzania oceny brakuje danych o dochodzie do dyspozycji za 2025 rok.

Warto zwrócić uwagę, że wraz ze wzrostem dochodów podniosły się koszty życia. W 2023 roku, kiedy przeciętny miesięczny dochód rozporządzalny na jedną osobę

²⁰ Urząd Statystyczny w Gdańsku, *Biuletyn statystyczny...*

²¹ Suma bieżących dochodów gospodarstw domowych pomniejszona o podatki, zaliczki na podatki i składki na ubezpieczenia społeczne i zdrowotne.

²² GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

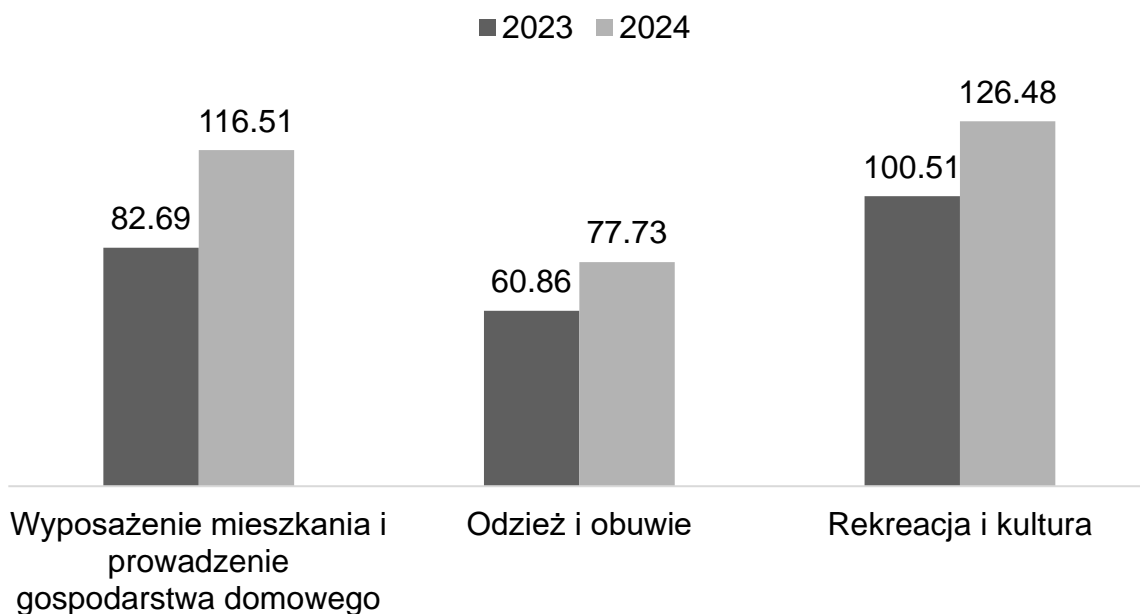
²³ Obwieszczenie w sprawie przeciętnego miesięcznego dochodu rozporządzalnego na 1 osobę ogółem w 2025 r., <https://stat.gov.pl/sygnalne/komunikaty-i-obwieszczenia/lista-komunikatow-i-obwieszczen/obwieszczenie-w-sprawie-przecietnego-miesiecznego-dochodu-rozporzadzalnego-na-1-osobe-ogolem-w-2025-r-,294,12.html>, [dostęp: 11/05/2026].

wynosił 2 291,82 zł dla Pomorskiego (2 678,30 zł dla Polski), przeciętne miesięczne wydatki na jedną osobę w gospodarstwie wynosiły 1 776,65 zł (1 636,29 zł dla Polski)²⁴. Dane te dowodzą, że mieszkaniec Pomorza miał niższy dochód niż statystyczny Polak i jednocześnie wyższe koszty życia. W 2024 przeciętne wydatki wzrosły do 2 017,87 zł dla Pomorskiego i 1 878,49 zł dla Polski²⁵.

Poniższy wykres wskazuje obszary, w których odnotowano wysokie wzrosty wydatków:

Wykres 2. Kategorie wydatków na towary i usługi, o najwyższym procentowym wzroście w latach 2023–2024 – województwo pomorskie

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym jest przyjęty dla krajów Unii Europejskiej i wyznacza odsetek osób, których dochód do dyspozycji (z dodaniem transferów społecznych takich jak emerytury czy zasiłki i odjęciu stałych zobowiązań) nie

²⁴ GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

²⁵ GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

przekracza 60% mediany rocznych dochodów przeciętnego Polaka²⁶. Nie jest to grupa, której nie stać na przysłowiowy chleb (to byłby wskaźnik ubóstwa skrajnego), to sytuacja, w której dochody znacząco odstają od przeciętnego standardu.

Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w 2023 roku wynosił 14% dla Polski i 12,5% dla województwa pomorskiego. W 2024 roku wzrósł do 13,8% w skali kraju, a w województwie pomorskim do poziomu 13,9%. Przeciętne roczne dochody w 2024 roku wyniosły 58,9 tys. złotych w skali kraju, a w naszym województwie 58,5 tys. zł – czyli mniej niż przeciętna krajowa. Mediana przeciętnego rocznego ekwiwalentnego dochodu do dyspozycji w Polsce w 2024 roku wynosiła 54 147 zł. Próg zagrożenia ubóstwem relatywnym dla samotnie gospodarującej osoby wynosił wtedy 32 488 zł (60% mediany), czyli ok. 2 707 zł miesięcznie. W 2024 roku 13,8% osób w kraju miało właśnie taką kwotę do dyspozycji na zakup jedzenia, leków, rozrywki i oszczędności²⁷. W 2025 roku wskaźnik ten wynosił 13,2% w skali kraju²⁸. W momencie pisania oceny brakuje danych dla województwa pomorskiego.

Wzrost tego miernika sygnalizuje dalsze ubożenie najuboższych grup społecznych, podczas gdy jego spadek oznacza redukcję nierówności, będącą często efektem aktywnej polityki państwa. W skali krajowej zmniejszenie zasięgu ubóstwa relatywnego jest widoczne przede wszystkim w statystykach uwzględniających ogół transferów socjalnych, takich jak zasiłki, emerytury czy programy wsparcia rodzin.

Obraz ten ulega jednak zmianie, gdy z analizy wykluczymy wpływ tych świadczeń na budżety domowe. Po wykluczeniu wszystkich transferów społecznych, wskaźnik zagrożenia ubóstwem plasował się stabilnie w okolicach 43% od 2019 roku by

²⁶ GUS, Pojęcia stosowane w statystyce publicznej: Wskaźnik zagrożenia ubóstwem po uwzględnieniu w dochodach transferów społecznych, <https://stat.gov.pl/metainformacje/sloownik-pojec/pojecia-stosowane-w-statystyce-publicznej/3073.pojecie.html>, [dostęp 13/04/2026].

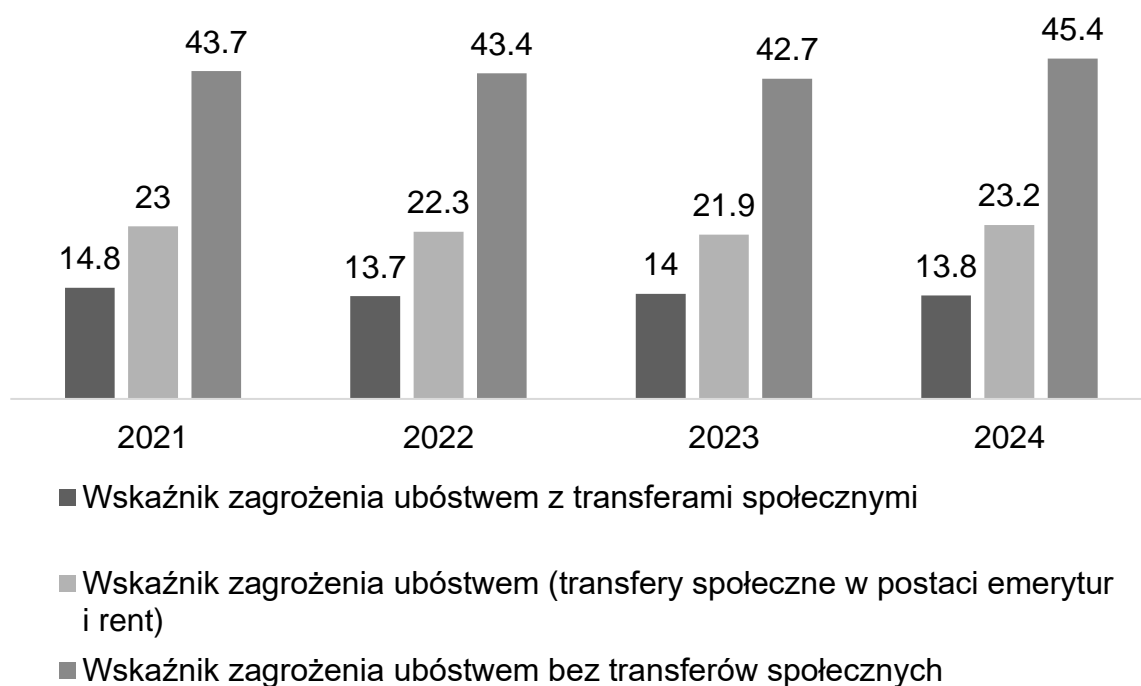
²⁷ GUS, *Dochody i warunki życia ludności Polski – raport z badania EU-SILC 2024*, <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/warunki-zycia/dochody-wydatki-i-warunki-zycia-ludnosci/dochody-i-warunki-zycia-ludnosci-polski-raport-z-badania-eu-silc-2024.6,18.html>, [dostęp: 13/04/26], s.14-16.

²⁸ Eurostat, *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li02_custom_20933359/default/table, [dostęp 14/04/26].

w 2023 roku spaść do 42,7%, a w 2024 roku wzrosnąć do 45,4%. Gdy z transferów społecznych pozostawimy jedynie emerytury i renty rodzinne, na przełomie lat widać fluktuacje, a znaczący wzrost nastąpił między 2023 i 2024 rokiem – z 21,9% do 23,2%. Stosunkowo duży wzrost wskaźnika bez uwzględnienia transferów społecznych (o 2,7 pkt. proc.) i z uwzględnieniem tylko emerytur i rent (wzrost o 1,3 pkt. proc.) między rokiem 2023 a 2024 oznacza, że sytuacja osób, które nie otrzymują wsparcia ze strony państwa w ogólnym rozrachunku pogarsza się²⁹. Obliczenia obejmują cały kraj, bez rozróżniania poszczególnych regionów. Warto mieć te tendencje na uwadze, zwłaszcza w obliczu starzejącego się społeczeństwa i coraz większego udziału emerytów w populacji. Opisaną zależność oraz fundamentalne znaczenie świadczeń państwowych dla stabilizacji sytuacji materialnej obywateli ilustruje poniższy wykres.

Wykres 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w latach 2021-2024 (Polska)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GUS.

²⁹ GUS, *Dochody i warunki życia ludności Polski...*, [dostęp: 13/04/2026], s.16-17.

Według danych Eurostatu kobiety częściej niż mężczyźni były zagrożone ubóstwem. Wskaźnik ten w 2024 roku wyniósł 14,3% dla kobiet i 13,3% dla mężczyzn, a w 2025 – 14,1% dla kobiet i 12,3% dla mężczyzn³⁰. Najwięcej osób zagrożonych ubóstwem jest wieku 18-24 lata (16,9% w 2025 roku), jednak warto zwrócić uwagę, że są to osoby na początku swojej drogi zawodowej. Wskaźnik ten spadł o 2,3 pkt. proc. w porównaniu z 2024 rokiem³¹.

Przyjmując za punkt odniesienia 65 rok życia, kiedy to przedstawiciele obu płci mogą przejść na emeryturę, wskaźnik ryzyka ubóstwa wynosi 14,7%, zaś wśród osób młodszych – 12,8%³². Kobiety szybciej osiągają wiek emerytalny w związku z czym krócej odkładają składki, które przekładają się na wysokość świadczenia. Dodatkowo częściej pracują w gorzej opłacalnych sektorach (ochrona zdrowia, edukacja, pomoc społeczna, usługi). Konieczność opieki nad dziećmi czy członkiem rodziny może zmuszać je do niepodejmowania zatrudnienia lub podejmowania pracy elastycznej, w niepełnym wymiarze godzin. Istotna jest też wysokość składek za okresy urlopów macierzyńskich czy wychowawczych. Wspominana kwestia długości życia, luka, zatrudnieniowa, płacowa i w konsekwencji emerytalna są czynnikami, które sprawiają, że większa czy mniejsza przewaga kobiet wśród osób bardziej narażonych na ubóstwo utrzymuje się od 2017 roku³³.

1.4. Stopa bezrobocia i rynek pracy

Stopa bezrobocia rejestrowanego w 2024 roku wynosiła 5,1% dla Polski i 4,6% dla województwa pomorskiego. W 2025 roku wzrosła do poziomu 5,7% w skali kraju i 5,3% w naszym regionie. Na koniec ocenianego roku w powiatowych urzędach pracy zarejestrowanych było 49,7 tys. osób, o 6 742 osób więcej niż w poprzednim

³⁰ Eurostat, *At-risk-of-poverty rate by poverty threshold, age and sex*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_li02/default/table?lang=en, [dostęp: 14/04/2026].

³¹ Eurostat, *At-risk-of-poverty rate by age group*, <https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi012/default/table?lang=en>, [dostęp: 14/04/2026].

³² Eurostat, *At-risk-of-poverty rate of older people by sex and selected age groups*, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_pnp1/default/table?lang=en, [dostęp: 14/04/2026].

³³ GUS, Wskaźnik 10.2.1 - Stopa ubóstwa po transferach społecznych, https://sdg.gov.pl/statistics_glob/10-2-1/, [dostęp: 14/04/2026].

roku. Niski stan odnotowano w powiatach: miasta Sopotu (389), sztumskim (618 osób), nowodworskim (1 193 osób) i malborskim (1 711 osób), a wysoki w powiatach: chojnickim (3 490), wejherowskim (4 512 osób), i Gdańsku (7 862)³⁴. Niską stopę bezrobocia zarejestrowano w Trójmieście (odpowiednio 2,3%, 2,8% i 3% dla Sopotu, Gdyni i Gdańska), wysoką – w powiatach: lęborskim (10,3%), człuchowskim (11%) i nowodworskim (12%). Znaczący wzrost stopy bezrobocia odnotowano w powiecie kościerskim (do poziomu 8,3%, wzrost o 1,1 pkt. proc.), nowodworskim (do poziomu 12%, wzrost o 1,3 pkt. proc.) i w malborskim (do poziomu 10,1%, wzrost o 1,6 pkt. proc.)³⁵. Znaczny wzrost liczbowy nie jest tożsamy ze wzrostem stopy. Wysokie procentowe zmiany w stopie bezrobocia odnotowano w powiecie kartuskim (wzrost o 37,5%), Słupsku (wzrost o 25%) i Gdyni (wzrost o 21,7%). Zagrożenie bezrobociem w województwie ma charakter strukturalny i jest ściśle powiązane z demografią powiatów. Wysokie wzrosty procentowe w dużych miastach wynikają z naturalnej rotacji pracowników przy dużej bazie ludnościowej i nie świadczą o kryzysie zatrudnienia. Prawdziwym problemem regionu pozostają małe, starzejące się powiaty obrzeżne, gdzie ograniczona liczba przedsiębiorstw i brak perspektyw sprawiają, że nawet minimalny wzrost liczby bezrobotnych generuje dwucyfrowy wzrost stopy bezrobocia.

W porównaniu z 2024 rokiem wzrosła liczba zarejestrowanych osób z niepełnosprawnościami (o 511 osób, czyli o ok. 14%³⁶). Wzrósł też odsetek tych osób z prawem do zasiłku (z 19,3% do 22,5%³⁷). Według stanu na koniec roku najwięcej osób z niepełnosprawnościami było zarejestrowanych w powiatach: starogardzkim (341 osób), wejherowskim (442 osób) i w Gdańsku (548 osób) a najmniej w powiatach: nowodworskim (60 osób), sztumskim (55 osób) i w Sopocie (34 osoby)³⁸. Wskaźnik, którego wzrost napawa pewnym optymizmem w kwestii włączenia społecznego to odsetek zatrudnienia wśród osób z

³⁴ Tamże.

³⁵ Obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

³⁶ Obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

³⁷ Obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

³⁸ GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

niepełnosprawnościami, który wyniósł w 2025 roku ok. 39,5%, (w 2024 wynosił on ok. 38,2%)³⁹.

Wśród pomorskich bezrobotnych w 2025 roku przeważały osoby, które poprzednio pracowały (89,2% ogółu) i takie, które rejestrowały się po raz kolejny (71,4% ogółu osób zarejestrowanych). Mimo wzrostu ogólnej liczby osób zarejestrowanych, w porównaniu do 2024 roku, nieznacznie spadł odsetek osób z prawem do zasiłku (do 15% ogółu bezrobotnych)⁴⁰. Wzrósł odsetek osób, które zostały wyrejestrowane z powodu podjęcia pracy – w 2024 roku było to 58,7% osób, w 2025 roku – 62,8%.

Wśród pomorskich bezrobotnych dominują kobiety – stanowią 55% wszystkich zarejestrowanych osób. W przeważającej części województwa obserwuje się tę tendencję (wyjątki: Sopot, Słupsk i powiat słupski). Największą dysproporcję między płciami (pod kątem liczebności grupy) zanotowano w powiecie wejherowskim (1 938 mężczyzn i 2 574 kobiet)⁴¹.

Wśród osób zarejestrowanych większość jest w wieku 35-44 lata (12,6 tys. osób). W porównaniu do 2024 roku, skok rejestracji nastąpił w przedziale osób w wieku 24 lata i mniej (7 477 osób w 2025, wzrost o 1 350, czyli o 22%) i w przedziale 45-54 lata (10 856 osób w 2025, wzrost o 1 631, czyli o 17,7%)⁴².

Największe bezrobocie zauważalne jest wśród osób posiadających niższe wykształcenie. Największy wzrost liczbowy i procentowy odnotowano wśród osób z wykształceniem gimnazjalnym/podstawowym i niepełnym podstawowym (z 11,1 tys. osób w 2024 roku do 13,3 tys. osób w 2025). Wśród osób bezrobotnych z wyższym wykształceniem większą reprezentację mają kobiety (różnica wyniosła 2 264 osób). Mężczyźni przeważają w grupie bezrobotnych z wykształceniem zawodowym/branżowym (różnica wyniosła 881 osób) i gimnazjalnym/podstawowym/niepełnym podstawowym (różnica wyniosła 574

³⁹ Tamże.

⁴⁰ Tamże.

⁴¹ Tamże.

⁴² Obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

osób)⁴³. Dane pokazują kolejną asymetrię płciową, tym razem ze względu na edukację: największa przewaga mężczyzn wśród bezrobotnych (w kategorii wykształcenia zawodowego) jest aż 2,5 razy mniejsza niż dysproporcja w grupie z wyższym wykształceniem, gdzie liczba bezrobotnych kobiet przewyższa liczbę mężczyzn.

W 2025 roku odsetek osób długotrwale bezrobotnych (czyli osób posiadających ten status powyżej 12 miesięcy) wyniósł 33,1%. Wskaźnik ten nieznacznie spadł w porównaniu do 2024 roku, mimo większej liczby bezrobotnych ogółem. Analiza struktury czasu pozostawania bez pracy dowodzi, że wysokie wartości liczbowe w aglomeracjach nie są tożsame z intensywnością zjawiska. W Gdańsku blisko 3 tysiące długotrwale bezrobotnych stanowi ponad 1/3 ogromnej i płynnej bazy populacyjnej, podczas gdy w powiecie sztumskim zaledwie 92 osoby reprezentują aż 14,9% ogółu bezrobotnych, co potwierdza chroniczny charakter lokalnego bezrobocia. Sytuację w regionie dodatkowo komplikuje gwałtowny wzrost liczby osób w rejestrach od 6 do 12 miesięcy (o niemal 2,4 tys. osób) – w warunkach osłabionej sytuacji gospodarczej grupa ta z dużym prawdopodobieństwem w najbliższej przyszłości zasili grupę bezrobocia długotrwałego, pogłębiając problem w powiatach, takich jak Gdynia, w którym odnotowano największy procentowy wzrost osób długotrwale bezrobotnych (o 45,6%).

W 2025 roku do powiatowych urzędów pracy w województwie pomorskim wpłynęło łącznie 55,8 tys. ofert pracy, co oznacza spadek o 38,5 tys. w porównaniu z poprzednim rokiem. Główna pula wolnych miejsc pracy była silnie skoncentrowana w największych ośrodkach miejsko-gospodarczych regionu – w Gdańsku, który skupił 22,8% wszystkich ofert, oraz Słupsku z udziałem na poziomie 102%. W pozostałych powiatach i miastach na prawach powiatu popyt na pracę był marginalny, oscylując w granicach od 1,1% do 8% całkowitej rocznej puli ofert pracy w regionie.

Najmniejsze zaplecze ofert odnotowano w powiatach malborskim: (885 ofert), sztumskim (zaledwie 617 ofert) oraz w Sopocie (487). Skurczenie się liczby wolnych

⁴³ GUS, Bank Danych Lokalnych.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

miejsc pracy przełożyło się na pogorszenie wskaźnika napięcia rynku pracy. Średnio w województwie pomorskim na jedną ofertę pracy przypadało 9,99 osób bezrobotnych. Relatywnie korzystna sytuacja panowała w Słupsku (3,69 osób na ofertę) oraz w powiatach słupskim (6,40) i gdańskim (6,38). Na przeciwległym biegunie znalazły się powiaty: bytowski, malborski i kwidzyński, gdzie wskaźnik ten przekroczył krytyczną granicę 20 osób na jedno miejsce pracy. W porównaniu z 2024 rokiem najbardziej gwałtowne tąpnięcie warunków zatrudnieniowych odnotowano w powiatach: człuchowskim, gdzie liczba bezrobotnych na jedną ofertę drastycznie wzrosła z 7,17 do 18,19 osób i bytowskim, który zanotował największą liczbą i procentową negatywną zmianę w relacji do wyjściowego poziomu 5,76 osób na ofertę w 2024 roku⁴⁴. Gospodarcze konsekwencje tego stanu rzeczy najwyraźniej zarysowały się w powiecie malborskim. Połączenie skrajnie niskiego napływu ofert (885) z dużą liczbą chętnych (ponad 20 osób na miejsce) sprawiło, że ten powiat stał się punktem krytycznym na mapie Pomorza, notując na koniec grudnia najwyższy wzrost stopy bezrobocia rok do roku w skali całego regionu.

Fundusz Pracy to państwowy fundusz celowy, którego środki są przeznaczane na łagodzenie skutków bezrobocia (przez wypłacanie zasiłku dla bezrobotnych) oraz finansowanie programów aktywizacji zawodowej, takich jak staże, szkolenia czy dotacje na rozpoczęcie działalności gospodarczej. W porównaniu z 2024 rokiem, ogólne koszty Funduszu Pracy wzrosły o ponad 47,1 mln zł. Największy skok można zauważyć w środkach rozdysponowanych na podjęcie działalności gospodarczej i wyposażenie stanowiska pracy (wzrost o ok. 24%). Największy kwotowy spadek środków nastąpił w stypendiach na okres stażu (spadek o ponad 2,4 mln zł), jednak największy procentowy spadek odnotowano w środkach na szkolenia (prawie 11%). Najwięcej środków z Funduszu Pracy przeznaczono na zasiłki dla bezrobotnych (trochę ponad 170 mln zł)⁴⁵. Rosnąca liczba bezrobotnych kurczy zasoby Funduszu na realną aktywizację, co w konsekwencji blokuje powrót osób rejestrowanych

⁴⁴ Tamże.

⁴⁵ Dane i obliczenia własne na podstawie danych GUS, *Bank Danych Lokalnych*.

na rynek pracy i utrwała długotrwałe bezrobocie. Obraz pomorskiego rynku pracy w 2025 roku pokazuje, że, ilościowe wskaźniki bezrobocia ustępują miejsca problemom o charakterze jakościowym i demograficznym. Kluczowym wyzwaniem regionu nie jest masowy wzrost rejestracji w miastach, lecz zjawisko bezrobocia na prowincji, dotyczące w dużej mierze kobiety oraz osoby o niedopasowanych kwalifikacjach do lokalnego rynku. Drastyczny spadek liczby ofert pracy w mniejszych powiatach w połączeniu z gwałtownym przyrostem osób bezrobotnych stanowi ostrzeżenie przed dalszym rozwarstwieniem regionu. Bez nadrzędnych interwencji infrastrukturalnych i transportowych, peryferyjne rynki Pomorza mogą utracić zdolność do samodzielnej regeneracji i aktywizacji swoich malejących zasobów ludzkich.

1.5. Ruch to zdrowie i oszczędność. Jak aktywność fizyczna wpływa na koszty pomocy społecznej?

Starzejące się społeczeństwo już teraz wymaga sporych nakładów pieniężnych i zasobów ludzkich na zapewnienie podstawowych usług publicznych, szczególnie społecznych i zdrowotnych. Jak już wspomniano, długość życia rośnie, co jest wynikiem między innymi rozwoju medycyny, ale i poprawy jakości życia. W dobie ograniczonych środków finansowych, pogłębiającej się niewydolności systemu ochrony zdrowia czy problemów z zabezpieczeniem usług opiekuńczych w ramach systemu pomocy społecznej, każde działanie, które może zaowocować w przyszłości jest na wagę złota. Profilaktyka aktywności fizycznej, którą można wprowadzić relatywnie niewielkim kosztem dzieląc zadania na różne podobszary jest jednym z takich działań. Nawyki ruchowe nabrane w dzieciństwie mogą zaprocentować większą sprawnością w dorosłości i potencjalnie zmniejszać zapotrzebowanie na wsparcie państwa.

Standardy WHO w zakresie aktywności fizycznej wyznaczają wymaganą częstość, intensywność i czas trwania do osiągnięcia znaczących korzyści zdrowotnych i ograniczenia zagrożeń dla zdrowia. Te opracowane w 2021 roku przewidują minimum 60 minut dziennie aktywności o umiarkowanej lub dużej intensywności oraz

3 dni w tygodniu na ćwiczenia aerobowe i ćwiczenia wzmacniające mięśnie i kości dla dzieci i młodzieży (5-17 lat). Dla dorosłych bez względu na wiek i niepełnosprawność standardy wskazują na minimum 150-300 minut tygodniowo aktywności o umiarkowanej intensywności lub 75-150 minut tygodniowo aktywności o dużej intensywności⁴⁶. Wyjątkiem są kobiety w ciąży, które powinny zrezygnować z intensywnego ruchu. Wyznacznikiem więc nie jest początkowa sprawność, a czas i subiektywne odczucie intensywności aktywności. Każdy ruch jest ważny, a jakkolwiek jest lepszy niż żaden. Mogą to być ćwiczenia, sporty rekreacyjne czy wyczynowe. Ale równie dobrze może to być przemieszczanie się czy wykonywanie codziennych obowiązków domowych. Przykładowo, umiarkowanym ruchem może być marsz (taki podczas którego można rozmawiać, ale nie śpiewać⁴⁷), zabawa z dziećmi, prace ogrodowe. Aktywność intensywna to szybka jazda na rowerze, bieganie, cięższe prace ogrodowe czy budowlane⁴⁸. Dla dziecka poziom intensywności marszu może być umiarkowaną aktywnością, ale dla jego babci lub mamy, która prowadzi siedzący tryb życia będzie to już intensywny wysiłek. Ważne by te aktywności wpleść w swoją codzienność tak, by nie wydzielać specjalnego, zaplanowanego czasu na ich wykonywanie. W ten sposób łatwiej będzie je wdrożyć i przyzwyczaić się do nich, co w konsekwencji na pewno pomoże utrzymać regularność.

Tylko 1/5 Polaków powyżej 15 roku życia spełnia minimalne normy aktywności w czasie wolnym. Jeśli uwzględni się regularną jazdę rowerem w celu przemieszczania się odsetek ten wzrasta do 27%. 3/4 Polaków chodzi w celu przemieszczania się. Spacerowanie rekreacyjne (nie w celu przemieszczania się) podejmuje 64% badanych, co znaczy, że 36% badanych w ogóle nie spaceruje w czasie wolnym. 69% badanych spełnia kryteria WHO dotyczące aktywności

---

⁴⁶ Wytyczne WHO dotyczące aktywności fizycznej i siedzącego trybu życia: omówienie. Kopenhaga: Biuro Regionalne WHO na Europę; 2021, <https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/ed51819c-d988-4285-8ee0-04f3c97c3bba/content> [dostęp: 12/05/2026].

⁴⁷ Walker Peter, *Ruch – cudowne lekarstwo. Dlaczego warto chodzić po mieście*, wyd. Wysoki Zamek, 2023, s. 66.

⁴⁸ Tamże, 65.

fizycznej, ale, jeśli odejmiemy aspekt transportowy, wskaźnik ten spada do 60%⁴⁹. W porównaniu do 2024 roku odnotowano spadek z poziomu 89% dla wszystkich aktywności i 81% dla aktywności z wyłączeniem przemieszczania się⁵⁰.

Kondycja fizyczna jest nierozzerwalnie powiązana ze zdrowiem populacji. Obecnie, wśród dzieci obserwuje się spadek poziomu sprawności fizycznej (w tym wydolności krążeniowo-oddechowej). Szacuje się, że od 20% do 25% uczniów boryka się z nadmierną masą ciała⁵¹. W 2025 roku szacowano, że 64% mężczyzn i 48% kobiet powyżej 20 roku miało zbyt wysoką masę ciała, a otyłość dotyczyła odpowiednio 15% mężczyzn i 13% kobiet⁵². World Obesity Federation w swoim Światowym Atlasie otyłości prognozuje, że do 2035 roku te wartości się podwoją. Odsetek dzieci z otyłością (w wieku 5-19 lat) wzrośnie z ok. 16% do ponad 30% u chłopców i od ok. 7% do prawie 15% u dziewczynek⁵³.

---

⁴⁹ Ministerstwo Sportu i Turystyki, Research Collective, *Poziom Aktywności Fizycznej Polaków 2025*, <https://www.gov.pl/attachment/ed47d660-0597-41b9-9163-7238735416dc>, [dostęp: 12/05/2026].

⁵⁰ Ministerstwo Sportu i Turystyki Poziom aktywności fizycznej, Indicator Centrum Badań Marketingowych, *Poziom aktywności fizycznej Polaków 2024*, <https://www.gov.pl/attachment/16f56202-0c32-4963-a147-b734d1bc625f>, [dostęp: 12/05/2026], s. 5. Dla rzetelności trzeba zaznaczyć, że badania w 2024 i 2025 roku różniły się pod kątem metodologicznym co mogło częściowo spowodować większą fluktuację wyników. W 2024 roku badanie zostało przeprowadzone metodą wywiadów telefonicznych (CATI), a w 2025 metodą bezpośrednich wywiadów wspomaganym komputerowo (CAPI).

⁵¹ Akademia Wychowania Fizycznego Józefa Piłsudskiego w Warszawie, *Raport merytoryczny projektu WF z AWF Aktywny dzisiaj dla zdrowia w przyszłości za rok 2025*, red. prof. dr hab. Bartosz Molik, Warszawa 2026, <https://www.awf.edu.pl/uczelnia/aktualnosci/raport-merytoryczny-projektu-wf-z-awf-aktywny-dzisiaj-dla-zdrowia-w-przyszlosci-za-rok-2025>, [dostęp: 12/05/2026], s. 19.

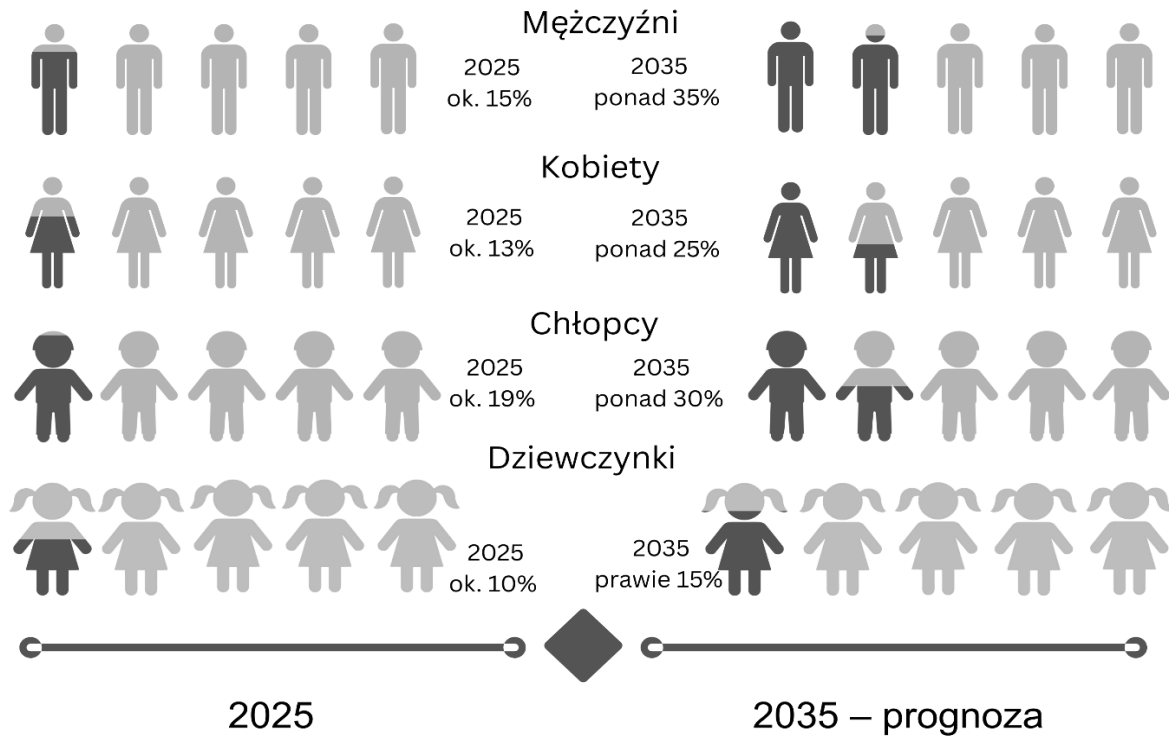
⁵² *Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania*, red. Wojtyniak Bogdan, Smaga Anna, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego PZH – Państwowy Instytut Badawczy, Warszawa 2025, <https://www.pzh.gov.pl/raport-sytuacja-zdrowotna-ludnosci-polski-i-jej-uwarunkowania-2025/>, [dostęp: 12/05/2026], s. 34.

⁵³ Lobstein T., Jackson-Leach R., Jaynaide P. et.al., *World Obesity Atlas 2023*, https://s3-eu-west-1.amazonaws.com/wof-files/World_Obesity_Atlas_2023_Report.pdf, [dostęp: 12/05/2026], s. 171.

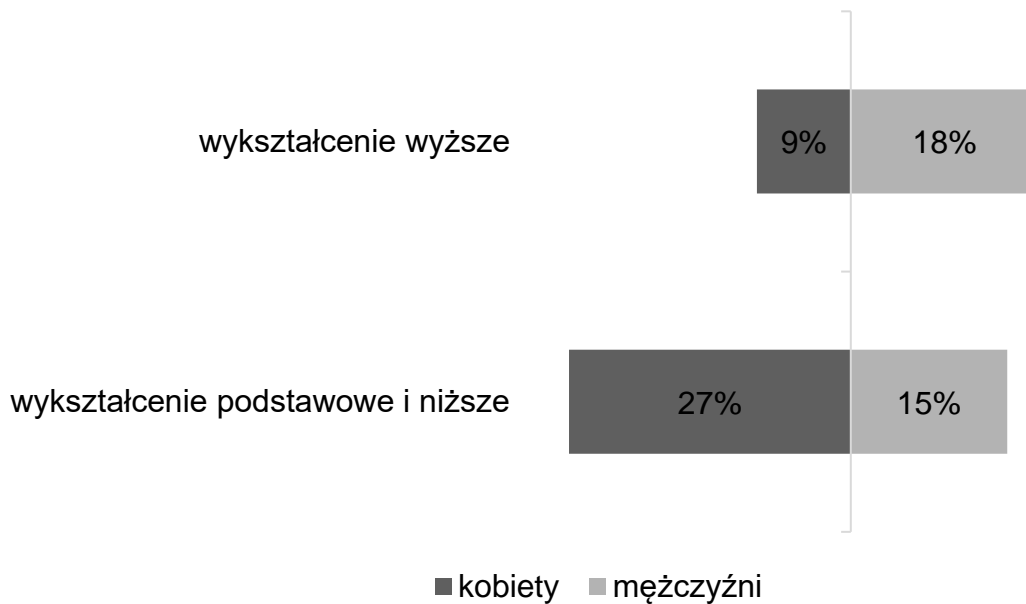
Rysunek 2. Prognoza 2035: Rosnący problem otyłości w podziale na pokolenia

Prognoza 2035: statystyki osób z otyłością

Źródło: opracowanie własne na podstawie World Obesity Atlas 2023 i „Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania”.

Zagrożenie otyłością jest zróżnicowane pod względem płci, miejsca zamieszkania i wykształcenia. Problemy z nadmiarową wagą częściej występują u kobiet z niskim wykształceniem, a wraz ze wzrostem jego poziomu maleje odsetek kobiet z otyłością (27% kobiet z wykształceniem gimnazjalnym i niższym vs 9% kobiet z wykształceniem wyższym). U mężczyzn sytuacja jest odwrotna – otyłość występuje u 18% mężczyzn z wyższym wykształceniem i 15% z gimnazjalnym i niższym. Opisane zależności przedstawia poniższy wykres.

Wykres 4. Poziom wykształcenia a otyłość

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania*, red. Wojtyniak B., Smaga A.

Jednocześnie wśród osób z trudnościami materialnymi otyłość częściej dotyka kobiety, a wśród lepiej sytuowanych – mężczyzn. Osoby w trudnej sytuacji finansowej rzadziej podejmują rekreacyjne ćwiczenia i wypełniają rekomendacje WHO. Na wsiach sytuacja jest mniej korzystna niż w miastach⁵⁴. Dla większej czytelności, przedstawione dane zostały ujęte w formie tabelarycznej.

Tabela 1. Sytuacja finansowa i miejsce zamieszkania a styl życia

Sytuacja finansowa/miejsce zamieszkania	Częstszy problem z otyłością	Styl życia i ruch
Trudna sytuacja finansowa	Kobiety częściej dotknięte otyłością	Rzadsza aktywność fizyczna i spełnianie norm WHO
Dobra sytuacja finansowa	Mężczyźni są częściej dotknięci otyłością	Większa świadomość i aktywność rekreacyjna

⁵⁴ *Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania*, red. Wojtyniak B., Smaga A., s. 35-36.

Sytuacja finansowa/miejsce zamieszkania	Częstszy problem z otyłością	Styl życia i ruch
Miejsce zamieszkania	Mieszkańcy wsi częściej są dotknięci otyłością	

Źródło: opracowanie własne na podstawie *Sytuacja zdrowotna ludności polski i jej uwarunkowania*, red. Wojtyniak B., Smaga A.

Ruch i jego brak wpływa między innymi na układ sercowo-naczyniowy (brak ruchu może wpływać na wyższe ryzyko zawału serca, nadciśnienia, zwężania tętnic), nowotwory (aktywne życie może zmniejszać ryzyko niektórych nowotworów), cukrzycę typu II (aktywność i odpowiednia dieta mogą zmniejszyć ryzyko wystąpienia choroby u osób podatnych nawet o 60%), kości i stawy (brak ruchu może wpływać na zmniejszenie się masy kostnej i ich kruchość), funkcje poznawcze i choroby neurodegeneracyjne (aktywne życie może zmniejszyć ryzyko choroby Alzheimera, poprawia funkcje wykonawcze), i zdrowie psychiczne (aktywne życie może zmniejszyć ryzyko depresji i pomóc łagodzić objawy u tych, którzy się z nią zmagają)⁵⁵. Sama otyłość, która jest schorzeniem o wielorakim podłożu może generować takie problemy jak cukrzyca typu II, nadciśnienie, bezdech senny, słuszczenie i zapalenie wątroby, choroby kości i mięśni⁵⁶. W 2023 roku obliczono, że wartość refundacji leczenia chorób będących głównymi konsekwencjami otyłości wyniosły 3,8 mld zł⁵⁷. Odpowiednia profilaktyka i zarządzanie z pewnością mogłyby pozwolić na zaoszczędzenie części z tych środków.

Z natury z wiekiem stajemy się mniej aktywni, co może potęgować istniejące już dolegliwości. Starość wiąże się z dodatkowymi problemami jak sarkopenia (utrata masy mięśniowej), a słaba kondycja może spowodować nie tylko kłopoty z poruszaniem się, ale i ogólnym codziennym funkcjonowaniem. Aktywność fizyczna, niezależnie, kiedy rozpoczęta, wzmacnia mięśnie, koordynację i równowagę, która jest bardzo istotna w zapobieganiu upadkom.

⁵⁵ Walker P., *Ruch – cudowne lekarstwo...*s. 61-63.

⁵⁶ Pawlewicz Aleksander, *NFZ o zdrowiu*, s.18-40.

⁵⁷ Tamże, s. 43.

W kontekście pomocy społecznej, aktywność fizyczna wydaje się być o tyle istotna, że bezpośrednio wpływa na generowane koszty. W 2024 roku na usługi opiekuńcze w ogóle wydano ponad 60 mln zł dla nieco ponad 7,4 tys. odbiorców. W kolejnym roku, dla niewiele większej puli osób (różnica wynosiła 403 osoby) wydano ponad 14 mln zł więcej (na osobę przypadało ok. 9,5 tys. zł rocznie, niecałe 800 zł miesięcznie)⁵⁸. Spadek kosztów przy niemal stałej liczbie potrzebujących pokazuje, jak ogromny wpływ na budżet gmin mają nawet najmniejsze zmiany w sprawności mieszkańców. Każdy rok, w którym udaje się utrzymać seniorów czy osoby z niepełnosprawnościami w choćby minimalnej samodzielności ruchowej, przynosi wielomilionowe oszczędności, które zamiast na późniejszą opiekę, można przeznaczyć na profilaktykę i infrastrukturę do ćwiczeń.⁵⁹

W perspektywie starzejącego się społeczeństwa i coraz gorszej sprawności obecnych dzieci, te koszty będą wzrastać. Dobra profilaktyka i zapewnienie odpowiednich usług w kluczowych momentach pozwoliłyby ograniczać te wydatki. Tylko 27,1% osób w wieku 60-64 lat i 31,5% osób w wieku powyżej 65 lat przeznaczają czas na sport i rekreację⁶⁰. Mało aktywne i mało sprawne dzieci z obciążeniami wynikającymi z nadwagi i otyłości mogą wyrosnąć na chorych i niesprawnych dorosłych, którzy będą potrzebować wsparcia państwa wcześniej, niż wynikałoby to z naturalnego procesu starzenia się. Błędem jest sądzić, że aktywność fizyczna to czysto jednostkowe wybory. Poruszamy się w już zaprojektowanych warunkach. Miasta wciąż są silnie samochodocentryczne, a mniejsze gminy są odcięte od większych ośrodków przez m.in. wykluczenie komunikacyjne. Przestrzeń miejska też jest budowana w sposób, który nie zachęca do poruszania się – na przykład schowane klatki schodowe w budynkach poniekąd zmuszają do korzystania z wind czy ruchomych schodów, które są na widoku. Skoro większość Polaków chodzi w celu przemieszczania się, warto wspierać tę aktywność przez

⁵⁸ Dane ze sprawozdania MRPiPS-03-R za rok 2024 i 2025.

⁵⁹ GUS, *Sytuacja osób starszych w Polsce w 2024 r.*, Warszawa, Białystok 2025,

https://stat.gov.pl/files/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/6002/2/7/1/sytuacja_osob_starszych_w_polsce_w_2024_r..pdf, [dostęp: 12/05/2026], s. 62.

⁶⁰ Tamże, s. 65.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

na przykład uatrakcyjnianie przestrzeni i ułatwienie poruszania się po niej. Dobrze funkcjonująca komunikacja miejska czy wyznaczanie miejsc parkingowych poza ścisłym centrum również może być pomocnym narzędziem do wspierania aktywności. Pragmatyczniejsze będzie przejście kilkunastu metrów więcej na przystanek autobusowy w drodze z i do pracy niż tracenie cennych minut w korkach. Suma tych kilkunastu metrów dziennie w perspektywie miesiąca daje ruch o dużej skali, który w innych okolicznościach, by się nie wydarzył.

Profilaktyka aktywności fizycznej jest związana z pomocą społeczną w kilku aspektach: korelacją nadmierowej wagi i otyłości wśród osób w trudnej sytuacji finansowej, kryzysem zdrowia psychicznego i starzejącego się społeczeństwa – coraz to młodszy seniorzy będą potrzebować wsparcia w codziennych czynnościach. Zaniechanie w tym temacie będzie wymagało między innymi od systemu pomocy społecznej nie tylko większych nakładów finansowych, ale przede wszystkim zwiększenia kadry i pakietu usług społecznych i opiekuńczych dostosowanych do potrzeb coraz większej liczby starszych i mniej sprawnych osób. Nie jest to kwestia, którą da się rozwiązać działając tylko w jednym sektorze. Powinna to być wielopoziomowa współpraca na poziomie samorządu w takich sektorach jak edukacja czy zdrowie po to, by ostatecznie ograniczyć liczbę przyszłych klientów pomocy społecznej. Jest to wyzwanie, któremu będzie trzeba pędzej czy później sprostać. Warto już teraz projektować rozwiązania wspierające utrzymywanie aktywności fizycznej wśród mieszkańców Pomorza, promować zdrowe nawyki tak, by mogli oni jak najdłużej cieszyć się życiem we względnym zdrowiu. Dzięki temu system pomocy społecznej będzie mógł skierować więcej zasobów do osób, które bez wsparcia i pomocy nie są w stanie realizować potrzeb życia codziennego.

2. Infrastruktura społeczna

Pomoc społeczna realizowana jest w ramach infrastruktury pozostającej w zasobach gmin, powiatów i miast na prawach powiatu, na terenie których organizowane i świadczone są usługi społeczne. Jest ona narzędziem realizacji potrzeb osób zamieszkujących gminy i powiaty. Skuteczne odpowiadanie i realizowanie tych potrzeb wymaga zatem posiadania odpowiedniego zaplecza instytucjonalnego. Najlepiej, jeśli owe instytucje są ulokowane w samorządzie gminnym, to jest najbliżej mieszkańców i ich potrzeb. Zasoby infrastrukturalne są zatem szczególnie istotne z perspektywy grup najbardziej wrażliwych i narażonych na marginalizację i wykluczenie społeczne. By skutecznie im zapobiegać niezbędne jest sukcesywne rozwijanie posiadanej infrastruktury, ale także inicjowanie i tworzenie nowych miejsc realizacji usług publicznych i społecznych odpowiadających na potrzeby lokalnej społeczności.

2.1. Mieszkania komunalne i socjalne

Wśród podstawowych potrzeb człowieka wymienia się bezpieczeństwo. Jednym z jego wymiarów jest bezpieczeństwo mieszkaniowe przez co należy rozumieć posiadanie miejsca schronienia, które charakteryzuje brak zagrożeń zewnętrznych. Tworzenie warunków do zaspokajania potrzeb mieszkaniowych jest zadaniem własnym gminy⁶¹. To właśnie na tym, najniższym szczeblu samorządu terytorialnego potrzeby te winny być zaspokajane, by jednostka mogła pozostać w swojej lokalnej społeczności.

Gminy realizują zadania związane z polityką mieszkaniową wykorzystując różnego rodzaju narzędzia, m.in. społeczne agencje najmu, lokale socjalne, zamienne, uwzględniając przede wszystkim zaspokojeni potrzeb mieszkaniowych gospodarstw domowych o niskim statusie ekonomicznym⁶². Podstawowym narzędziem gmin jest

---

⁶¹ Art. 4 ust. 1 Ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o ochronie praw lokatorów, mieszkaniowym zasobie gminy i o zmianie Kodeksu cywilnego (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 725).

⁶² Tamże.

jednak gminny program mieszkaniowy przyjmowany na co najmniej 5 lat, w którym oprócz analizy potrzeb i prognozy zasobu i stanu technicznego lokali, określa się zasady ich udostępniania⁶³.

W 2025 roku pomorskie gminy dysponowały ponad 46,7 tys. mieszkaniami komunalnymi, a ich zasób uszczuplił się od 2024 roku o 1,0%. Należy jednak zauważyć, że mimo sukcesywnie zmniejszającego się zasobu mieszkań komunalnych nie spada zainteresowanie nimi. W ciągu 2025 roku złożono o 1,0% więcej wniosków na tego rodzaju lokale niż rok wcześniej.

Podobną tendencję zaobserwowano dla lokali socjalnych – ubytek wyniósł 1,1%, a lokali tych było nieco ponad 4 tysiące. Przeciwną tendencję zanotowano w grupie osób oczekujących na taki lokal – o 16,0% mniej niż w roku poprzedzającym ocenę, co może być rezultatem zmieniających się potrzeb gospodarstw domowych (rezygnacja z oczekiwania), jak i płynności systemu (uzyskanie lokalu). Co do zasady lokale socjalne mogą charakteryzować się obniżonym standardem⁶⁴ i dedykowane są osobom w trudnej sytuacji materialnej i życiowej. Może zachodzić również przypadek sądowego nakazu opuszczenia aktualnie zajmowanego lokalu (z różnych przyczyn wskazanych w przepisach) ze wskazaniem zapewnienia przez gminę lokalu socjalnego⁶⁵. Sąd może jednak nie dokonać takiego wskazania, co w 2025 roku miało miejsce 1,1 tys. razy (-19,9% r/r).

Tabela 2. Zasoby komunalne gmin w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba mieszkań komunalnych	47 503	47 234	46 742	-492	-1,0%
w tym liczba mieszkań socjalnych	4 742	4 122	4 077	-45	-1,1%
wnioski złożone na mieszkania komunalne	7 436	6 259	6 319	60	1,0%
osoby oczekujące na mieszkanie socjalne	4 221	4 620	3 882	-738	-16,0%

⁶³ Tamże, art. 21.

⁶⁴ Tamże, art. 22.

⁶⁵ Tamże, art. 14.

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
wyroki eksmisyjne bez wskazania lokalu socjalnego	1 510	1 406	1 139	-267	-19,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

2.2. Mieszkania treningowe i wspomagane

Pełnoletnie osoby, wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu, lecz nie potrzebujące, by było ono całodobowe, mogą skorzystać z mieszkań treningowych lub wspomaganych. Uzasadnieniem korzystania z tej formy wsparcia może być trudna sytuacja życiowa, wiek, niepełnosprawność lub choroba, kryzys psychiczny, kryzys bezdomności, opuszczenie pieczy zastępczej lub innej instytucji wychowawczej, a także doświadczenie migracji⁶⁶.

W mieszkaniu treningowym osoba korzystająca pod okiem specjalistów świadczących pracę socjalną, wspierających w rozwijaniu niezależności czy integracji ze społecznością lokalną ma przygotowywać się do prowadzenia niezależnego życia. Wsparcie w tym typie mieszkania ma charakter tymczasowy⁶⁷.

Natomiast w mieszkaniu wspomagany osoba z niepełnosprawnością (w tym fizycznie), w kryzysie zdrowia psychicznego, w wieku senioralnym lub przewlekle chora ma uzyskiwać niezbędne wsparcie do codziennego funkcjonowania – pracę socjalną, pomoc w wykonywaniu codziennych czynności, a także w realizacji kontaktów społecznych. Pobyt w nim jest określony w czasie, jednak w przypadku osób posiadających orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu umiarkowanym lub znacznym może zostać przyznany na czas nieokreślony⁶⁸.

Wsparcie w formie mieszkania treningowego lub wspomagane przyznawane jest w oparciu o rozpoznanie sytuacji osoby, zawarcie kontraktu mieszkaniowego (określającego m.in. poziom odpłatności) i ma formę decyzji. Mieszkania treningowe i wspomagane mogą prowadzić jednostki organizacyjne pomocy społecznej oraz

⁶⁶ Art. 53 ust. 1 Ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 639); dalej: Uops.

⁶⁷ Art. 53 ust. 4 i 8 Uops.

⁶⁸ Art. 53 ust. 5 i 9 Uops.

organizacje pozarządowe⁶⁹. W praktyce w województwie pomorskim ponad 56% mieszkań treningowych i wspomaganych (razem) prowadzą inne podmioty na zlecenie gminy lub powiatu.

W 2025 roku w województwie pomorskim funkcjonowało 117 mieszkań treningowych (+36% r/r) i 52 mieszkania wspomagane (+13%). Wraz ze wzrostem zasobów mieszkań treningowych i wspomaganych zwiększyła się liczba dostępnych w nich miejsc, jak i osób korzystających, co należy ocenić jako pozytywny trend rozwoju regionalnej polityki społecznej.

W tym kontekście warto zwrócić uwagę na zmiany, które dokonały się w zasobie od 2023 roku, to jest w ostatnim roku przed nowelizacją Ustawy o pomocy społecznej, która uregulowała szereg kwestii związanych z prowadzeniem tego typu mieszkań. Zmiany te dotyczyły tak podmiotów uprawnionych do ich prowadzenia, zakresu wsparcia, jak i wprowadzenia rejestru mieszkań prowadzonego przez wojewodę, jak i obowiązku zgłoszenia mieszkania do rejestru. Porównanie danych we wspomnianym okresie obrazuje z jednej strony, jak istotnie rozwija się ta forma wsparcia, a z drugiej – poprzez wprowadzenie rejestru – uporządkowanie danych i szansę uzyskania realnej skali stosowania tej formy wsparcia w regionie.

W okresie lat 2023–2025 zasób mieszkań treningowych zwiększył się o ponad 200%, a wspomaganych o ponad 67%. Liczba osób korzystających w przypadku mieszkań pierwszego typu wzrosła niemal o 250%, a dla wspomaganych o ponad 55%.

Tabela 3. Mieszkania treningowe i wspomagane w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba mieszkań treningowych	38	86	117	31	36,0%
mieszkania treningowe – liczba miejsc	155	287	347	60	20,9%
mieszkania treningowe – liczba osób korzystających	112	311	385	74	23,8%
liczba mieszkań wspomaganych	31	46	52	6	13,0%
mieszkania wspomagane – liczba miejsc	107	157	163	6	3,8%

⁶⁹ Art. 53 ust. 3 Uops.

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
mieszkania wspomagane – liczba osób korzystających	141	209	218	9	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-06.

2.3. Placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku oraz w kryzysie zdrowia psychicznego

Ośrodki wsparcia to placówki oferujące usługi opiekuńcze w formie dziennej (o których więcej w podrozdziale 6.2.) adresowane osobom, które z powodu wieku, niepełnosprawność lub chorobę wymagają wsparcia w zaspokajaniu codziennych potrzeb. Ustawa o pomocy społecznej zalicza do nich: ośrodki wsparcia dla osób w kryzysie psychicznym, dzienne domy pomocy, kluby samopomocy, a także ośrodki, o których będzie mowa w dalszych częściach opracowania – domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży, schroniska z usługami opiekuńczymi dla osób w kryzysie bezdomności.

W ośrodkach tych świadczone jest nie tylko wsparcie w codziennych zadaniach, rozwijanie lub podtrzymywanie umiejętności ich zaspokajania, lecz także wsparcie o charakterze społecznym (grupy samopomocowe), a w wybranych formach – także posiłek.

Generalna tendencja mówi o rozwoju sieci wsparcia w formule dziennej, co jest stanem pożądanym, tak z perspektywy osób korzystających, jak współczesnych trendów w polityce społecznej. Wsparcie, zgodnie z zasadą subsydiarności ma być świadczone jak najbliżej osoby, która go wymaga. Z kolei trend uśrodkowania usług społecznych mówi o maksymalnym odraczeniu momentu, kiedy osoba będzie wymagała wsparcia placówki całodobowej.

Liczba klubów samopomocy przekroczyła w 2025 roku pięćdziesiąt, co przełożyło się na wzrost dostępnych w nich miejsc oraz osób, które korzystały z ich usług. Takich zmian nie zaobserwowano jednak w klubach samopomocy dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego – wzrosła jedynie liczba osób korzystających w roku (o 2%).

Osoby w kryzysie psychicznym mogą korzystać również ze wsparcia środowiskowych domów samopomocy (ŚDS), które ukierunkowują działanie na zwiększanie zaradności, samodzielności życiowej oraz integracji społecznej tychże osób⁷⁰. W 2025 roku przybyły dwa ŚDS-y zwiększając zasób dostępnych miejsc o osiemdziesiąt. Liczba korzystających z nich osób w roku wyniosła nieco ponad 2,6 tys.

Tabela 4. Dzielne placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku, z zaburzeniami psychicznymi w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
kluby samopomocy – liczba placówek	55	47	51	4	8,5%
kluby samopomocy – liczba miejsc	1 246	1 107	1 209	102	9,2%
kluby samopomocy – liczba osób w roku	1 429	1 268	1 350	82	6,5%
dzielne domy pomocy – liczba placówek	33	32	30	-2	-6,3%
dzielne domy pomocy – liczba miejsc	945	936	922	-14	-1,5%
dzielne domy pomocy – liczba osób w roku	1 129	1 099	1 111	12	1,1%
kluby samopomocy dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego – liczba placówek	12	12	12	bz.	bz.
kluby samopomocy dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego – liczba miejsc	186	201	201	bz.	bz.
kluby samopomocy dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego – liczba osób w roku	465	448	457	9	2,0%
środowiskowe domy samopomocy – liczba placówek	73	72	74	2	2,8%
środowiskowe domy samopomocy – liczba miejsc	2 286	2 286	2 366	80	3,5%
środowiskowe domy samopomocy – liczba osób w roku	2 485	2 555	2 619	64	2,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-06.

Kiedy nie ma możliwości zapewnienia usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania osoby, alternatywą jest wsparcie rodzinnego domu pomocy (RDP). Świadczy się w nim usługi opiekuńcze i bytowe w formie całodobowej dla co najmniej trzech i nie

⁷⁰ Art. 51a ust. 1 i 2 Uops.

więcej niż ośmiu osób⁷¹. W województwie pomorskim w roku oceny działały zaledwie 4 RDP w gminach: Pruszcz Gdański (wiejska), Miłoradz oraz Sztum. W stosunku do roku poprzedzającego ocenę ich liczba wzrosła o jeden, liczba miejsc o osiem, a osób korzystających o pięć.

Tabela 5. Domy pomocy społecznej prowadzone przez samorządy lub na ich zlecenie oraz placówki całodobowej opieki w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
DPS – liczba placówek	40	41	41	0	0%
DPS – liczba miejsc	4 045	4 097	4 097	0	0,0%
DPS – liczba osób w roku	4 369	4 537	4 518	-19	-0,4%
RDP – liczba placówek	3	3	4	1	33,3%
RDP – liczba miejsc	24	24	32	8	33,3%
RDP – liczba osób w roku	32	33	38	5	15,2%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba placówek	84	87	91	4	4,6%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba miejsc	3 066	3 168	3 186	18	0,6%
placówki całodobowej opieki prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej – liczba osób w roku	2 739	2 741	2 843	102	3,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-06 i MRPiPS-05.

Całodobowe wsparcie zapewniają również domy pomocy społecznej (DPS), które dedykowane są osobom, które nie są w stanie samodzielnie funkcjonować w środowisku przy wsparciu usług opiekuńczych lub jeśli takich usług nie można im zapewnić. Osobę kieruje się do DPS położonego najbliżej jej miejsca zamieszkania pod warunkiem dopasowania do jej potrzeb – placówki te są bowiem dedykowane potrzebom osób w podziale na siedem kategorii⁷². W uzasadnionych przypadkach możliwe jest umieszczenie osób pozostających w związku małżeńskim lub rodzica

⁷¹ Art. 52 Uops.

⁷² Art. 54 ust. 1 i 2a oraz 56 Uops.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

z pełnoletnim dzieckiem w jednym typie DPS, mimo rozbieżności w zakresie potrzeb wsparcia⁷³.

Wojewoda zobowiązany jest do prowadzenia rejestru domów pomocy społecznej⁷⁴, zgodnie z którym, w roku oceny działało 46 DPS dysponujących 4374 miejscami.

Natomiast według danych sprawozdawczości ministerialnej w zakresie realizacji zadań na podstawie Uops, zawartych w tabeli powyżej znaleźć można dane dotyczące 41 DPS z 4097 miejscami.

Placówki całodobowe mogą być również prowadzone w ramach działalności statutowej i gospodarczej. W ciągu ostatniego roku przybyły cztery takie placówki zwiększając liczbę miejsc o osiemnaście, a liczbę korzystających w roku o 102.

Wbrew potocznej opinii, mieszkańcami domów pomocy społecznej najczęściej nie są osoby w wieku senioralnym. Najczęstszą przyczyną korzystania z tej formy wsparcia jest permanentny kryzys zdrowia psychicznego, którego doświadcza co trzeci mieszkaniec. Najmniej, bo poniżej 3% mieszkańców boryka się z fizyczną niepełnosprawnością.

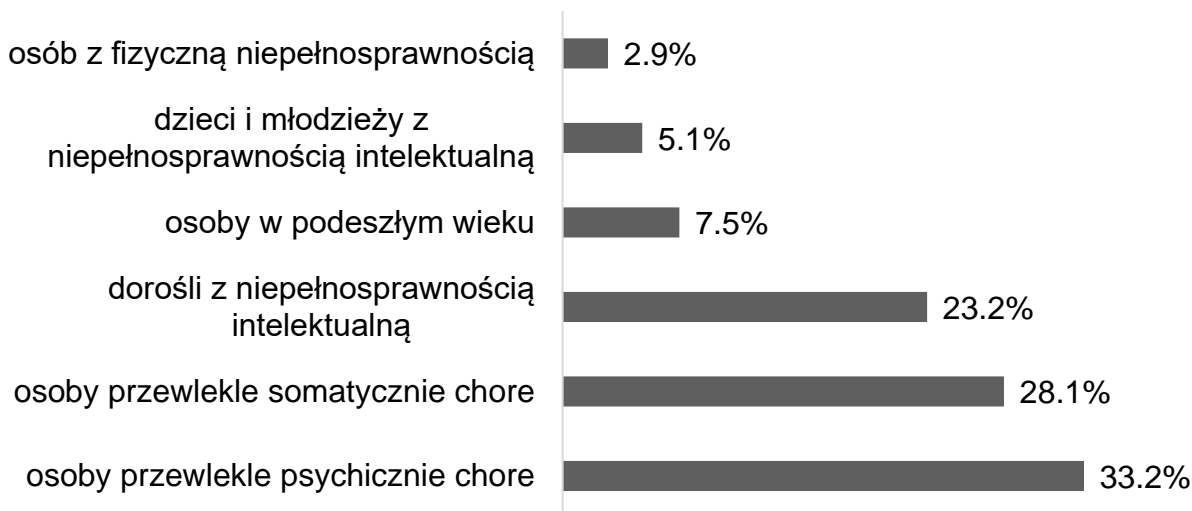
---

⁷³ Art. 54a Uops.

⁷⁴ Art. 57 ust. 6 Uops.

Wykres 5. Struktura mieszkańców domów pomocy społecznej według typów DPS (stan na 31.12.2025 r.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-05.

2.4. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności

Ustawowo osobę w kryzysie bezdomności określono jako osobę niezamieszkujejącą w lokalu mieszkalnym i niezameldowaną na pobyt stały, a także niezamieszkujejącą i zameldowaną na pobyt stały w lokalu, z którego nie może korzystać⁷⁵. Osoby te mogą korzystać z zasobu instytucji udzielających tymczasowego schronienia – w noclegowni, schronisku lub schronisku z usługami opiekuńczymi.

Ogólna liczba placówek wsparcia dla osób w bezdomności nie uległa zmianie – tak jak w 2024 roku, w roku oceny działało ich 50. Natomiast o 2,8% zwiększyła się liczba dostępnych w nich miejsc.

Schroniska zapewniają tymczasowe i całodobowe schronienie. Ponadto oferują usługi w zakresie wzmacniania aktywności społecznej, wyjścia z bezdomności oraz uzyskania samodzielności życiowej. Wsparcia schroniska warunkowane jest zawarciem kontraktu socjalnego. Wyjątek od tej zasady stosuje się dla osób

⁷⁵ Art. 6 pkt. 8 oraz art. 48a Uops.

ubiegających się o schronienie w gminie miejsca pobytu. Specyficzną formą są schroniska świadczące usługi opiekuńcze. Ich działalność jest dedykowana tym osobom w kryzysie bezdomności, które ze względu na wiek, chorobę lub niepełnosprawność wymagają dodatkowego wsparcia w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych, lecz nie potrzebują wsparcia całodobowego⁷⁶. W ocenianym roku ubył 3 schroniska na rzecz wzrostu 3 schronisk z usługami opiekuńczymi. Tym samym liczba miejsc odpowiednio zmniejszyła się o 16,5% i wzrosła o 38,9%.

Ogrzewalnie i noclegownie świadczą usługi o charakterze interwencyjnym, w związku z czym korzystanie z ich usług nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego. Ogrzewalnie zapewniają co najmniej miejsca siedzące w bezpiecznych pomieszczeniach ogrzewanych, zaś noclegownie dodatkowo tymczasowe, nocne miejsca noclegowe. Co do zasady pobyt w ogrzewalni i noclegowni osoby pod wpływem alkoholu lub środków psychoaktywnych nie jest możliwe, to ustawa dopuszcza taką możliwość w szczególnie uzasadnionych przypadkach. W roku oceny działało 9 ogrzewalni z 179 miejscami oraz 10 noclegowni z 260 miejscami (-2,3%).

Tabela 6. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
placówki ogółem	48	50	50	bz.	bz.
liczba miejsc ogółem	1 931	1 904	1 958	54	2,8%
ogrzewalnie	7	9	9	bz.	bz.
liczba miejsc w ogrzewalniach	164	179	179	bz.	bz.
noclegownie	11	10	10	bz.	bz.
liczba miejsc w noclegowniach	280	266	260	-6	-2,3%
schroniska	17	18	15	-3	-16,7%
liczba miejsc w schroniskach	931	917	766	-151	-16,5%
schroniska z usługami opiekuńczymi	12	13	16	3	23,1%
liczba miejsc w schroniskach z usługami opiekuńczymi	556	542	753	211	38,9%

⁷⁶ Art. 48a ust 2-2b Uops.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUW.

W województwie niezmiennie działają dwa domy dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży⁷⁷. Ośrodki te dysponowały 42 miejscami (-18), z których w ciągu roku skorzystały 72 osoby (-24).

2.5. Placówki dla osób doświadczających przemocy

Interwencja kryzysowa to zespół interdyscyplinarnych działań podejmowanych na rzecz osób i rodzin przeżywających kryzys. Jej celem jest przywrócenie równowagi psychicznej i umiejętności samodzielnego radzenia sobie oraz zapobieganie chroniczności tego stanu. Interwencję świadczy się niezależnie od dochodu i obejmuje natychmiastową, specjalistyczną pomoc psychologiczną, a jeśli wymaga tego sytuacja, także poradnictwo socjalne i schronienie do 3 miesięcy⁷⁸.

Stan ośrodków i punktów interwencji kryzysowej oraz specjalistycznych ośrodków wsparcia dla osób doświadczających przemocy nie uległy zmianom względem poprzedniego okresu oceny.

Tabela 7. Placówki dla osób doświadczających przemocy w latach 2023–2025

placówka	2023	2024	2025	r/r	%
ośrodki i punkty interwencji kryzysowej	18	20	20	bz.	bz.
specjalistyczne ośrodki wsparcia	2	2	2	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUW.

⁷⁷ Rozporządzenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 lutego 2024 r. w sprawie domów dla matek z małoletnimi dziećmi i kobiet w ciąży (Dz. U. poz. 169).

⁷⁸ Art. 47 ust. 1-3 Uops.

3. Ekonomia społeczna

W ustawowym rozumieniu ekonomia społeczna (ES) to działalność podmiotów na rzecz lokalnej społeczności w zakresie reintegracji społeczno-zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych. Działania te są podejmowana w ramach działalności: gospodarczej, pożytku publicznego lub w innej formie działalności odpłatnej. Do podmiotów ekonomii społecznej (PES) zalicza się: spółdzielnie socjalne, warsztaty terapii zajęciowej, zakłady aktywności zawodowej, centra integracji społecznej, kluby integracji społecznej, spółdzielnie pracy (w tym inwalidów, niewidomych, produkcji rolnej), organizacje pozarządowe (z wyłączeniem działających w obszarze polityki, związków zawodowych, organizacji pracodawców, itp.), spółdzielnie socjalne, stowarzyszenia JST, kościoły i związki wyznaniowe oraz spółki czy kluby sportowe, które zysk przeznaczają na realizację celów statutowych⁷⁹.

Koordinacja zadań na rzecz rozwoju ekonomii społecznej należy do samorządów województw i jest wykonywana przez regionalne ośrodki polityki społecznej⁸⁰.

Do zadań w zakresie ES należy m.in. rozwój infrastruktury, wspieranie rozwoju współpracy między podmiotami a lokalnymi samorządami, zwiększanie kompetencji służb realizujących zadania w jej zakresie⁸¹, jak również wspieranie tworzenia wspólnych przedsięwzięć podmiotów ekonomii społecznej w celu zwiększenia ich potencjału oraz wspólnej realizacji usług społecznych i upowszechnianie wiedzy o ekonomii społecznej na poziomie regionalnym⁸².

⁷⁹ Zob. art. 2 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 806).

⁸⁰ Tamże, art. 54.

⁸¹ Art. 21a Uops.

⁸² Art. 54 ust. 1 pkt 3 i 4 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 806).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

3.1. Koordynacja rozwoju ekonomii społecznej w regionie – działania ROPS

Kluczowe działania w zakresie koordynacji rozwoju ekonomii społecznej w regionie w 2025 roku realizowane były w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”. Ponadto podejmowano aktywności w ramach projektu „RESIST: Regional Ecosystems for Social Innovation and Social Transformation” (Interreg 2021–2027), jak również działania finansowane ze środków własnych Samorządu Województwa.

Zarząd Województwa Pomorskiego ogłosił konkurs ofert w zakresie wsparcia na rzecz podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych i zlecił pięciu podmiotom realizację zadań, które dotyczyły m.in. działań mentoringowych, szkoleniowych i warsztatów tematycznych, organizacji spotkań sieciujących, doradztwa specjalistycznego i branżowego czy kontrolingu zarządczego.

Działaniami szkoleniowymi objęto także kadry pomorskich OWES, a ich tematyka dotyczyła: pomocy de minimis oraz społecznych zamówień publicznych jako instrumentu ułatwiającego dostęp do zamówień publicznych podmiotom ekonomii społecznej. PES-y uczestniczyły w dwóch warsztatach o zielonej transformacji oraz o integracji osób z doświadczeniem migracji, a kadry podmiotów zatrudnienia socjalnego w szkoleniach z nowych form reintegracji oraz work-life balance i wypalenia zawodowego. Zorganizowano także webinary z zakresu ekonomii społecznej dla interesariuszy sektora ES.

Oprócz działań o charakterze szkoleniowym, wiedzę i umiejętności sektora ES podnoszono podczas wizyt studyjnych – dwóch krajowych oraz jednej zagranicznej:

- w województwie podlaskim obejmująca m.in. Stowarzyszenie My dla Innych, ZAZ Fundacji Dialog w Łomży, Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach,
- w województwie śląskim obejmująca m.in. Warsztat Terapii Zajęciowej (WTZ) Unikat w Katowicach, Fundację „Być razem” w Cieszynie, Katowickie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Starszych, Niepełnosprawnych i Oczekujących Wsparcia OPOKA w Katowicach,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- we Francji, w ramach której poznano działalność m.in.: Restauracji socjalnej La Marmite d'Afrique, Groupe SOS de Paris-Amelot, Auberge De Jeunesse HI Paris (podmiotu ekonomii społecznej) prowadzącego hostel młodzieżowy Paris Yves Robert.

Bezpośrednim wsparciem w ramach programu mentoringowego RewolucjeES objęto cztery podmioty z Trójmiasta. Współpracując z Akademią Sztuk Pięknych w Gdańsku oraz firmą PwC podmioty te przeszkolono z obsługi i prowadzenia social mediów oraz komunikacji medialnej pod kątem ekonomii społecznej.

Współpracę sektora ekonomii społecznej w regionie rozwijano poprzez sieciowanie w ramach czterech spotkań Pomorskiego Konwentu Centrów i Klubów Integracji Społecznej.

Flagowymi wydarzeniami Pomorskiej Ekonomii Społecznej stały się Święto Pomorskiej Ekonomii Społecznej oraz Kongres Ekonomii Społecznej. W 2025 roku wydarzenia te odbyły się już po raz trzeci. W Świątce zorganizowanym podczas 765. Jarmarku św. Dominika uczestniczyło piętnaście PES – taka sama liczba podmiotów prezentowała swoją ofertę podczas Kongresu. Targi Pomorskiej Ekonomii Społecznej były jednak towarzyszącym elementem Kongresu, podczas którego eksperci opowiadali o marketingu oraz pozyskiwaniu środków publicznych przez PES. Targi ES zorganizowano także w Krynicy Morskiej, na których swoją ofertę zaprezentowało dziesięć podmiotów.

Działania dotyczące sektora wykraczały poza bezpośrednie wsparcie podmiotów, które go tworzą. W ramach aktywności o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym ideę ekonomii społecznej zorganizowano spotkania warsztatowe, w których uczestniczyli uczniowie i uczennice szkół podstawowych i ponadpodstawowych, podczas których m.in. spotykali się z przedstawicielami OWES i PES.

Promowanie sektora przyjęło w roku oceny formę szeroko zakrojonej kampanii medialnej. Nagrano i opublikowano w serwisach Spotify i YouTube cztery odcinki

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

podcastu „Po ludzku o ekonomii społecznej”, w których o swojej działalności opowiedzieli przedstawiciele i przedstawicielki: Fundacji Przyszań, Caffee Aktywni Fundacji Świat Wrażliwy, Fundacji Leny Grochowskiej oraz Centrum Integracji Społecznej w Pruszczu Gdańskim. Nakręcono także pięć filmów z cyklu „Pomorska Ekonomia Społeczna z bliska”: cztery o działalności podmiotów ekonomii społecznej (CieKawa Cafe prowadzonej przez Fundację Ciekawi, Zakład Aktywności Zawodowej w Sztumie, Stowarzyszenie Invisibilia prowadzące Gdańską Galerię Zmysłów oraz Stowarzyszenie Brzostek Top Team), a piąty, promujący Święto Pomorskiej Ekonomii Społecznej. Filmy te również są dostępne w serwisie YouTube. W różnych mediach, m.in. radio oraz na stronach internetowych ukazały się dwa artykuły dotyczące sektora ES w Pomorskiem.

W działalność promującą sektor wpisała się również Gala Gryfa Gospodarczego podczas której po raz drugi wyłoniono laureatów w kategorii „Lider ekonomii społecznej”. Tym razem nagrodzono Stowarzyszenie Brzostek Top Team (Gdańsk), a wyróżnienia przyznano: Fundacji „Świat Wrażliwy” prowadzącej Kawiarnię Caffee Aktywni (Gdańsk), Fundację METAPOMOC (Gdańsk) oraz Fundację Pozytywne Inicjatywy (Puck).

Nad rozwojem sektora ES w regionie czuwał Regionalny Komitet Rozwoju Ekonomii Społecznej, którego prace koordynował zespół Pomorskiej Ekonomii Społecznej. Komitet spotkał się w 2025 roku czterokrotnie, a posiedzenia koncentrowały się na: projekcie zmiany ustawy o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych, programie III Święta Pomorskiej Ekonomii Społecznej oraz III Kongresu Pomorskiej Ekonomii Społecznej, a ponadto na realizacji Paktu na Rzecz Ekonomii Społecznej.

W roku oceny zawarto siedemnaście nowych Paktów na Rzecz Ekonomii Społecznej z gminami: Suchy Dąb, Somonino, Karsin, Dziemiany, Stara Kiszewa, Lipusz, Wicko, Cewice, Łęczyce, Nowa Wieś Lęborska; Gminą Miejską Kościerzyna; miastami i gminami: Debrzno, Dzierzgoń; miastami: Łeba, Lębork; powiatami: kościerskim,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

łęborskim. Ponadto w sierpniu 2025 r. zorganizowano spotkanie informacyjne dotyczące Paktu na Rzecz Ekonomii Społecznej.

W ramach projektu RESIST zrealizowano zarówno działania międzynarodowe, jak i krajowe. Działania międzynarodowe objęły: spotkanie w Lipawie, podczas którego kontynuowano prace nad rozwojem transnarodowych strategii innowacji społecznych oraz omówiono postępy w pilotażu modelu klastrów CSEI (Cluster of Social and Ecological Innovation), spotkanie w Wilnie poświęcone pilotowaniu modelu MOIP w kierunku misji prototypowej oraz modelowi Train-the-Trainer. Ponadto organizowano comiesięczne spotkania online z partnerami projektu o postępach w realizacji pilotażu klastra, z liderem projektu w zakresie wdrażania poszczególnych zadań projektowych, a także uczestniczono w webinarach związanych z tematyką innowacji społecznych i ekologicznych. Natomiast do aktywności regionalnych należały: prezentacja podczas posiedzenia Regionalnego Komitetu Rozwoju Ekonomii Społecznej modelu klastrowego CSEI jako narzędzia wspierającego współpracę międzysektorową, warsztaty facylitacyjne dotyczące Klastra Innowacji Społecznych i Ekologicznych oraz cztery warsztaty dotyczące budowy tego Klastra.

Zwieńczeniem działań projektu RESIST w 2025 r. było opracowanie Modelu Pomorskiego Klastra Ekonomii Społecznej.

3.2. Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej

Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej (OWES) mają za zadanie wspierać i działalność podmiotów ekonomii społecznej, m.in. w zakresie: animacji lokalnej i pobudzania aktywności społecznej i partnerstw międzysektorowych w obszarze ES, tworzenia i wspierania działalności podmiotów ekonomii społecznej i przedsiębiorstw społecznych (w tym ich udziału w postępowaniach o udzielenie zamówienia publicznego oraz wzmacniania potencjału kadrowego i finansowego) a także wspierania działań reintegracyjnych PS⁸³. Akredytację i status ośrodka wsparcia

---

⁸³ Szczegółowo wskazano w art. 29 Ustawy o ekonomii społecznej.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

ekonomii społecznej na okres nie dłuższy niż dwa lata przyznaje Minister właściwy ds. zabezpieczenia społecznego na podstawie naboru wniosków⁸⁴.

Na Pomorzu nadal funkcjonuje pięć ośrodków wsparcia ekonomii społecznej, kolejno w subregionie:

- nadwiślańskim – Nadwiślański Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w Dzierzgoniu, prowadzony przez Regionalne Towarzystwo Inwestycyjne, Stowarzyszenie na rzecz Oparcia Społecznego i Rozwoju „Perspektywa” oraz Stowarzyszenie Wspierania Przedsiębiorczości;
- słupskim – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej w subregionie słupskim, prowadzony przez Centrum Inicjatyw Obywatelskich w partnerstwie z Lokalną Grupą Działania Partnerstwo Dorzecze Słupi oraz Słowińską Grupę Rybacką;
- południowym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej DEBRZNO, prowadzony przez Stowarzyszenie na Rzecz Rozwoju Miasta i Gminy Debrzno;
- metropolitalnym południowym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej Obszar Gdański, prowadzony przez Regionalne Centrum Informacji i Wspomagania Organizacji Pozarządowych oraz Fundację Edukacji Działań Społecznych;
- metropolitalnym północnym – Ośrodek Wsparcia Ekonomii Społecznej POWES, prowadzony przez Fundację Dla Was.

Ośrodki wsparcia ekonomii społecznej oferują usługi: prawne, marketingowe, księgowo, doradztwa formalno-prawnego, zawodowego, psychologicznego, biznesowego oraz personalnego.

Pomorskie OWES uczestniczyły w skróconym badaniu ewaluacyjnym obejmującym 2025 rok, przeprowadzonym przez zespół Pomorskiej Ekonomii Społecznej (referat rozwoju usług społecznych ROPS). Skrócona ewaluacja miała na celu kompleksową analizę sposobu realizacji usług wsparcia ekonomii społecznej, w szczególności zaś

---

⁸⁴ Tamże, art. 36–37.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

zidentyfikowanie stosowanych rozwiązań, ocenę zakresu i charakteru działań oraz postępu w realizacji projektów. Końcowym punktem działań badawczo-analitycznych są rekomendacje służące doskonaleniu systemu wsparcia ekonomii społecznej w regionie.

Przeprowadzone analizy pokazują, że sektor ekonomii społecznej w regionie dynamicznie się rozwija, co znajduje wyraz w realizacji przez OWES działalności różnych prędkości. Zjawisko to jest jednak naturalne i jest rezultatem wielu czynników oddziałujących w różnorodny sposób na poszczególne regiony i OWES. Ośrodki realizują cały wachlarz działań, który wspiera rozwój sektora w regionie. Działania te mają charakter systemu – są spójne pod względem podstawowych standardów działania, zachowując się jednak w różnorodny sposób adekwatny do specyfiki subregionu czy stosując indywidualne ścieżki wsparcia. Ośrodki rozwijają współpracę lokalną i międzysektorową, a w części z nich ma ona systemowy, partnerski charakter, oparty na wspólnym planowaniu. Różne prędkości funkcjonalne są odzwierciedlone w zróżnicowaniu skuteczności działań, np. w doprowadzaniu grup inicjatywnych do rejestracji PES czy realizacji wskaźników projektowych. Część ośrodków robi to w sposób dynamiczny, a w innych proces ten jest rozłożony w czasie⁸⁵.

3.3. Centra integracji społecznej

Centrum integracji społecznej (CIS) jest jednym z podmiotów zatrudnienia socjalnego. Realizuje zadania w zakresie reintegracji zawodowej i społecznej poprzez świadczenie usług w zakresie kształcenia umiejętności niezbędnych do pełnienia ról społecznych, nabywanie umiejętności zawodowych, przyuczanie do zawodu czy nabywanie kwalifikacji, a także naukę planowania życia, zaspokajania potrzeb własnym staraniem czy racjonalnego gospodarowania budżetem domowym. Centrum może utworzyć jednostka samorządu terytorialnego, organizacja

---

⁸⁵ Skrócona ewaluacja pomorskich OWES 2025, Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UMWP.

pozarządowa, spółdzielnie socjalne lub kościoły i związki wyznaniowe⁸⁶. Działalność CIS jest współfinansowana ze środków publicznych, w tym ze środków własnych JST czy funduszu pracy. Status centrum nadaje wojewoda, który jednocześnie sprawuje nad nim nadzór⁸⁷.

Według rejestru jednostek polityki społecznej w województwie pomorskim w 2025 roku działały 22 CIS, jednak sprawozdawczość resortowa, dla których dane przedstawione są poniżej, obejmuje 21 jednostek. Z danych własnych ROPS pochodzących z bieżącego monitoringu sektora wynika, że na koniec 2025 roku w regionie działały 23 CIS-y i tą daną należy traktować jako wyjściową. Stan CIS uszczuplił się o 1 podmiot w stosunku do końca 2024 roku.

W 2025 roku utrzymała się tendencja wzrostowa w zakresie liczby osób rozpoczynających zajęcia w CIS. Wzrost jednak był niski – niespełna 8%. Biorąc pod uwagę charakterystykę osób zaczynających udział w CIS największy wzrost odnotowano dla osób doświadczających kryzysu psychicznego i wyniósł on 67,9%. Największy spadek dotyczył natomiast uchodźców realizujących indywidualny plan integracji – ubyło ich prawie 52%. Szczegółowe dane zebrano w poniższej tabeli.

Tabela 8. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w CIS w latach 2023–2025

osoby rozpoczynające zajęcia w CIS	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem	784	1 202	1 294	92	7,7%
osoby w kryzysie bezdomności	13	38	46	8	21,1%
osoby uzależnione od alkoholu	71	71	102	31	43,7%
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	17	10	9	-1	-10,0%
osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	28	28	47	19	67,9%
osoby długotrwale bezrobotne	159	178	221	43	24,2%
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	12	10	15	5	50,0%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	49	27	13	-14	-51,9%

⁸⁶ Art. 3 Ustawy z dnia 13 czerwca 2003 r. o zatrudnieniu socjalnym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1718).

⁸⁷ Tamże, art. 5.

osoby rozpoczynające zajęcie w CIS	2023	2024	2025	r/r	%
osoby z niepełnosprawnością	135	209	197	-12	-5,7%
inne	306	667	724	57	8,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań CIS.

Wzrost odnotowano także w ogólnej liczbie osób kończących zajęcia w CIS. W 2025 roku było ich ponad tysiąc, a wartość wzrostu przekroczyła 9%. Ponownie analizując zmianę rok do roku w zakresie charakterystyk osób kończących zajęcia, najwyższe wartości odnotowano w tych samych grupach, co w przypadku osób rozpoczynających zajęcia. Największy wzrost odnotowano dla osób w kryzysie psychicznym (+160,0%), zaś największy spadek wśród uchodźców realizujących indywidualny plan integracji (-61,3%).

Tabela 9. Struktura osób kończących zajęcia w CIS w latach 2023–2025

osoby kończące zajęcia w CIS	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem	844	965	1 054	89	9,2%
osoby w kryzysie bezdomności	12	20	21	1	5,0%
osoby uzależnione od alkoholu	55	34	61	27	79,4%
osoby uzależnione od narkotyków lub innych środków odurzających	17	5	4	-1	-20,0%
osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	27	10	26	16	160,0%
osoby długotrwale bezrobotne	155	110	146	36	32,7%
osoby zwalniane z zakładów karnych mające trudności w integracji ze środowiskiem	10	10	7	-3	-30,00%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	66	31	12	-19	-61,3%
osoby z niepełnosprawnością	145	120	146	26	21,7%
inne	351	622	673	51	8,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań CIS.

3.4. Kluby integracji społecznej

Kluby integracji społecznej (KIS) mogą tworzyć te same jednostki, które uprawnione są do tworzenia centrum integracji społecznej, jednak pod warunkiem prowadzenia reintegracji zawodowej i społecznej. KIS oferuje pomoc w znalezieniu zatrudnienia

(niezależnie od jego formy), przygotowuje do podjęcia zatrudnienia, organizuje prace społecznie użyteczne czy roboty publiczne, organizuje staże, a także udziela poradnictwa prawnego oraz prowadzi działalność samopomocową. Udział w zajęciach klubu jest dobrowolny, choć warunkiem podstawowym jest realizacja kontraktu socjalnego⁸⁸.

Z danych rejestru jednostek polityki społecznej wynika, że w 2025 roku funkcjonowało 10 klubów integracji społecznej, natomiast w sprawozdawczości resortowej za ten rok zawarto dane z 13 jednostek. Z danych własnych ROPS pochodzących z bieżącego monitoringu sektora wynika, że na koniec 2025 roku w regionie działało 14 KIS i tą daną należy traktować jako wyjściową. Stan KIS nie zmienił się od 2024 roku.

Podobne, jak w przypadku CIS, kluby integracji odnotowały wzrost osób rozpoczynających zajęcia, a jego wartość była zbliżona (CIS – 7,7%; KIS – 7,6%).

Zajęć nie rozpoczęła ani jedna osoba uzależniona od narkotyków (-100% r/r), natomiast liczba osób biernych zawodowo wzrosła z 0 w 2024 roku do 64 w 2025 roku.

Tabela 10. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w KIS w latach 2023–2025

osoby rozpoczynające zajęcia w KIS	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem	256	198	213	15	7,6%
osoby z niepełnosprawnością	42	60	63	3	5,0%
osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	48	45	49	4	8,9%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	27	1	3	2	200,0%
osoby długotrwale bezrobotne	81	32	28	-4	-12,5%
osoby uzależnione od alkoholu	4	7	12	5	71,4%
osoby w kryzysie bezdomności	3	4	4	bz.	bz.
osoby bierne zawodowo	4	0	64	64	nd.
rodzice samotnie wychowujący dzieci	7	X ⁸⁹	X	nd.	nd.

⁸⁸ Tamże, art. 18.

⁸⁹ Oznacza, że w sprawozdawczości za dany rok nie wyszczególniono takiej grupy osób.

osoby rozpoczynające zajęcia w KIS	2023	2024	2025	r/r	%
osoby niezaradne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi	X	13	16	3	23,1%
osoby uzależnione od narkotyków	1	1	0	-1	-100,0%
osoby zwolnione z zakładu karnego	4	0	0	bz.	bz.
osoby niepracujące, niezarejestrowane w PUP	5	2	X	nd.	nd.
osoby niepracujące, zarejestrowane w PUP	1	5	X	nd.	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań KIS.

Zajęcia w KIS w 2025 roku skończyło 11,5% mniej osób niż w 2024 roku. Wszystkie osoby biernie zawodowo, które rozpoczęły zajęcia w CIS, ukończyły je – tu również obserwowana była tendencja wzrostu z 0 do 45. Największy spadek ukończenia zajęć dotyczył osób w kryzysie zdrowia psychicznego (-50,0%).

Tabela 11. Struktura osób kończących zajęcia w KIS w latach 2023–2025

osoby kończące zajęcia w KIS	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem	147	78	69	-9	-11,5%
osoby z niepełnosprawnością	23	23	24	1	4,3%
osoby w kryzysie zdrowia psychicznego	4	2	1	-1	-50,0%
uchodźcy realizujący indywidualny program integracji	26	0	1	1	nd.
osoby długotrwale bezrobotne	52	8	13	5	62,5%
osoby uzależnione od alkoholu	2	1	2	1	100,0%
osoby w kryzysie bezdomności	4	0	0	bz.	bz.
osoby biernie zawodowo	1	0	45	45	nd.
rodzice samotnie wychowujący dzieci	2	X	X	nd.	nd.
osoby niezaradne w prowadzeniu gospodarstwa domowego i opiece nad dziećmi	X	0	0	bz.	bz.
osoby uzależnione od narkotyków	1	0	0	bz.	bz.
osoby zwolnione z zakładu karnego	2	0	0	bz.	bz.
osoby niepracujące, niezarejestrowane w PUP	5	2	X	nd.	nd.
osoby niepracujące, zarejestrowane w PUP	1	5	X	nd.	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań KIS.

3.5. Warsztaty terapii zajęciowej

Warsztaty terapii zajęciowej są jedną z form aktywności wspomagającej proces rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami. Organizować je mogą fundacje, stowarzyszenia oraz inne podmioty. Udział w warsztatach dedykowany jest osobom z niepełnosprawnościami, które są niezdolne do zatrudnienia. Uczestnictwo w WTZ ma na celu pozyskanie lub przywrócenie umiejętności niezbędnych do jego podjęcia. Cel ten jest realizowany poprzez terapię zajęciową ukierunkowaną zarówno na umiejętności zawodowe, jak i czynności życia codziennego. Podstawą terapii zajęciowej jest indywidualny program rehabilitacji, który podlega ocenie – okresowej oraz kompleksowej (co najmniej raz na 3 lata)⁹⁰.

Zasób WTZ nie ulega zmianom – w regionie funkcjonuje ich 50 i są dostępne niemal w każdym powiecie. Wyjątek od tej reguły stanowi Sopot. W roku oceny w WTZ uczestniczyło ponad 1,8 tys. osób, a ich liczba wzrosła o 1,3% w stosunku do 2024 roku. Zmniejszyła się natomiast kadra – ubyły 2 osoby.

Na szczególną uwagę zwraca rosnący, kolejny rok z rzędu koszt utrzymania WTZ. W ujęciu rok do roku nastąpił przyrost o 9,9%, a w okresie poprzedniej oceny o 13,4%. W ciągu dwóch lat koszty wzrosły prawie o 25%.

Tabela 12. Wybrane dane dotyczące WTZ w latach 2023–2025

wskaźnik	2023	2024	2025	r/r	%
uczestnicy	1 840	1 825	1 849	24	1,3%
kadra	695	674	672	-2	-0,3%
roczny koszt utrzymania	54 149 178	61 398 411	67 460 785	6 062 374	9,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS.

⁹⁰ Art. 10 i 10a Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.).

3.6. Zakłady aktywności zawodowej

W województwie od lat funkcjonują 2 zakłady aktywności zawodowej (ZAZ): w Czarnem oraz w Sztumie. Według stanu na koniec grudnia było w nich zatrudnionych ogółem 154 osoby (-1), a wskaźnik zatrudnienia OzN wyniósł 77,9% (+0,3 pkt. proc.).

Biorąc pod uwagę strukturę zatrudnienia ze względu na stopień i rodzaj niepełnosprawności, w grupie osób z orzeczeniem o lekkim stopniu nie wystąpiły żadne zmiany, w stopniu umiarkowanym ubyła 1 osoba ze schorzeniami szczególnymi, co jednak nie przełożyło się na zmianę stanu zatrudnienia OzN posiadających orzeczenie w tym stopniu. Najbardziej dynamiczne zmiany wystąpiły w grupie osób ze znacznym stopniem niepełnosprawności – choć przybyły 3 osoby ze schorzeniami szczególnymi i ubyła 1 osoba niewidoma, to ogólny stan dla tego stopnia niepełnosprawności wzrósł o 1 osobę. Oznacza to, że ubyło również osób o innej specyfice niepełnosprawności niż ta wyszczególniona w sprawozdaniu. Dane szczegółowe o zatrudnieniu w ZAZ przedstawiono w poniższej tabeli.

Tabela 13. Zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej w latach 2023-2025 (stan na 31.12.)

stopień i rodzaj niepełnosprawności	2023	2024	2025	r/r	%
lekki ogółem, w tym:	1	1	1	bz.	bz.
schorzenia szczególne	0	0	0	bz.	bz.
niewidomi	0	0	0	bz.	bz.
umiarkowany ogółem, w tym:	55	54	54	bz.	bz.
schorzenia szczególne	51	50	49	-1	-2,0%
niewidomi	0	0	0	bz.	bz.
znacznym ogółem, w tym:	63	65	66	1	1,5%
schorzenia szczególne	24	28	31	3	10,7%
niewidomi	10	9	8	-1	-11,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań ZAZ; Biuro Pełnomocnika Rządu do Spraw Osób Niepełnosprawnych.

3.7. Przedsiębiorstwa społeczne

Statut przedsiębiorstwa społecznego (PS) może posiadać spółdzielnia socjalna, spółdzielnia pracy (w tym spółdzielnia inwalidów, niewidomych, produkcji rolnej), organizacje pozarządowe (z wyłączeniami), związki wyznaniowe, stowarzyszenia jednostek samorządu terytorialnego, a także spółki akcyjne, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością oraz kluby sportowe – pod warunkiem przekazywania całości dochodu na realizację celów statutowych. Jednostki te muszą prowadzić działalność odpłatną pożytku publicznego, działalność gospodarczą lub inną działalność o charakterze odpłatnym⁹¹. Status przedsiębiorstwa społecznego w drodze decyzji nadaje wojewoda⁹².

Przedsiębiorstwo społeczne działa na rzecz rozwoju lokalnego, a jego celem jest reintegracja społeczno-zawodowa osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub realizacja usług społecznych. PS musi zatrudniać co najmniej 3 osoby na podstawie umowy o pracę lub spółdzielczej umowy o pracę, a minimalny wymiar zatrudnienia wynosi ½ etatu⁹³.

Według stanu na koniec 2025 roku w województwie pomorskim działało 89 przedsiębiorstw społecznych, a ich liczba wzrosła o 24 względem 2024 roku (+36,9%). Wzrost odnotowano w jedenastu powiatach, a najwyższy liczbowo w Gdańsku – o 7 przedsiębiorstw społecznych (+87,5%), zaś procentowo – w powiecie bytowskim (+100%). Warto zaznaczyć, że w powiecie gdańskim w 2024 roku nie działało ani jedno przedsiębiorstwo społeczne, natomiast w 2025 roku zarejestrowano pierwszy taki podmiot.

⁹¹ Art. 3 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 806).

⁹² Tamże, art. 10.

⁹³ Tamże, art. 4-5.

Tabela 14. Przedsiębiorstwa społeczne w układzie powiatów według stanu na 31.12.2025 r.

powiat	liczba przedsiębiorstw społecznych
bytowski	2
chojnicki	7
człuchowski	6
gdański	1
kartuski	8
kościerski	1
kwidzyński	3
lęborski	1
malborski	7
nowodworski	0
pucki	2
słupski	4
starogardzki	6
sztumski	8
tczewski	3
wejherowski	1
Gdańsk	15
Gdynia	1
Słupsk	10
Sopot	3
POMORSKIE	89

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Rejestru Jednostek Polityki Społecznej.

3.8. Spółdzielnie socjalne

Spółdzielnie socjalne prowadzą działalność gospodarczą ukierunkowaną na reintegrację społeczną i zawodową osób tworzących te spółdzielnie i/lub w nich zatrudnionych⁹⁴.

⁹⁴ Art. 2 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2006 r. o spółdzielniach socjalnych (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 48).

Według danych Krajowego Rejestru Sądowego w ocenianym roku w regionie działały 74 spółdzielnie socjalne. W ostatnich latach obserwowana jest tendencja spadkowa liczby spółdzielni, a w 2025 roku ubytek sięgnął 8,6%.

Analizując jednak sytuację powiatów można zaobserwować te, w których zasób spółdzielni socjalnych zwiększył się, jak i zmalał. Do tej pierwszej kategorii zalicza się dwa powiaty: sztumski oraz Gdynię, przy czym to właśnie Gdynia odnotowała najwyższy wzrost w ujęciu rok do roku. Natomiast spadki zanotowano w ośmiu powiatach, a najwyższy w powiecie kościerskim (-66,7%).

Tabela 15. Liczba spółdzielni socjalnych funkcjonujących w latach 2023–2025

powiat	2023	2024	2025	r/r	%
bytowski	4	4	4	bz.	bz.
chojnicki	6	10	9	-1	-10,0%
człuchowski	9	9	7	-2	-22,2%
gdański	3	3	2	-1	-33,3%
kartuski	5	9	5	-4	-44,4%
kościerski	1	3	1	-2	-66,7%
kwidzyński	0	4	4	bz.	bz.
lęborski	0	0	0	bz.	bz.
malborski	1	1	1	bz.	bz.
nowodworski	1	0	0	bz.	bz.
pucki	2	3	3	bz.	bz.
słupski	6	7	7	bz.	bz.
starogardzki	0	0	0	bz.	bz.
sztumski	4	5	6	1	20,0%
tczewski	3	4	2	-2	-50,0%
wejherowski	1	4	4	bz.	bz.
Gdańsk	4	5	5	bz.	bz.
Gdynia	2	2	8	6	300,0%
Słupsk	4	4	3	-1	-25,0%
Sopot	4	4	3	-1	-25,0%
POMORSKIE	60	81	74	-7	-8,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Krajowego Rejestru Sądowego.

Jednostki samorządu terytorialnego mogą inicjować lub partycypować w funkcjonowaniu spółdzielni socjalnych. W odróżnieniu od przedstawionych wcześniej ogólnych danych, w jednostkach z udziałem JST odnotowano tendencję wzrostową zarówno pod kątem liczby podmiotów (+33,3%), stanu zatrudnienia (+19,3%), a wśród nich – w stanie zatrudnienia OzN, osób pozostających bez zatrudnienia oraz osób usamodzielnianych (+13,5%).

Tabela 16. Wybrane dane dotyczące spółdzielni socjalnych dla których założycielem lub członkiem jest JST w latach 2023-2025

wskaźnik	2023	2024	2025	r/r	%
liczba spółdzielni socjalnych	22	18	24	6	33,3%
zatrudnienie (stan na 31.12)	266	545	650	105	19,3%
w tym OzN, osoby pozostające bez zatrudnienia oraz osoby usamodzielniane	136	148	168	20	13,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS.

4. Osoby w wieku senioralnym

4.1. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób w wieku senioralnym

Trendy demograficzne i towarzyszące im zjawiska nie pozostają bez odpowiedzi w formie odpowiednich działań w zakresie polityki społecznej. Samorząd Województwa Pomorskiego, zgodnie z posiadanymi kompetencjami, podejmuje szereg inicjatyw ukierunkowanych na wsparcie oraz aktywizację społeczną osób w wieku senioralnym. Szczególną rolę odgrywa tu rozwój oferty aktywności społecznej, która pozwala utrzymywać funkcjonowanie na aktualnym poziomie, a także rozwijać różnorodne kompetencje.

Interwencja w tym zakresie objęła aktywności podejmowane przez organizacje pozarządowe w ramach konkursu ofert pn. „Upowszechnianie i promowanie polityki senioralnej oraz działalności seniorów”. W jego ramach w 2025 roku dofinansowano dziewiętnaście ofert, a łącznych koszt ich realizacji przekroczył 343,4 tys. zł. Ponadto uznano celowość realizacji zadania „Wyjazd edukacyjno-integracyjny – Poznajemy tajemnice zamku sztumskiego” przez Towarzystwo Przyjaciół Gdańska w Gdańsku i dofinansowano jego realizację kwotą 5,7 tys. zł.

Pomorskie JST zaproszono do składania wniosków na dofinansowanie zadań własnych gmin/powiatu „Pomorskie Rady Seniorów 2025”. Dofinansowanie w formie dotacji celowej dedykowane było gminnym i powiatowym radom seniorów, w skład których wchodzi przedstawiciele i przedstawicielki osób w wieku senioralnym oraz podmiotów działających na ich rzecz. Gminy i powiaty, które posiadały taką radę mogły uzyskać dofinansowanie do zadań własnych wskazanych przez Radę. W 2025 roku dofinansowano działania czterdziestu JST na łączną kwotę 360,7 tys. zł.

Przedstawiciele i przedstawicielki sześćdziesięciu jeden spośród funkcjonujących w województwie rad spotkali się podczas XII Forum Rad seniorów. Na poziomie województwa działała Pomorska Wojewódzka Rada Seniorów, która w 2025 roku spotkała się trzykrotnie.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Aktywność seniorów oraz politykę na ich rzecz promowano i upowszechniano organizując VIII edycję Konkursu o nagrodę Marszałka Województwa Pomorskiego „Pomorskie dla Seniorów”, w którym wyróżnia się seniorów, pracodawców, a także osoby podejmujące szczególnie wartościowe i skuteczne inicjatywy na rzecz seniorów. W tej edycji, w trzech kategoriach wyłoniono 37 laureatów, których uhonorowano podczas powiatowych uroczystości na rzecz seniorów.

Inicjatywy SWP na rzecz osób w wieku senioralnym objęły również działania informacyjno-edukacyjne, w tym promujące ich potencjał. W ocenianym roku wydano dodatek „Zawsze Senior” (16 tys. egz.), który rozdysponowano wśród pomorskich seniorów. Zorganizowano dwie Konferencje Informacyjno-Edukacyjne pn. „Szczęśliwy Senior” dedykowane seniorom i seniorkom z Pomorza. Podczas konferencji wygłoszono prelekcję „Profilaktyka upadków i zespół poupadkowy jako znaczący czynnik wpływający na komfort życia Seniora”.

Przy współpracy z Gazetą Wyborczą zorganizowano w Kartuzach spotkanie i warsztaty „Aktywna dojrzałość” obejmujące m.in. panele dyskusyjne, warsztaty jogi oraz ćwiczenia na zdrowy kręgosłup. W ramach tej współpracy przygotowano także materiały do dodatku „Pomorski Senior” dystrybuowanego podczas wydarzenia oraz jako dodatek do weekendowego wydania Gazety Wyborczej.

Aktywność osób w wieku senioralnym promowano także podczas odbywających się w Amber Expo VII Targów Pracy i Aktywności Seniorów. Przestrzenią współpracy i wymiany dobrych praktyk w zakresie aktywizacji seniorów było zorganizowane VI Pomorskiego Forum Uniwersytetów Trzeciego Wieku.

W październiku w Sali Niebo Polskie zorganizowano Jesienny Koncert dla Seniorów. W koncercie zespołu Zagan Acoustic uczestniczyło około 150 seniorów i senierek z terenu Pomorza.

Aktywność SWP w obszarze polityki senioralnej była tematem licznych spotkań w gminach i powiatach, m.in. w: Słupsku, Chojnicach, powiecie gdańskim czy podczas spotkań rad seniorów, m.in. w: Pelplinie, Brusach, Lęborku, Dzierzgoniu,

Pruszczu Gdańskim. Uczestniczono również w konferencjach i innych ważnych wydarzeniach dotyczących tematyki polityki senioralnej organizowanych w regionie.

4.2. Uniwersytety trzeciego wieku

Główny Urząd Statystyczny definiuje uniwersytet trzeciego wieku (UTW) jako sformalizowaną i zorganizowaną jednostkę, której działalność koncentruje się na osobach w wieku senioralnym. W swojej działalności UTW skupia się na szeroko pojętej edukacji, aktywizacji i integracji, a formy zajęć mogą być różne – najważniejsze by edukowały, aktywizowały i integrowały środowisko słuchaczy⁹⁵.

Uniwersytety trzeciego wieku realizują zatem działania o charakterze edukacji społecznej dedykowanej grupie osób w wieku senioralnym, a więc tej, której potrzeby są szczególnie ważne z perspektywy zjawisk demograficznych oraz wyzwań stojących przed systemami pomocy społecznej i ochrony zdrowia. Ich działalność w wielu wymiarach może mieć charakter profilaktyczny, dokonujący się przez edukację właśnie. Obok edukacyjnych wymiarów UTW na uwagę zasługuje aktywizacja społeczna, stanowiąca kluczowy komponent długiego trwania w zdrowiu, także psychicznym.

Jak wynika z danych własnych ROPS, w roku 2025 działały 53 uniwersytety trzeciego wieku – aż o 8 więcej niż przed rokiem. Wzrost ten był rezultatem wzrostu liczby działających UTW w ośmiu powiatach. Jednocześnie w żadnym powiecie ich stan nie uległ zmniejszeniu. Wciąż jednak występują powiaty, na terenie których nie działa żaden uniwersytet trzeciego wieku. Szczegółowe dane o liczbie UTW w układzie powiatów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 17. Liczba uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2023–2025

powiat	2023	2024	2025	r/r
bytowski	1	0	0	bz.
chojnicki	2	2	3	1

⁹⁵ *Uniwersytety trzeciego wieku w roku akademickim 2021/2022*, Główny Urząd Statystyczny, Urząd Statystyczny w Gdańsku, Warszawa, Gdańsk, 2023, s. 25.

powiat	2023	2024	2025	r/r
człuchowski	1	1	2	1
Gdańsk	10	8	9	1
gdański	2	3	3	bz.
Gdynia	3	2	2	bz.
kartuski	3	2	3	1
kościerski	0	0	0	bz.
kwidzyński	1	1	1	bz.
łęborski	2	2	3	1
malborski	2	2	2	bz.
nowodworski	1	1	1	bz.
pucki	3	3	4	1
Słupsk	1	1	1	bz.
słupski	3	4	5	1
Sopot	2	2	2	bz.
starogardzki	2	2	2	bz.
sztumski	1	1	1	bz.
tczewski	3	3	3	bz.
wejherowski	4	5	6	1
POMORSKIE	47	45	53	8

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

Wzrost liczby działających uniwersytetów trzeciego przełożył się na większą liczbę ich słuchaczy. W ujęciu rok do roku przybyło niemal pięćset słuchaczy (4,0%), choć inaczej niż w przypadku liczby UTW, odnotowano zarówno wzrosty, jak i spadki liczby słuchaczy. Najwięcej słuchaczy przybyło w powiecie człuchowskim (100%), a największy ubytek w powiecie tczewskim (o 60 osób). Wzrost odnotowano w czternastu powiatach, a zjawisko przeciwne w trzech.

Tabela 18. Liczba słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2023–2025

powiat	2023	2024	2025	r/r
bytowski	50	0	0	bz.
chojnicki	315	342	355	13
człuchowski	100	100	200	100

powiat	2023	2024	2025	r/r
Gdańsk	2 418	2 648	2 687	39
gdański	549	661	661	bz.
Gdynia	2 910	2 941	2 955	14
kartuski	430	354	360	6
kościerski	0	0	0	bz.
kwidzyński	150	145	160	15
łęborski	140	133	158	25
malborski	406	448	458	10
nowodworski	72	70	57	-13
pucki	166	172	227	55
Słupsk	300	280	289	9
słupski	305	406	489	83
Sopot	869	911	950	39
starogardzki	290	312	397	85
sztumski	100	109	107	-2
tczewski	538	554	494	-60
wejherowski	918	1 180	1 238	58
POMORSKIE	11 026	11 766	12 242	476

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

Warto odnotować, że przedstawiciele/przedstawicielki organów prowadzących UTW wchodzi w skład gminnych rady seniorów⁹⁶, o których więcej w kolejnym podrozdziale.

4.3. Gminne i powiatowe rady seniorów

Gmina ma za zadanie zaspokajać zbiorowe potrzeby wspólnoty. Wśród różnorodnych szczegółowych zadań własnych gminy znajdują się również te, które dotyczą polityki senioralnej⁹⁷. Wsparciem gminy w realizacji tejże polityki mogą i powinny być gminne rady seniorów, mające charakter konsultacyjny, doradczy i inicjatywny. Wyrazem istotności rady dla kreowania i realizowania polityki

⁹⁶ Art. 5c ust. 4 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662).

⁹⁷ Art. 7 ust. 1 pkt. 16a Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 662).

senioralnej w gminie jest zapewnienie obsługi i jej kosztów ze środków gminy. Radę może utworzyć gmina z własnej inicjatywy lub na wniosek odpowiedniej liczby mieszkańców powyżej 60 roku życia – minimum 50 osób w przypadku gminy do 20 tys. mieszkańców oraz 100 osób w przypadku gminy powyżej 20 tys. mieszkańców. W skład rady wchodzi przedstawiciele osób starszych, podmiotów działających na ich rzecz, organizacji pozarządowych, a także wspomnianych już UTW⁹⁸.

Tabela 19. Gminne rady seniorów w latach 2023–2025 według stanu na koniec roku w układzie powiatów

powiat	2023	2024	2025	r/r
bytowski	8	9	9	bz.
chojnicki	2	2	3	1
człuchowski	3	3	3	bz.
Gdańsk	1	1	1	bz.
gdański	3	4	4	bz.
Gdynia	1	1	1	bz.
kartuski	0	0	0	bz.
kościerski	3	3	3	bz.
kwidzyński	1	1	3	2
łęborski	2	2	2	bz.
malborski	2	2	2	bz.
nowodworski	3	3	3	bz.
pucki	1	2	2	bz.
Słupsk	1	1	1	bz.
słupski	10	10	10	bz.
Sopot	1	1	1	bz.
starogardzki	2	2	2	bz.
sztumski	1	1	1	bz.
tczewski	2	2	3	1
wejherowski	3	3	5	2
POMORSKIE	50	53	59	6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

⁹⁸ Tamże, art. 5c.

Rok 2025 skończyliśmy ze stanem 59 rad gminnych i był on kolejnym, w którym odnotowano wzrost liczby gminnych rad seniorów. Najwięcej rad działało w gminach powiatu słupskiego, a tylko w jednym powiecie – kartuskim – nie działa żadna gminna rada seniorów. W ujęciu rok do roku przybyło sześć rad – po dwie w powiatach wejherowskim i kwidzyńskim, a po jednej w powiatach chojnickim oraz tczewskim.

Powiat ma za zadanie tworzyć warunki i pobudzać aktywność obywatelską osób starszych wśród swoich mieszkańców, a także sprzyjać solidarności międzypokoleniowej. Zasady funkcjonowania powiatowej rady seniorów są tożsame z tymi dla rady gminnej, z różnicą w zakresie powoływania rady przez mieszkańców powiatów w wieku 60 i więcej lat – 150 osób w powiecie do 100 tys. mieszkańców oraz 250 osób powyżej 100 tys. mieszkańców⁹⁹.

Rok oceny zamknęliśmy z siedmioma radami powiatowymi i było ich o 3 więcej niż w 2024 roku. Szczegółowe dane przedstawia poniższa tabela.

Tabela 20. Powiatowe rady seniorów w latach 2023–2025 według stanu na koniec roku

powiat	2023	2024	2025	r/r
bytowski	0	0	0	0
chojnicki	1	1	1	0
człuchowski	0	0	0	0
gdański	0	0	0	0
kartuski	1	1	1	0
kościerski	0	1	1	0
kwidzyński	0	0	0	0
łęborski	0	0	1	1
malborski	0	0	0	0
nowodworski	0	0	0	0
pucki	0	0	0	0

⁹⁹ Art. 3f Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1684 z późn. zm.).

powiat	2023	2024	2025	r/r
słupski	1	1	1	0
starogardzki	0	0	1	1
sztumski	0	0	0	0
tczewski	0	0	0	0
wejherowski	0	0	1	1
POMORSKIE	3	4	7	3

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ROPS.

4.4. Dzielne domy i kluby Senior+, gminne kluby i miejsca spotkań dla seniorów

Rok 2025 był ostatnim, w którym realizowano program wieloletni „Senior+”, który swój początek miał w 2021 roku. Sam program Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej zainicjowało w 2017 roku. Program ma na celu wsparcie finansowe JST w rozbudowie infrastruktury ośrodków wsparcia w środowisku lokalnym służącej zapewnieniu wsparcia nieaktywnym zawodowo osobom w wieku 60 i więcej lat. Wsparcie to obejmuje organizację czasu wolnego, kinezyterapię, ofertę opiekuńczą, samopomoc i współdziałanie ze środowiskiem lokalnym – wszystko po to, by zwiększyć aktywne uczestnictwo seniorów w życiu społecznym¹⁰⁰. Program przewiduje wsparcie dla Dziennych Domów oraz Klubów w dwóch formach: na tworzenie lub wyposażenie Klubów (Moduł I) oraz na zapewnienie funkcjonowania Dziennego Domu lub Klubu (moduł II).

Dzielne Domy funkcjonują od poniedziałku do piątku w systemie minimum ośmiogodzinnym. Seniorzy mogą w nich skorzystać z usług socjalnych, edukacyjnych, kulturalno-oświatowych, sportowo-rekreacyjnych, kinezyterapii, aktywizacji społecznej oraz terapii zajęciowej. Ośrodek ten zapewnia również gorący posiłek.

¹⁰⁰ Uchwała nr 191 Rady Ministrów z dnia 21 grudnia 2020 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025 (M. P. z 2021 r. poz. 10 z późn. zm.).

Warto zaznaczyć, że Ministerstwo ogłaszające nabór na 2025 rok zarekomendowało, by oferty uwzględniały działania profilaktyczne w zakresie chorób neurodegeneracyjnych, zmniejszające ryzyko i opóźniające stopień zaawansowania chorób neurodegeneracyjnych¹⁰¹.

Jak wynika z wyników otwartego konkursu na prowadzenie Domów i Klubów, w roku oceny wsparcie uzyskało 12 Dziennych Domów dysponujących 308 miejscami oraz 29 Klubów z 661 miejscami. JST tworzące Dzielne Domy i Kluby w ramach Programu „Senior+” zobowiązane są do utrzymania ich funkcjonowania przez co najmniej 3 lata od dnia zakończenia realizacji zadania. Szczegółowe dane o dofinansowanych Domach i Klubach „Senior+” zawierają poniższe tabele.

Tabela 21. Dzielne Domy „Senior+” dofinansowane w Programie w 2025 roku

powiat	gmina	liczba domów	liczba miejsc
bytowski	Bytów	1	15
kwidzyński	Kwidzyn	1	25
chojnicki	Czersk	1	20
kościerski	Kościerzyna	1	20
Gdańsk	Gdańsk	2	54
Gdynia	Gdynia	1	22
starogardzki	Starogard Gdański	1	30
kwidzyński	Ryjewo	1	50
kościerski	Stara Kiszewa	1	15
starogardzki	Skarszewy	1	32
sztumski	Dzierzgoń	1	25
POMORSKIE		12	308

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUW.

¹⁰¹ Ogłoszenie o otwartym konkursie ofert w ramach programu wieloletniego "Senior+" na lata 2021-2025, edycja 2025, Kancelaria Prezesa Rady Ministrów, dostępny:

<https://www.gov.pl/web/premier/ogloszenie-o-otwartym-konkursie-ofert-w-ramach-programu-wieloletniego-senior-na-lata-2021-2025-edycja-2025>, data dostępu: 12.06.2026.

Tabela 22. Kluby „Senior+” dofinansowane w Programie w 2025 roku

powiat	gmina	liczba klubów	liczba miejsc
słupski	Ustka	2	38
człuchowski	Człuchów	1	15
malborski	Malbork	1	24
wejherowski	Linia	1	25
sztumski	Stary Dzierzgoń	1	15
pucki	Jastarnia	1	24
człuchowski	Przechlewo	1	35
tczewski	Pelplin	2	30
tczewski	Tczew (g. miejska)	1	30
gdański	Przywidz	1	20
słupski	Redzikowo	1	15
starogardzki	Starogard Gdański (g. wiejska)	1	18
sztumski	Sztum	1	30
kwidzyński	Gardeja	1	20
wejherowski	Rumia	1	30
wejherowski	Reda	1	15
kościerski	Karsin	1	28
kościerski	Stara Kiszewa	1	15
kartuski	Kartuzy	1	30
człuchowski	Czarne	2	25
gdański	Cedry Wielkie	1	35
starogardzki	Kaliska	1	30
starogardzki	Skarszewy	1	24
malborski	Miłoradz	1	40
nowodworski	Nowy Dwór Gdański	1	20
sztumski	Mikołajki Pomorskie	1	30
POMORSKIE		29	661

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PUW.

Bardziej rzeczywisty obraz siatki instytucji wsparcia w formie klubów dedykowanych osobom w wieku senioralnym odnajdujemy w danych sprawozdawczości gminnej w ramach oceny zasobów pomocy społecznej. Ujmuje się w niej świetlice i kluby

uznawane za kluby seniora, które działają na terenie gminy, w tym również niesformalizowane miejsca spotkań dla seniorów, wykluczając jednak UTW.

Miejsc spotkań dla seniorów i senierek systematycznie przybywa – w 2025 roku było ich już ponad 560.

Tabela 23. Kluby seniora w latach 2023–2025

typ instytucji	2023	2024	2025	r/r	%
kluby i inne miejsca spotkań dla seniorów	500	525	562	37	7,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

5. Dane o osobach korzystających z pomocy i wsparcia

Zgodnie z ustawowymi zapisami – **pomoc społeczna** jest instytucją polityki społecznej państwa, a jej celem jest umożliwienie osobom lub rodzinom przezwyciężenia trudnych sytuacji życiowych, których nie mogą pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości¹⁰². Co istotne, udzielanie pomocy powinno uwzględniać potrzeby osób lub rodzin korzystających, a forma, rodzaj i rozmiar udzielanych świadczeń być adekwatne do okoliczności uzasadniających ich przyznanie. Pomoc społeczna, w myśl zapisów ustawowych, jest po to, aby zaspokajać niezbędne potrzeby i umożliwiać życie w godnych warunkach, działa wtedy, kiedy jednostka nie ma możliwości robić tego samodzielnie¹⁰³.

Wiele jest powodów i okoliczności udzielania pomocy społecznej, różne są też jej formy. Jednak przyznanie pomocy, zwłaszcza w formie pieniężnej, wprowadza zasadniczy, choć często będący w tle i niewypowiedziany podział społeczny – na osoby/rodziny korzystające z pomocy (beneficjenci, klienci pomocy) oraz na osoby/rodziny, które można określić jako samodzielne, samowystarczalne, niekorzystające z pomocy, czy niezależne od instytucji przyznających pomoc. Ten podział ma swoją wagę w społeczeństwie i siłą rzeczy podlega też różnym ocenom. Dobrze więc, że wyraźne rozgraniczenie na osoby korzystające i niekorzystające z pomocy jest dziś coraz częściej przełamywane przez **usługi społeczne** (opisane w kolejnym rozdziale), które są bardziej egalitarne, „skrojone na miarę” – nakierowane na potrzeby konkretnych osób i nie muszą być związane z ich sytuacją materialną. Należy również zwrócić uwagę, na przyjęty w Ustawie o pomocy społecznej zapis o podejmowaniu działań zmierzających do życiowego usamodzielnienia osób i rodzin oraz ich integracji ze środowiskiem¹⁰⁴.

---

¹⁰² Art. 2 ust. 1 Uops.

¹⁰³ Art. 3 Uops.

¹⁰⁴ Art. 3 ust. 2 Uops

W tym miejscu, poza beneficjentami – osobami korzystającymi z pomocy i wsparcia, należy wymieść jeszcze podmioty, które odpowiadają za organizację pomocy społecznej. W zapisach ustawowych są to zadania administracji rządowej i samorządowej przy partnerskiej współpracy m.in. z organizacjami społecznymi i pozarządowymi, związkami wyznaniowymi czy osobami fizycznymi i prawnymi¹⁰⁵. Opisane powyżej ogólne założenia udzielania pomocy społecznej prowadzą do zbiorczych danych dla województwa, ze **sprawozdania MRPiPS-03**, dotyczących powodów przyznania pomocy oraz danych o osobach i rodzinach korzystających z różnych jej form (pieniężnych, w naturze i w usługach). Analiza danych pochodzących ze sprawozdania z 2025 roku oraz odniesienie ich do danych z dwóch poprzednich lat: 2023, 2024, ukazuje trendy w wymiarze pomocy społecznej dla całego województwa pomorskiego.

5.1. Powody przyznania pomocy. Moment aktywizacji systemu

Dane o powodach przyznania pomocy zbierane są w trakcie wywiadów środowiskowych. Ośrodki pomocy społecznej wprowadzają dane do systemów lokalnych, które następnie integrują się z Centralną Aplikacją Statystyczną (CAS) ministerstwa właściwego ds. rodziny. W sprawozdawczości wykazuje się maksymalnie trzy powody przyznania pomocy, niezależnie od tego z iloma trudnościami mierzy się osoba/rodzina ubiegająca się o wsparcie.

Jako pierwsze przeanalizowane zostaną dane o powodach przyznania pomocy, ponieważ to one, wobec konkretnego problemu, aktywizują struktury pomocy społecznej, wiążą się z pozyskaniem informacji od potencjalnych świadczeniobiorców, natomiast scalone i uchwycone w skali województwa wskazują, z jakimi najważniejszymi wyzwaniami mierzy się pomoc społeczna w całym regionie.

Pięć głównych powodów przyznania pomocy społecznej w województwie pomorskim w 2025 roku to w kolejności:

---

¹⁰⁵ Art. 2 ust. 2 Uops.

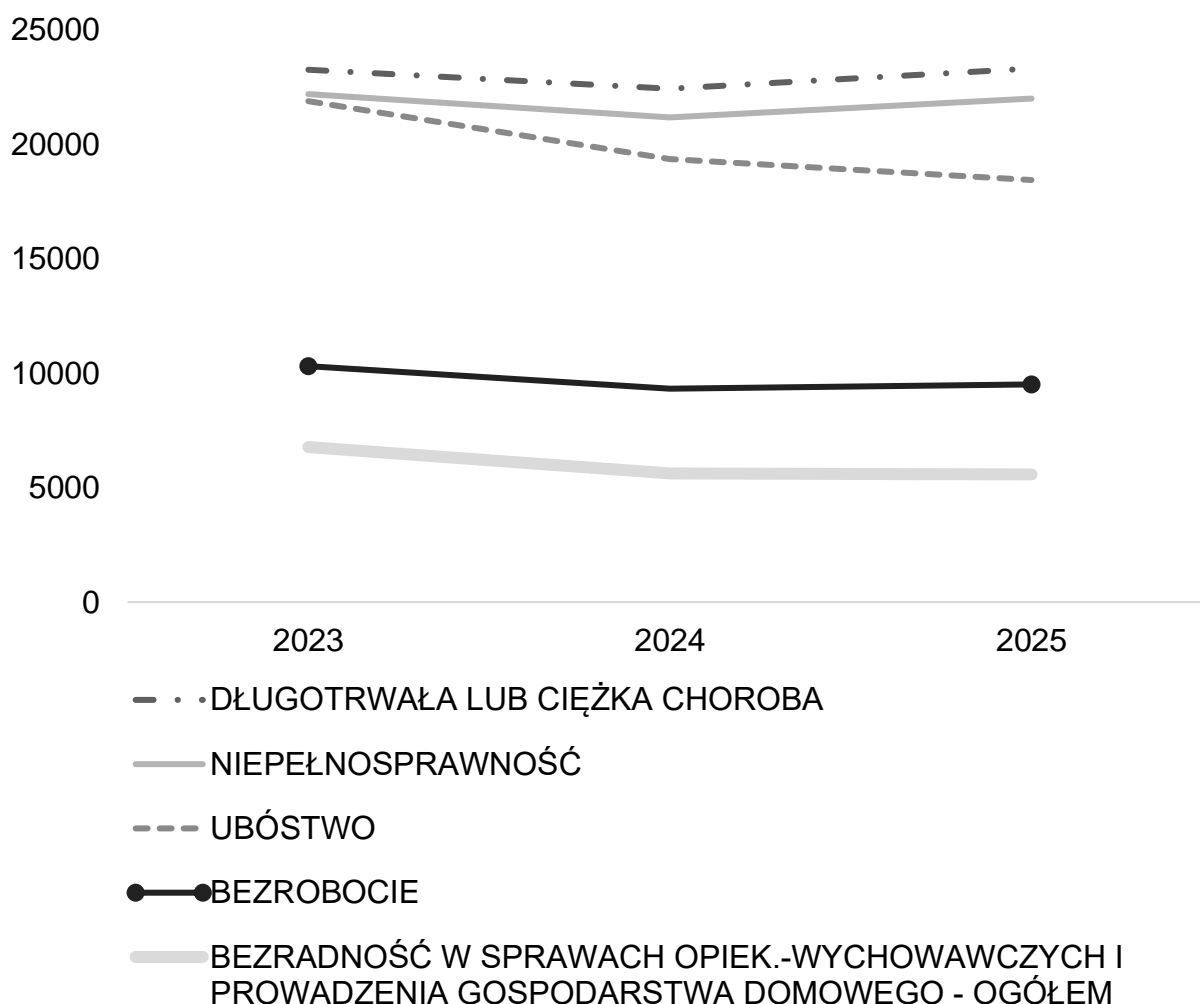

- **długotrwała lub ciężka choroba** (liczba rodzin w 2025 roku: 23 298, liczba osób w rodzinach: 38 116). Odnotowuje się tutaj wzrost liczby rodzin, zarówno w stosunku do 2023, jak i 2024 roku, choć należy zwrócić uwagę, że pomiędzy tymi dwoma wcześniejszymi latami nastąpił spadek. W 2023 roku liczba rodzin wyniosła 23 250, natomiast w 2024 roku zmniejszyła się o 834 osiągając 22 416 rodzin. Wyraźny spadek został częściowo skonsumowany przez wzrost z lat 2024-2025, gdzie o 882 wzrosła liczba rodzin którym przyznano pomoc z tego powodu.
- **niepełnosprawność** (liczba rodzin w 2025 roku: 21 981, liczba osób w rodzinach: 36 106). W przypadku niepełnosprawności zmiany liczbowe podobne są do zmian opisanych przy pierwszym powodzie. Mamy tu więc spadek liczby rodzin pomiędzy 2023 a 2024 rokiem z 22 181 do 21 163 rodzin i późniejszy wzrost w latach 2024-2025 o 818.
- **ubóstwo** (liczba rodzin w 2025 roku: 18 428, liczba osób w rodzinach: 34 775). Trzeci powód przyznania pomocy społecznej notuje w latach 2023-2025 spadek liczby rodzin: z 21 872 w 2023 roku do 18 428 rodzin w roku 2025, mniej o 3 444 (15,7%) na przestrzeni trzech opisywanych lat. Natomiast liczba osób w rodzinach zmniejszyła się znacznie pomiędzy 2023 a 2024 rokiem z 41 876 do 34 342 osób (aż o 7 534 osoby, co daje spadek o 18,0%), a w latach 2024-2025 odnotowany został stosunkowo niewielki wzrost – o 433 (wzrost o 1,3%).
- **bezrobocie** (liczba rodzin w 2025 roku: 9 504, liczba osób w rodzinach: 22 736). Bezrobocie jako czwarty powód przyznania pomocy wykazało spadek liczbowy pomiędzy 2023 a 2024 rokiem, z 10 300 do 9 317 rodzin i znacznie skromniejszy wzrost w latach 2024-2025 (o 187) do 9 504 rodzin. Wyraźnie w latach 2023-2024 spadła liczba osób w rodzinach, z 26 277 do 22 578, tj. mniej o 3 699 (14,1%), aby w latach 2024-2025 zanotować niewielki wzrost o 158 osób do 22 736 (0,7%).

- **bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego** (liczba rodzin w 2025 roku: 5 571, liczba osób w rodzinach: 19 191). Ten piąty powód przyznania pomocy społecznej odnotowuje na przestrzeni trzech ostatnich lat ciągły spadek, zarówno jeżeli chodzi o liczbę rodzin, jak i liczbę osób w rodzinach. Z 6 768 rodzin w 2023 roku do 5 571 w 2025 roku, a więc mniej o 1 197 (spadek o 17,7%). Liczba osób w rodzinach spadała natomiast z 23 714 do 19 191 w roku oceny (2025), tj. mniej o 4 523 na przestrzeni trzech lat (spadek o 19,1%).

Wykres 6. Zmiany liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2023 - 2025 dla wybranych powodów udzielenia

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

W kontekście wciąż ożywionej debaty publicznej dotyczącej szkodliwości nadużywania alkoholu, jego kosztów społecznych, a także wprowadzania coraz częściej w samorządach ograniczeń dotyczących sprzedaży alkoholu, warto wspomnieć, że **alkoholizm** w latach 2023-2024 oraz w roku oceny, a więc w 2025 roku był szóstym powodem przyznawania pomocy społecznej w województwie pomorskim (liczba rodzin w 2025 roku: 4 425, liczba osób w rodzinach: 5 894).

5.2. Osoby i rodziny w decyzjach o świadczeniach

Od powodów przyznania pomocy przechodzimy do liczby rodzin i osób objętych tą pomocą w województwie pomorskim. Poniższe dane dotyczą osób i rodzin, które skorzystały ze świadczeń, a kluczowa jest tu zasada **jednokrotności** – niezależnie od tego, ile różnych świadczeń otrzymała dana osoba lub rodzina, w tych statystykach wykazywana jest tylko raz. Daje to rzeczywisty zasięg wsparcia świadczeniami bez zwielenokrotniania liczby beneficjentów. Przyznanie świadczeń z pomocy społecznej następuje w formie decyzji administracyjnej¹⁰⁶, za którą stoi wcześniejsze rozpoznanie sytuacji każdej osoby lub rodziny.

Istotnym miernikiem obrazującym sytuację społeczno-gospodarczą w regionie jest wskaźnik deprivacji lokalnej. Wskaźnik ten mówi o kondycji społeczności regionalnej i lokalnej w odniesieniu do zaspokajania ich potrzeb w zakresie pomocy społecznej. Wylicza się go jako stosunek liczby osób, którym decyzją przyznano świadczenie z pomocy społecznej (niezależnie od rodzaju) do liczby osób zamieszkujących daną jednostkę samorządu (w przypadku poniższych obliczeń – dla powiatów i województwa).

Wskaźniki ten dla województwa pomorskiego przyjął w 2025 roku wartość 2,3% wzrosła o 0,1 pkt. proc. względem poprzedniego okresu. Jak przekonamy się w dalszych analizach, wzrost wskaźnika jest rezultatem nieco większej liczby

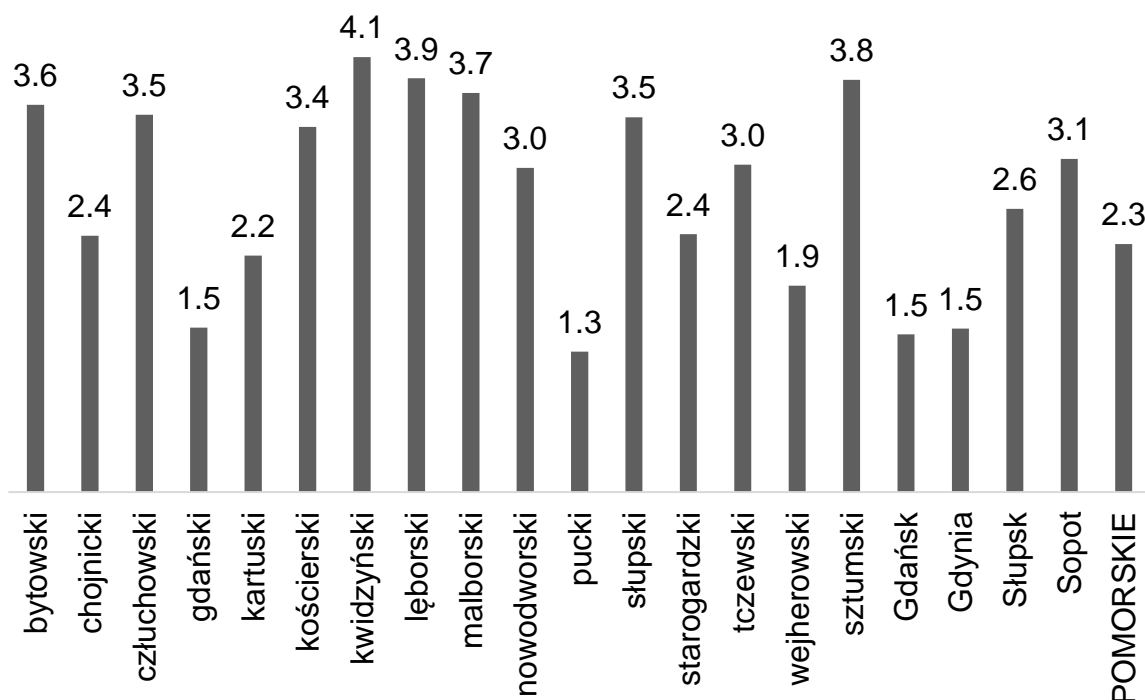
---

¹⁰⁶ Art. 106 ust. 1 Uops.

świadczeniobiorców w ujęciu rok do roku. Wartości wskaźnika dla powiatów i województwa przedstawia poniższy wykres.

Wykres 7. Wskaźnik deprivacji lokalnej w podziale na powiaty w 2025 roku [%]

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Zmiana wartości wojewódzkiej jest rezultatem zmian w mniejszych jednostkach – gminach sumujących się do wartości powiatowych. Biorąc pod uwagę dokładność do jednego miejsca po przecinku, wzrost wskaźnika odnotowano w dziesięciu powiatach, a najwyższy to znaczy o 0,6 pkt. proc. w kwidzyńskim oraz śląpskim. W sześciu powiatach wskaźnik pozostał na tym samym poziomie, a w czterech odnotowano spadki w przedziale 0,1-0,2 pkt. proc.

Na przestrzeni lat 2023–2025 wskaźnik deprivacji dla województwa zmniejszył się z 2,5 do 2,3. W czterech powiatach pozostał on na tym samym poziomie, w jednym wzrósł (kwidzyński; 0,2 pkt. proc.), zaś w pozostałych powiatach zmniejszył się (między 0,1 a 0,6 pkt. proc.).

W analizowanych latach 2023-2025 liczba osób, rodzin i przyznanych im świadczeń w województwie pomorskim wykazuje najczęściej następującą prawidłowość: dość wyraźne spadki rok do roku w latach 2023-2024, następnie niewielkie wzrosty rok do roku w latach 2024-2025, które nie przekraczają wartości z 2023 roku. Kolejny rok będzie wskazywał, czy zarysowane w ostatnich dwóch latach wzrosty utrzymają się przełamując wyraźne spadki z lat 2023-2024.

W 2025 roku **LICZBA OSÓB** ogółem, którym przyznano decyzją świadczenia wyniosła 54 478, było to więcej w porównaniu do roku 2024 o 723 osoby. Na ten wzrost należy jednak spoglądać przez wyraźny spadek z lat 2023-2024. W 2023 roku liczba osób z decyzją o świadczeniach wynosiła 58 371, a w roku 2024 spadła do 53 755, to mniej o 4 616 osób (spadek o 7,9%). Jeżeli chodzi o liczbę **świadczeń pieniężnych** ogółem przyznanych **osobom** decyzją, to w 2025 roku wyniosła ona 30 061. Mamy tu do czynienia z sytuacją, gdzie liczba świadczeń zmniejszyła się najpierw dość wyraźnie pomiędzy rokiem 2023, a 2024 z 32 009 do 29 581 (spadek o 7,6%), by następnie w latach 2024-2025 zanotować wzrost o 480 takich świadczeń (więcej o 1,6%). Analogicznie, w latach 2023-2024 mówimy o dość wyraźnym spadku liczby **świadczeń niepieniężnych** przyznanych ogółem **osobom** z 30 908 do 28 340 (spadek o 8,3%) i niewielkim wzroście w latach 2024-2025 do liczby 28 600 (wzrost o 0,9%).

Tabela 24. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w latach 2023–2025 według rodzajów świadczeń

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
świadczenia ogółem	58 371	53 755	54 478	723	1,3%
świadczenia pieniężne	32 009	29 581	30 061	480	1,6%
świadczenia niepieniężne	30 908	28 340	28 600	260	0,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Od osób przechodzimy do **LICZBY RODZIN**, którym ogółem przyznano świadczenia w ramach zadań zleconych i zadań własnych. W 2025 roku liczba takich rodzin wyniosła 41 941, co daje wzrost o 933 rodziny w stosunku do roku 2024, kiedy ich liczba przyjęła wartość 41 008 (wzrost r/r o 2,2%). I znów, na ten wzrost należy

spojrzeć poprzez wyraźniej zarysowany spadek z lat 2023-2024, kiedy liczba rodzin ze świadczeniami zmalała z 43 689 w 2023 roku do 41 008 w roku 2024 (spadek o 6,1%).

Świadczenia pieniężne, przyznano w 2025 roku 29 245 **rodzinom** i podobnie jak w przypadku opisywanych powyżej danych, najpierw dość wyraźnie spadła liczba tych świadczeń w latach 2023-2024 z 30 896 do 28 658, (spadek o 7,2%), by w okresie 2024-2025 zanotować wzrost o 587 świadczeń (wzrost o 2,0%).

Podobny trend, wyraźnego spadku, a następnie niewielkiego przyrostu, odnotowała liczba **świadczeń niepieniężnych** przyznanych **rodzinom**. Był to odpowiednio: spadek o 5,60% w latach 2023-2024 i wzrost o 1,0% w latach 2024-2025.

5.3. Pomoc społeczna w różnych typach rodzin

Po opisanu powodów jako momentu aktywizacji systemu pomocy społecznej, a następnie analizy danych dotyczących rzeczywistej liczby osób i rodzin, którym decyzjami przyznana została pomoc, wnikamy w dane dotyczące charakterystyki rodzin, którym decyzjami przyznano świadczenie (pieniężne, niepieniężne) lub objęto pracą socjalną (o której więcej w kolejnym rozdziale). Mamy tu zarówno osoby samotnie gospodarujące, rodziny wieloosobowe, rodziny z dziećmi, rodziny niepełne oraz rodziny emerytów i rencistów.

Liczba **osób samotnie gospodarujących** objętych pomocą społeczną wyniosła w 2025 roku 33 800 osób i wzrosła w stosunku do roku 2024 o 1 222 osoby osiągając 32 578. To wzrost r/r o 3,7%, ale co istotne, liczba tych osób wzrastała sukcesywnie w analizowanych latach. W 2023 roku wynosiła 32 572, następnie przyrosła nieznacznie o 6 osób w 2024, by w kolejnym okresie podnieść się już wyraźnie o wskazaną powyżej liczbę 1 222 osób.

Liczba **rodzin** objętych pomocą, w skład których wchodziły **dwie osoby** wyniosła w 2025 roku 7 746. W tym przypadku mieliśmy najpierw spadek w latach 2023-2024 z 7 560 do 7 350, tj. o 210 rodzin i późniejszy wzrost w latach 2024-2025 z 7 350

do 7 746, tj. o 396 rodzin (wzrost o 5,4%) i co ważne jest to wartość, która przekracza tę z 2023 roku.

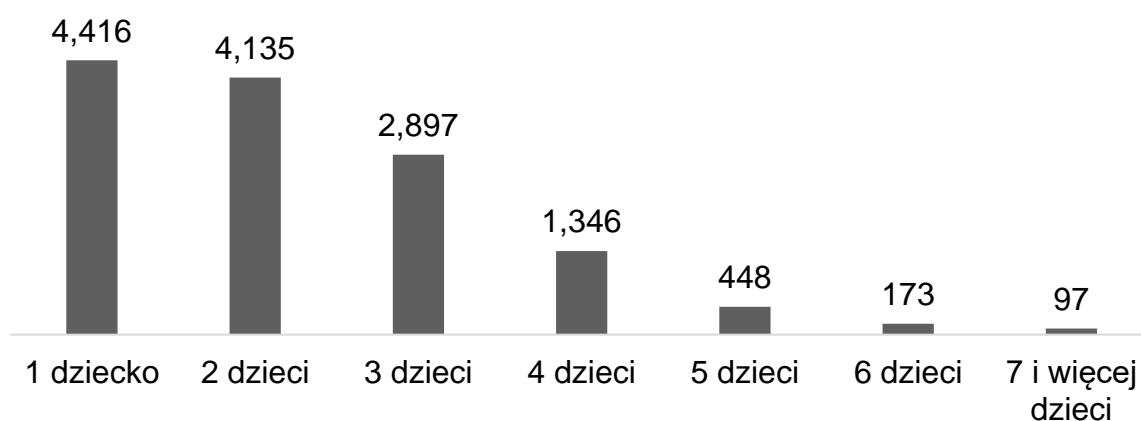
Liczba **rodzin trzyosobowych**, do których kierowano pomoc społeczną wyniosła w 2025 roku 4 467. W tym przypadku mamy do czynienia z tendencją spadku wartości w latach 2023-2024, a następnie wzrostu w latach 2024-2025. Z 4 754 rodzin w 2023 roku do 4 351 rok później (spadek o 8,5%) i następnie wzrostu do 4 467 rodzin w roku 2025 (więcej o 2,7%).

W przypadku **rodzin czteroosobowych**, w przeciwieństwie do osób samotnie gospodarujących oraz rodzin dwu- i trzyosobowych (gdzie po spadkach miały miejsce wzrosty), notowany jest ciągły spadek tych rodzin objętych pomocą na przestrzeni trzech lat – z 4 307 w 2023 do 3 902 w 2025 roku, tj. o 405 rodzin mniej (spadek o 9,4%).

Ciągłe spadki liczby rodzin objętych pomocą społeczną w latach 2023-2025 dotyczą także rodzin pięcioosobowych oraz sześcioosobowych i więcej, choć oczywiście tych rodzin jest znaczenie mniej niż jedno, dwu i trzyosobowych.

Powyżej opisano rodziny ze względu na liczbę osób wchodzących w ich skład, natomiast teraz scharakteryzowane zostaną ze względu na **liczbę dzieci**.

Wykres 8. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w 2025 roku według liczby posiadanych dzieci

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

W 2025 roku liczba **rodzin z jednym dzieckiem** korzystających w województwie pomorskim z pomocy społecznej wyniosła 4 416 i było to więcej niż w 2024 roku o 140 rodzin (wzrost o 3,3%), kiedy liczba ta wynosiła 4 276 rodzin. I ponownie, na ten wzrost spoglądać należy przez wcześniejszy spadek o 192 rodziny z 4 468 w 2023 roku do 4 276 w 2024 (spadek o 4,3%).

Liczba **rodzin z dwójką dzieci** w latach 2023-2025 systematycznie spadała. Z liczby 4 600 rodzin w 2023 roku, przez wyraźne jej zmniejszenie o 413 rodzin w roku 2024 do liczby 4 187 (spadek o 9,0%), po wolniejszy spadek w roku oceny (2025), tj. o 52 rodziny do wartości 4 135.

Podobny stały spadek dotyczył **rodzin z trójką dzieci**. W 2023 roku liczba tych rodzin wynosiła 3 344, następnie w roku 2024 odnotowała spory spadek do liczby 2 965 (11,3%) i mniejszy w roku oceny, do liczby 2 897 (2,3%). Tak jak w przypadku rodzin z dwójką i trójką dzieci, ciągły spadek w latach 2023-2025 dotyczył także **rodzin z czwórką, piątką i szóstką dzieci**.

Spadek liczby rodzin objętych pomocą w latach 2023-2024 i późniejszy wzrost w okresie 2024-2025 odnotowano wśród rodzin **z siódmką i większą liczbą dzieci** (niewielki wzrost w 2025 roku o 3 rodziny). Dane wskazują na dość stabilną sytuację rodzin z dziećmi, zwłaszcza tych z większą ich liczbą. Jedną z przyczyn tego stanu jest z pewnością wsparcie w formie świadczenia wychowawczego (tzw. 800+) udzielane rodzinom z dziećmi niezależnie od dochodu.

W przypadku **rodzin niepełnych ujętych ogółem** również wskazać można opisywaną tendencję – spadków w latach 2023-2024 i późniejszych wzrostów w latach 2024-2025. W ocenianym roku liczba rodzin niepełnych ogółem wynosiła 4 428. Oznacza to wzrost o 82 takie rodziny w stosunku do 2024 roku, kiedy ta liczba wynosiła 4 346 (wzrost o 1,9%). Liczbę tych rodzin z 2025 roku należy odnosić do wyraźnych spadków z lat 2023-2024 z 4 937 do 4 346, (12,0%).

Jeżeli chodzi o pomoc udzielaną **rodzinom niepełnym**, biorąc pod uwagę również liczbę dzieci, to w latach 2023-2024 wszystkie kategorie rodzin, a więc: z **jednym**,

dwójką, trójką oraz czwórką i większą liczbą dzieci odnotowały spadki. Następnie w latach 2024-2025 trzy z tych typów rodzin (z jednym, dwójką i trójką dzieci) odnotowały wzrost. Były to wzrosty stosunkowo nieduże, odpowiednio: wzrost o 96 w przypadku rodzin niepełnych z jednym dzieckiem, wzrost o 9 rodzin z dwójką dzieci i wzrost o 3 rodziny z trójką dzieci. Jedynie rodziny z czwórką i większą liczbą dzieci odnotowały w opisywanym okresie niewielki spadek – o 26.

Ostatnią opisaną tu kategorią rodzin korzystających z pomocy społecznej są **rodziny emerytów i rencistów**. W sprawozdaniu MRPiPS-03 wyszczególnione są rodziny jedno-, dwu-, trzy- oraz cztero- i więcej osobowe. W kontekście zmian demograficznych, starzejącego się społeczeństwa, coraz większego zapotrzebowania na usługi społeczne i zdrowotne jest to kategoria rodzin, których dane trzeba szczególnie uważnie śledzić i wykorzystywać w programowaniu polityki społecznej.

Liczba rodzin emerytów i rencistów ogółem korzystających z pomocy społecznej w 2025 roku wyniosła 12 566. To wzrost w stosunku do 2024 roku o 612 rodzin, kiedy liczba ta wynosiła 11 954 (wzrost o 5,11%). Choć w latach 2023-2024 liczba rodzin emerytów i rencistów spadła z 12 354 do wskazanych już 11 954, (mniej o 3,2%), to wzrost z dwóch ostatnich lat przewyższył o 212 rodzin liczbę z 2023 roku.

W przypadku **jednoosobowych rodzin emerytów i rencistów** najpierw w latach 2023-2024 odnotowany został spadek ich liczby z 9 411 do 9 161 (mniej o 2,7%). Jednak wzrost z lat 2024-2025 był już wyraźny – do 9 675, (więcej o 5,6%).

To negatywne zjawisko z racji doświadczanej przez te osoby samotności, jak i konieczności samodzielnego gospodarowania. Jest to grupa szczególnie wrażliwa, gdzie m.in. problemy zdrowotne czy finansowe szybciej kumulują się i dają negatywne skutki. Dlatego też uważnie należy obserwować dane dotyczące tej grupy osób w kolejnych latach.

Liczba **dwuosobowych rodzin emerytów i rencistów** objętych pomocą w 2023 roku wynosiła 2 111, następnie zmniejszyła się o 68 rodzin w 2024 roku do 2 043

(spadek o 3,2%). Wzrost w latach 2024-2025 o 135 takich rodzin (aż o 6,6%) do liczby 2 178, spowodował również przekroczenie wartości z 2023 roku.

Sytuacja zmienia się dopiero przy **trzy- i czteroosobowych rodzinach emerytów i rencistów**, ale dotyczy ona już znacznie mniejszej liczby rodzin. W przypadku trzyosobowych rodzin emerytów mamy spadki we wszystkich trzech porównywanych latach. Od 439 rodzin w 2023 roku do 367 w roku oceny. I podobnie z czteroosobowymi rodzinami emerytów i rencistów: od 393 w roku 2023 do 346 takich rodzin w roku oceny.

5.4. Najbliżej osób i rodzin – świadczenia będące zadaniami własnymi gmin

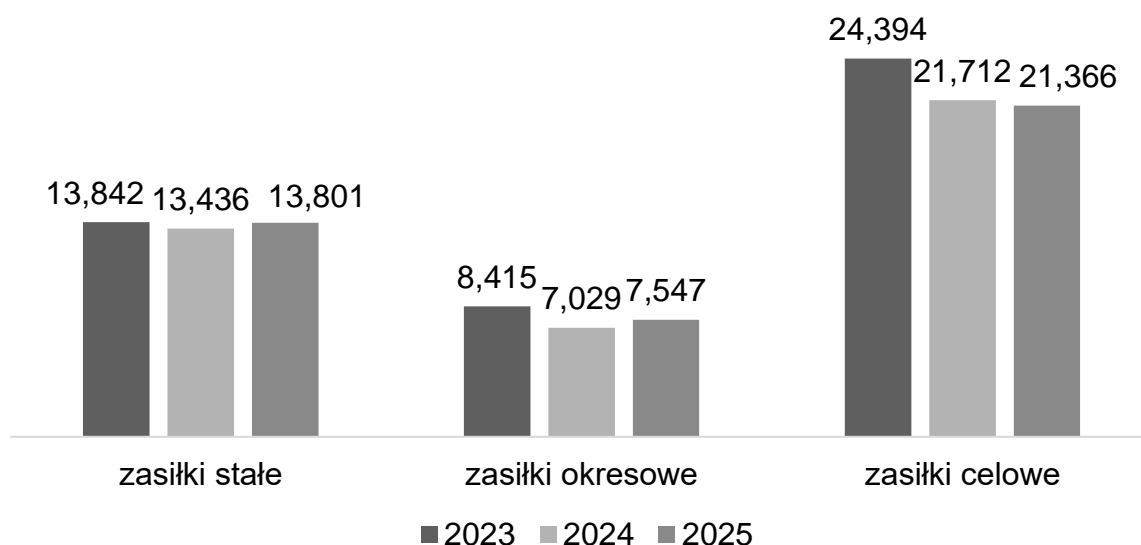
Na koniec tego rozdziału opisane zostaną wybrane dane dotyczące udzielonych świadczeń z zakresu zadań własnych gmin. Wykazane zostaną w tym miejscu, ujęte **ogółem**, następujące formy pomocy: zasiłki stałe, zasiłki okresowe, schronienie oraz posiłki (w tym posiłki dla dzieci). Wszystkie te formy zostaną wyszczególnione w podziale na rodziny i osoby.

Zasiłki stałe to comiesięczne świadczenia gwarantowane przez Ustawę o pomocy społecznej dla osób pełnoletnich, które nie są w stanie podjąć pracy ze względu na wiek lub są całkowicie niezdolne do pracy, a ich własne dochody są niewystarczające. W 2025 roku zasiłki te ogółem przyznano decyzją 13 801 **osobom** i był to wzrost w stosunku do roku 2024 o 365 takich decyzji (2,7%), kiedy ich liczba wynosiła 13 436. Wcześniej, w latach 2023-2024 liczba osób korzystających z tych zasiłków zmniejszyła się o 406 (spadek o 2,9%). Natomiast w **rodzinach**, w trzech porównywanych latach odnotowano nieco mniejsze przepływy liczbowe niż w przypadku osób, choć główna tendencja, a więc zmniejszenie liczby rodzin korzystających z tej formy wsparcia i późniejszy wzrost, została zachowana. W 2023 roku liczba rodzin, którym przyznano decyzją zasiłek stały wyniosła 13 671, by w kolejnym roku obniżyć się do 13 273 (spadek o 2,91%), a następnie zanotować wzrost do 13 617 rodzin, (wzrost o 2,6%).

Zasiłki okresowe to świadczenia pieniężne regulowane przez Ustawę o pomocy społecznej, przysługują osobom i rodzinom znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej, których dochód jest niższy od ustawowych kryteriów dochodowych¹⁰⁷. Zarówno w przypadku osób, jak i rodzin liczba tych świadczeń również wykazywała wyraźne spadki w latach 2023-2024 i nieco wolniejsze wzrosty w latach 2024-2025. W 2025 roku liczba zasiłków przyznanych **osobom**, wyniosła 7 547. Na liczbę z roku oceny należy spojrzeć najpierw przez spadek zasiłków z lat 2023-2024 z 8 415 do 7 029 (mniej o 16,5%), a następnie na wzrost o 518 osób w latach 2024-2025 (więcej o 7,4%). Tożsama tendencja – wyraźny spadek i późniejszy wzrost dotyczył **rodzin** z zasiłkami okresowymi. W roku 2023 ich liczba wynosiła 8 305, następnie zmniejszyła się do 6 952 (spadek o 16,3%). Później, w latach 2024-2025, nastąpił wzrost z 6 952 do 7 450 rodzin (więcej o 7,2%).

Wykres 9. Liczba osób, którym przyznano wybrane świadczenia pieniężne w latach 2023–2025

¹⁰⁷ Zgodnie z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 12 lipca 2024 r. w sprawie zweryfikowanych kryteriów dochodowych oraz kwot świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej (Dz. U. poz. 1044) aktualnie kryteria dochodowe wynoszą: 1010 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 823 zł dla osoby w rodzinie.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Pomoc w postaci **schronienia**, ujęta ogólnie, to przede wszystkim ta udzielana przez schroniska dla osób w kryzysie bezdomności, w tym również z usługami opiekuńczymi oraz ogrzewalnie, noclegownie i występujące w wyjątkowych sytuacjach schronienie w sytuacji kryzysowej występującej na skalę masową. Liczba **osób** objętych schronieniem ogółem w 2023 roku wyniosła 2 922, następnie zmniejszyła się w roku 2024 o 25 osób (spadek o 0,9%) do 2 897, a w roku oceny zwiększyła się r/r o 203 osoby do 3 100 osób (wzrost o 7,0%), przekraczając wartości z dwóch poprzednich lat. Liczba **rodzin** objętych pomocą w formie schronienia najpierw w latach 2023-2024 odnotowała niewielki spadek o 10 rodzin z 2 886 do 2 876 (mniej o 0,3%), a następnie dość wyraźny wzrost o 204 rodziny z 2 876 do 3 080 (wzrost o 7,1%).

Posiłek to po schronieniu najbardziej podstawowa forma pomocy, kierowana do osób, rodzin oraz do szczególnie wrażliwej na niedożywienie grupy: dzieci. Co istotne, we wszystkich tych kategoriach na przestrzeni trzech porównywanych lat miały miejsce spadki liczby korzystających z tej formy wsparcia.

Wyraźnie ten spadek widać w przypadku **osób**, którym przyznano pomoc w postaci posiłku. Liczba ta zmniejszyła się na przestrzeni trzech opisywanych lat o 2 537 osób. W 2023 roku było to 19 857 osób, natomiast w roku oceny (2025) już 17 320 (spadek o 12,8% w ciągu trzech lat). Podobnie w przypadku **rodzin**, gdzie w roku 2023 ich liczba z przyznanym posiłkiem była na poziomie 10 853, by następnie spaść do 9 348 w 2025 roku (łącznie spadek w ciągu trzech lat o 1 505 rodzin, tj. o 13,9%).

W powyższych liczbach opisujących korzystających z posiłków najliczniejszą liczbowo, ale też najistotniejszą dla interwencji grupę stanowią **dzieci**. Zapewnienie im odpowiedniego posiłku jest szczególnie istotne dla ich dalszego prawidłowego rozwoju. W 2023 roku liczba dzieci objętych tą formą pomocy wynosiła 16 853 i zmniejszyła się sukcesywnie w kolejnych dwóch latach. Najpierw o 2 096, tj. do 14 757 (spadek o 12,4%) w 2024 roku, a następnie już nieznacznie o 82 dzieci w latach 2024-2025 z 14 757 do 14 675 (spadek o 0,6%). W liczbie rodzin,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

w których dzieci otrzymały posiłek również odnotowano solidny spadek w latach 2023-2024 i znacznie mniejszy od 2024 do roku oceny. W 2023 liczba takich rodzin, wyniosła 8 369, następnie obniżyła się o 1 349 rodzin do 7 020 (spadek o 16,1%) oraz spadła nieznacznie w latach 2024-2025 o 72 rodziny (dalszy spadek o 1,0%).

6. Usługi pomocy społecznej

6.1. Praca socjalna, kontrakty i projekty socjalne

Wsparcie osób i rodzin doświadczających różnorodnych kryzysów opiera się na środowiskowej pracy socjalnej. Praca socjalna jest profesjonalną działalnością zawodową, która wspiera osoby i rodziny we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do przewyższania doświadczanych trudności i pełnienia odpowiednich ról społecznych¹⁰⁸. Praca socjalna przysługuje każdej osobie/rodzinie, niezależnie od osiąganych dochodów, nie wymaga przeprowadzenia rodzinnego wywiadu środowiskowego oraz wydania decyzji administracyjnej. Jest to swego rodzaju „mięka” działalność, która ukierunkowana jest na wsparcie w nabywaniu umiejętności wykorzystania własnego potencjału osobistego i środowiskowego do przewyższania kryzysów.

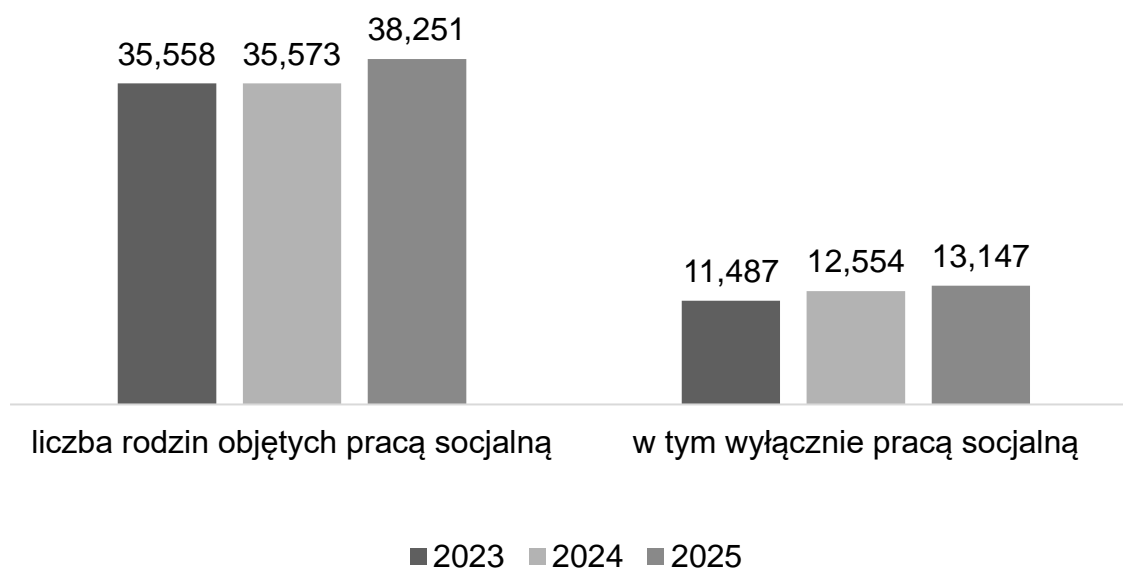
Obserwowany w ostatnich latach trend wzrostu (po spadku w 2022 roku) liczby rodzin objętych pracą socjalną utrzymuje się. W 2025 roku takich rodzin było ponad 38 tys. – niemal 2,7 tys. więcej niż w 2024 roku. W poprzednim okresie wzrost wyniósł zaledwie 15 rodzin.

---

¹⁰⁸ Art. 6 pkt. 12 Uops.

Wykres 10. Praca socjalna w latach 2023–2025

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Tożsamą ogólną tendencję obserwuje się dla rodzin, które skorzystały wyłącznie z pracy socjalnej. W roku oceny było ich ponad 13 tysięcy (+4,7% r/r).

Jednym z narzędzi pracy socjalnej jest kontrakt socjalny – pisemna umowa pomiędzy osobą/rodziną a pracownikiem socjalnym, w którym określa się zobowiązania stron do podejmowania działań ukierunkowanych na przezwyciężanie sytuacji kryzysowej¹⁰⁹. Kontrakt, opierając się na indywidualnych cechach i możliwościach osoby/rodziny zawierającej, ma szczegółowo wyznaczać kierunki działania obu stron umowy, dzięki czemu możliwa jest ocena postępów realizacji jego postanowień.

W oparciu o kontrakt socjalny, pracownik socjalny może wykorzystywać np. dodatkowe zasiłki celowe w celu motywowania do zmiany¹¹⁰. Jeśli zaś osoba ubiegająca się o pomoc nie będzie wywiązywała się z jego postanowień lub odmówi

¹⁰⁹ Art. 6 pkt. 6 Uops.

¹¹⁰ Art. 39a Uops.

jego zawarcia, można ograniczyć, wstrzymać lub odmówić przyznania jej świadczeń pieniężnych¹¹¹.

Obowiązujące przepisy przewidują dwie sytuacje, mogące leżeć u podstaw zawarcia kontraktu socjalnego: rozwiązywanie trudnej sytuacji życiowej (część A kontraktu socjalnego) oraz wzmocnienie aktywności i samodzielności życiowej, zawodowej lub przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu osób będących w szczególnej sytuacji¹¹² na rynku pracy (część B)¹¹³.

Pracownicy socjalni zawarli w 2025 roku łącznie niemal 2,3 tys. kontraktów socjalnych, w których wsparciem objęli ponad 2,7 tys. osób. W każdym z analizowanych wymiarów odnotowano wzrost w ujęciu rok do roku – szczegóły w poniższej tabeli.

Tabela 25. Kontrakty socjalne w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
część A – liczba kontraktów	1 838	1 941	1 989	48	2,5%
część A – liczba osób	2 414	2 262	2 446	184	8,1%
część B – liczba kontraktów	195	254	300	46	18,1%
część B – liczba osób	195	254	300	46	18,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Praca socjalna może być prowadzona również w oparciu o projekt socjalny. Ich opracowanie i realizacja jest zadaniem własnym gminy¹¹⁴, jednak decyzja o jego realizacji uwarunkowana jest trzema kwestiami: potrzebą jego realizacji, inicjatywy

¹¹¹ Art. 11 ust. 2 Uops.

¹¹² Zgodnie z Ustawą z dnia 20 kwietnia 2004 r. o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 214 z późn. zm.) do osób tych należą osoby: bezrobotne do 30 roku życia, bezrobotne długotrwale, bezrobotne powyżej 50 roku życia, bezrobotne korzystające ze świadczeń pomocy społecznej, bezrobotne posiadające co najmniej jedno dziecko do 6 roku życia lub co najmniej jedno dziecko niepełnosprawne do 18 roku życia, bezrobotne z niepełnosprawnością, a także osoby poszukujące pracy niepozostające w zatrudnieniu. 1 czerwca 2025 roku weszła w życie Ustawa z dnia 20 marca 2025 r. o rynku pracy i służbach zatrudnienia, w której nie występuje już pojęcie „osoby w szczególnej sytuacji na rynku pracy”, jednak Rozporządzenie ws. wzorów kontraktów socjalnych nie uległo dotychczas odpowiednim zmianom.

¹¹³ Rozporządzenie Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 8 listopada 2010 r. w sprawie wzoru kontraktu socjalnego (Dz. U. Nr 218, poz. 1439).

¹¹⁴ Art. 17 ust. 2 pkt. 3a Uops.

pracownika socjalnego o zastosowaniu tego narzędzia oraz pozyskaniu finansowania na jego realizację (zabezpieczenia środków w budżecie OPS, gminy lub pozyskania środków zewnętrznych).

Projekt socjalny to zespół działań mających poprawić sytuację życiową osób, rodzin lub grup zagrożonych marginalizacją i społecznym wykluczeniem¹¹⁵. W praktyce stosuje się go najczęściej wtedy, gdy dostępne możliwości wsparcia okazują się być niewystarczające lub nieadekwatne do potrzeb w zakresie przezwyciężenia kryzysu w danym środowisku rodzinnym lub lokalnym.

Charakter narzędzia określa potencjalną skalę jego stosowania, która jak wynika z danych, jest stosunkowo niewielka. Innym problemem w tym obszarze jest nieostra definicja projektu socjalnego, która – jak wynika z doświadczeń JOPS – stwarza trudność w rzetelnym sprawozdaniu ich liczebności. W 2025 roku zrealizowano 48 projektów socjalnych, którymi objęto prawie 5 tysięcy osób. Choć liczba projektów zmniejszyła się, to liczba objętych nimi osób wzrosła.

Tabela 26. Projekty socjalne w latach 2023–2025

projekty socjalne	2023	2024	2025	r/r	%
liczba projektów	21	50	48	-2	-4,0%
liczba osób objętych projektami	2 922	4 810	4 981	171	3,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Zmieniająca się charakterystyka osób korzystających z pomocy społecznej oraz różnorodność i wielość doświadczanych kryzysów stwarza potencjał wzrostu skali wykorzystania projektów socjalnych w pracy socjalnej, co wymaga dalszej i uważnej obserwacji.

6.2. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania i specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi, hospicja

W sytuacji, gdy powodem ubiegania się o pomoc społeczną jest samotność, wiek, choroba lub inne przyczyny, które powodują, że osoba wymaga pomocy innych osób

¹¹⁵ Art. 6 pkt. 18 Uops.

dedykowane jest jej wsparcie w formie usług opiekuńczych lub specjalistycznych usług opiekuńczych¹¹⁶. Przyczyną przyznania tego rodzaju usług może być także niemożność zapewnienia niezbędnego wsparcia przez najbliższą rodzinę. Przez niezbędne wsparcie należy rozumieć: zaspokajanie codziennych potrzeb, opiekę higieniczną, pielęgnację zaleconą przez lekarza oraz zapewnienie kontaktów z otoczeniem¹¹⁷. Wymienione komponenty wsparcia definiują zakres usług opiekuńczych. Usługi opiekuńcze mają odpłatny charakter, a zasady przyznawania oraz odpłatności określa rada gminy w drodze uchwały. W zasadach tych znajduje się również kategoria osób, które mogą zostać zwolnione z odpłatności.

Obowiązkiem gminy jest zapewnienie usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych¹¹⁸. W 2025 roku 9 gmin nie zapewniło tej usługi i było ich o 2 więcej niż przed rokiem. Trend ten jest szczególnie niepokojący, biorąc pod uwagę rosnącą z roku na rok liczbę osób w wieku senioralnym czy – jak wynika z poniższych danych – rosnący poziom korzystania z tych usług i wydatków na ten cel.

W ocenianym roku usługami opiekuńczymi objęto 7,8 tys. osób – o 5,4% więcej niż w roku poprzedzającym. Osoby te skorzystały z ponad 2,1 mln świadczeń (o 98 tys. więcej) a kwota tych świadczeń wzrosła o 23,4% sięgając 74 mln zł.

Tabela 27. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba osób	7 464	7 406	7 809	403	5,4%
liczba świadczeń	2 119 895	2 025 926	2 124 304	98 378	4,9%
kwota świadczeń	52 952 727	60 146 780	74 240 580	14 093 800	23,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPIPS-03.

Natomiast specjalistyczne usługi opiekuńcze charakteryzują się dostosowaniem do potrzeb osoby wynikających z rodzaju schorzenia lub niepełnosprawności.

¹¹⁶ Art. 50 ust. 1 Uops.

¹¹⁷ Art. 50 ust 3 Uops.

¹¹⁸ Art. 17 ust 1 pkt. 11 Uops.

Świadczyć je mogą wyłącznie osoby posiadające specjalistyczne przygotowanie zawodowe¹¹⁹.

Specjalistycznymi usługami opiekuńczymi objęto w 2025 roku 144 osoby, które skorzystały łącznie z niemal 10,5 tys. świadczeń. W okresie tym zanotowano niewielki wzrost osób i świadczeń w porównaniu z danymi za okres poprzedzający. Sytuacja jest zatem względnie ustabilizowana, co z jednej strony może uspokajać (potencjalnie dotarcie i zaspokojenie potrzeb osób wymagających tej usługi), a z drugiej niepokoić (brak rzetelnego rozpoznania potrzeb).

Tabela 28. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania – zadania własne gmin w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba osób	175	132	144	12	9,1%
liczba świadczeń	11 380	10 380	10 483	103	1,0%
kwota świadczeń	639 928	569 008	551 515	-17 493	-3,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Gminy realizują także zadanie zlecone w zakresie usług opiekuńczych – specjalistyczne usługi w miejscu zamieszkania dla osób w kryzysie psychicznym. W porównaniu z rokiem 2024, w roku oceny odnotowano spadki liczby osób korzystających ze świadczeń, jak i udzielonych świadczeń. Istotnie, bo o 6,5% wzrosła kwota udzielonych świadczeń.

Tabela 29. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób w kryzysie psychicznym – zadania zlecone gminom w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba osób	1 535	1 512	1 486	-26	-1,7%
liczba świadczeń	472 507	450 493	440 263	-10 230	-2,3%
kwota świadczeń	23 527 194	25 003 154	26 628 949	1 625 795	6,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

¹¹⁹ Art. 50 ust. 4 Uops.

Pewnego rodzaju alternatywą dla usług opiekuńczych są usługi sąsiedzkie. Różnią się od nich nierealizowaniem opieki higienicznej, w miejsce której zapewnia się podstawową opiekę higieniczno-pielęgnacyjną, która nie wymaga wiedzy specjalistycznej. Zmiana ta wynika z faktu, że usługi sąsiedzkie mają być realizowane przez osoby zamieszkujące najbliższe otoczenie osoby potrzebującej. Osoba je realizująca musi spełniać pewne kryteria, m.in. w zakresie zdolności psychofizycznej, ukończyć szkolenie z zakresu pierwszej pomocy oraz zostać zaakceptowana przez odbiorcę usługi oraz organizatora usług społecznych (zatrudnionego w OPS/CUS)¹²⁰.

Ustawowo usługi sąsiedzkie wprowadzono w II połowie 2023 roku, jednak niezbędny był czas na zorganizowanie procesu w gminach – z czego wynikają zerowe wartości w 2023 roku. Kolejne lata przyniosły jednak rezultaty w postaci realizacji tego rodzaju usług. Biorąc pod uwagę dotychczasowe doświadczenia wydaje się, że zainteresowanie i skala realizacji tej usługi będzie zyskiwać na popularności i znaczeniu. W ciągu roku liczba korzystających zwiększyła się o 40,8%, liczba świadczeń o 77%, a kwota tych świadczeń o 108,3%. Warto obserwować dalszy rozwój tej usługi społecznej, a zwłaszcza analizować ją w kontekście wszystkich usług opiekuńczych.

Tabela 30. Usługi sąsiedzkie w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
liczba osób	0	306	431	125	40,8%
liczba świadczeń	0	31 967	56 594	24 627	77,0%
kwota świadczeń	0	1 075 313	2 240 216	1 164 903	108,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03.

Przedkładana przez gminy i powiaty ocena zasobów pomocy społecznej obejmuje również działalność wybranych instytucji stanowiących infrastrukturę społeczną. W 2025 roku w województwie działało 18 hospicjów stacjonarnych i całodobowych – o jedno więcej niż w roku poprzedzającym.

¹²⁰ Art. 50 ust. 3a, 3b, 4a Uops.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 31. Hospicja stacjonarne i całodobowe w latach 2023–2025

typ instytucji	2023	2024	2025	r/r	%
Hospicja stacjonarne i całodobowe	17	17	18	1	5,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

7. Wspieranie rodziny i system pieczy zastępczej

Analizując sytuację rodzin korzystających z systemu pomocy społecznej szczególną uwagę należy zwrócić na wychowujące się w nich dzieci. Szczegółność tej sytuacji nie wynika jedynie ze społecznie powszechnego czy zapisanego w Konstytucji RP twierdzenia o pełnieniu przez rodzinę funkcji podstawowej komórki społecznej czy naturalnego środowiska rozwoju i wychowania dzieci, lecz przede wszystkim z faktu, że deficyty i sytuacje kryzysowe pojawiające się w okresie dzieciństwa mają znaczący wpływ na ich dorosłe życie.

Skuteczne wsparcie rodziny przeżywającej trudności o charakterze opiekuńczo-wychowawczym musi mieć charakter systemowy i obejmować współpracę całego otoczenia dziecka – tak rodzinnego, jak i instytucjonalnego. Systemowe wspieranie rodziny ma przywracać rodzinie zdolności do wypełniania funkcji opiekuńczo-wychowawczych, dlatego zorganizowane jest na każdym szczeblu samorządu terytorialnego. Gmina jest odpowiedzialna za pracę z rodziną, powiat organizuje pieczę zastępczą, a samorząd województwa prowadzi lub zleca prowadzenie regionalnej placówki opiekuńczo-terapeutycznej, interwencyjnego ośrodka preadopcyjnego, a także ośrodka adopcyjnego¹²¹.

7.1. Wsparcie środowiskowe

Momentem „wejścia” w system wspierania rodziny jest wsparcie środowiskowe, które w pierwszej kolejności realizuje pracownik socjalny. Przeprowadzając analizę sytuacji rodziny, w tym przeprowadzając rodzinny wywiad środowiskowy z rodziną przeżywającą trudności opiekuńczo-wychowawcze pracownik socjalny może stwierdzić konieczność przydzielenia rodzinie asystenta rodziny i wystąpić z wnioskiem o jego przydzielenie¹²².

---

¹²¹ Art. 2 Ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 49 z późn. zm.); dalej: Uowrispz.

¹²² Art. 11 Uowrispz.

Podstawą pracy asystenta rodziny jest plan pracy z rodziną, który opracowuje i realizuje z rodziną, pozostałymi jej członkami oraz w konsultacji z pracownikiem socjalnym. Asystent prowadzi pracę z rodziną w miejscu jej zamieszkania lub miejscu wskazanym przez tę rodzinę. Współpraca ta obejmuje pomoc m.in. w: nauce umiejętności prawidłowego prowadzenia gospodarstwa domowego, rozwiązywania problemów wychowawczych z dziećmi, rozwiązywania problemów socjalnych, psychologicznych czy motywowania do podjęcia/utrzymania zatrudnienia¹²³.

Obserwowana w roku 2024 stagnacja liczby zatrudnionych w gminach asystentów rodzin uległa przełamaniu i w 2025 roku ich stan wzrósł o trzy osoby. Większą dynamikę zaobserwowano natomiast w liczbie rodzin korzystających z ich wsparcia, która wzrosła o 5,1%.

Tabela 32. Asystentura rodzin i rodziny wspierające w latach 2023–2025

wskaźnik	2023	2024	2025	r/r	%
liczba asystentów rodziny	239	239	242	3	1,3%
rodziny objęte asystenturą	3 122	3 004	3 156	152	5,1%
rodziny korzystające z rodzin wspierających	19	28	33	5	17,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-G.

Inną formą pomocy rodzinom doświadczającym trudności z realizacją zadań opiekuńczo-wychowawczych są rodziny wspierające. Funkcję tę mogą pełnić osoby z bezpośredniego otoczenia dziecka, które wspierają w opiece i wychowaniu dziecka, prowadzenia gospodarstwa domowego oraz kształtowaniu i wypełnianiu podstawowych ról społecznych¹²⁴.

W podlegającym ocenie roku takich rodzin było zaledwie 29, które wspierały 33 rodziny przeżywające trudności. Liczba rodzin korzystających wzrosła w ujęciu rok do roku o 17,9%. Należy jednak zaznaczyć, że w województwie na terenie tylko pięciu gmin funkcjonują rodziny wspierające, przy czym zdecydowana większość (75,9%) w Gdańsku.

¹²³ Art. 15 Uowrispz.

¹²⁴ Art. 29 Uowrispz.

Ostatni komponent systemu środowiskowego wsparcia rodzin stanowią placówki wsparcia dziennego (PWD) prowadzone przez gminę, powiat lub na ich zlecenie¹²⁵. Dziecko przebywa w placówce nieodpłatnie i dobrowolnie (z wyjątkiem sądowego skierowania). PWD działa we współpracy z rodzicami/opiekunami dziecka, placówkami oświatowymi oraz podmiotami leczniczymi¹²⁶.

Placówki wsparcia dziennego mogą być prowadzone w różnej formie: opiekuńczej, specjalistycznej oraz pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę. Ogólna liczba PWD w 2025 roku wyniosła 108 i zmniejszyła się o 4 w stosunku do stanu z roku 2024.

Tabela 33. Placówki wsparcia dziennego w latach 2023–2025

placówki	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, w tym:	111	112	108	-4	-3,6%
opiekuńcze	68	69	67	-2	-2,9%
specjalistyczne	24	23	20	-3	-13,0%
pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę	37	38	39	1	2,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-G oraz WRiSPZ-P.

Placówki w formie opiekuńczej zapewniają dzieciom opiekę i wychowania, pomoc w nauce, organizację czasu wolnego, zabawę, zajęcia sportowe oraz rozwój zainteresowań¹²⁷. Takich placówek w 2025 roku działało 67 – o 2 mniej niż w 2024 roku.

Placówka o specjalistycznym profilu organizuje zajęcia socjoterapeutyczne, terapeutyczne, korekcyjne, kompensacyjne, logopedyczne oraz realizuje indywidualne programy w tym zakresie¹²⁸. W przypadku tych placówek odnotowano spadek zasobu o 3.

¹²⁵ Art. 18 Uowrispz.

¹²⁶ Art. 23 Uowrispz.

¹²⁷ Art. 24 ust. 2 Uowrispz.

¹²⁸ Art. 24 ust. 3 Uowrispz.

Praca podwórkowa koncentruje się natomiast na działaniach animacyjnych i socjoterapeutycznych. Dla tego typu placówek wsparcia dziennego odnotowano wzrost o 1.

7.2. Piecza zastępcza

Kiedy pierwszy „poziom” wsparcia rodziny przeżywającej trudności opiekuńczo-wychowawcze, tj. wsparcie środowiskowe oraz placówki wsparcia dziennego, okażą się niewystarczające i nieskuteczne, a mówiąc szerzej – rodzice nie mogą zapewnić dziecku opieki i wychowania – może zachodzić konieczność wychowania dziecka poza rodziną. Wówczas dziecko umieszcza się w pieczy zastępczej, za organizację której odpowiada powiat¹²⁹.

W 2025 roku ogólna liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej wyniosła niemal 6,2 tys. – o 4,3% więcej niż przed rokiem.

Tabela 34. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2023-2025 (według stanu na 31 grudnia)

typ pieczy	2023	2024	2025	r/r	%
rodzinna	4 605	4 796	5 023	227	4,7%
instytucjonalna	1 096	1 135	1 165	30	2,6%
RAZEM	5 701	5 931	6 188	257	4,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Pieczę sprawuje się w dwóch formach – instytucjonalnej oraz rodzinnej¹³⁰. W każdej z nich odnotowano wzrost liczby dzieci – w rodzinnej o 4,7%, a w instytucjonalnej o 2,6%. Wzrost liczby dzieci przebywających w pieczy zastępczej staje się trwałym trendem, co w wielu kontekstach jest zjawiskiem niepokojącym, m.in. w odniesieniu do kondycji systemu wspierania rodziny i pieczy zastępczej czy tzw. kryzysu rodziny.

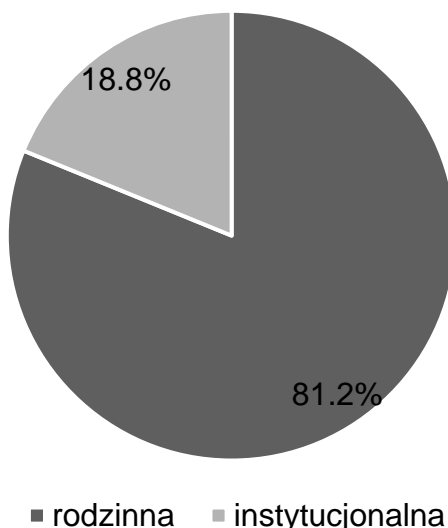
¹²⁹ Art. 32 Uowrispz.

¹³⁰ Art. 34 Uowrispz.

Na pozytywną ocenę zasługuje natomiast rosnący tzw. wskaźnik deinstytucjonalizacji pieczy. Kolejny rok z rzędu wzrósł odsetek dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej – osiągnął poziom 81,2% i wzrósł od ostatniego roku o 0,3 pkt. proc.

Wykres 11. Udział dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy w 2025 roku

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M. Konsekwencje napływu „nowych” dzieci obserwowane są w czasie ich przebywania w pieczy zastępczej. Po pierwsze, istotnie wzrosła liczba dzieci przebywających w niej do roku – o 3,8%. Warto zaznaczyć, że w poprzednim okresie odnotowano spadek o 6,2%. Od roku do trzech lat w pieczy przebywało 1,7 tys. dzieci (+1,6%; w 2024 roku wzrost sięgnął 14,0%). Część dzieci z tej grupy zasiliło kategorię „powyżej 3 lat”, których przybyło 5,9% – tu również więcej niż w roku poprzedzającym, gdy wzrost sięgnął 3,4%.

Tabela 35. Czas przebywania dzieci w pieczy w latach 2023–2025

okres przebywania dziecka w pieczy	2023	2024	2025	r/r	%
do roku	1 220	1 144	1 188	44	3,8%
1-3 lat	1 434	1 635	1 661	26	1,6%
powyżej 3 lat	3 047	3 152	3 339	187	5,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Dzieci trafiają do pieczy zastępczej najczęściej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (42,5%). Trzy kolejne pod kątem wielkości powody to: uzależnienie rodziców (27,1%; z powodu uzależnienia od alkoholu 21,9%), inne powody (9,1%) oraz przemoc domowa (8,9%).

7.3. Rodziny zastępcze i rodzinne domy dziecka

Rodzinną pieczę zastępczą tworzą: rodziny zastępcze spokrewnione, niezawodowe, zawodowe (w tym pełniące funkcję pogotowia rodzinnego oraz specjalistyczną), jak również rodzinne domy dziecka¹³¹.

Ogólna liczba rodzin zastępczych w ocenianym roku wyniosła ponad 2,4 tys. i wzrosła o 3,8%.

Tabela 36. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2023-2025

rodziny zastępcze	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, z tego:	2 233	2 345	2 433	88	3,8%
rodziny spokrewnione	1 423	1 457	1 486	29	2,0%
rodziny niezawodowe	677	714	736	22	3,1%
rodziny zawodowe ogółem, z tego:	133	174	211	37	21,3%
rodziny zawodowe pełniące funkcję pogotowia rodzinnego	26	26	28	2	7,7%
rodziny zawodowe pełniące funkcję specjalistyczną	41	29	30	1	3,4%
rodzinne domy dziecka	128	140	154	14	10,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

Rodzinę zastępczą spokrewnioną tworzą małżonkowie, osoba niepozostająca w związku małżeńskim, będący wstępnymi lub rodzeństwem dziecka¹³². To właśnie rodziny spokrewnione liczebnie dominują rodzinną pieczę zastępczą – w 2025 roku było ich niemal 1,5 tys. i wartość ta była wyższa o 2,0% niż rok wcześniej.

¹³¹ Art. 39 Uowrispz.

¹³² Art. 41 ust. 2 Uowrispz.

Rodzinę zawodową i niezawodową tworzą natomiast małżonkowie/osoby, które nie są wstępniymi lub rodzeństwem dziecka¹³³. W rodzinie zawodowej lub niezawodowej w tym samym czasie może przebywać maksymalnie troje dzieci, pełnoletnich wychowanków pieczy lub opuszczających pieczę (niepełno- i pełnoletnich) – wyjątek od tej reguły można zastosować w sytuacji umieszczania w pieczy rodzeństwa¹³⁴. W przypadku rodzin zawodowych w ujęciu rok do roku zanotowano wzrost o 21,3%, a niezawodowych 3,1%.

Odrębną formą rodzinnej pieczy zastępczej jest rodzinny dom dziecka. Może w nim przebywać maksymalnie 8 dzieci, pełnoletnich wychowanków pieczy lub opuszczających pieczę (niepełno- i pełnoletnich) – wyjątek od tej reguły można zastosować w sytuacji umieszczania w pieczy rodzeństwa¹³⁵. W ocenianym roku funkcjonowały 154 rodzinne domy dziecka i było to o 10% więcej niż przed rokiem.

Kolejnym krokiem – po analizie zasobów pieczy – jest przyjrzenie się liczbie dzieci przebywających w poszczególnych formach pieczy rodzinnej oraz zmian w tym zakresie. Na ogólnym poziomie liczba dzieci w rodzinach zastępczych wyniosła 3,8 tys. i wzrosła o 2,8% względem stanu z końca 2024 roku. W rodzinach spokrewnionych przybyło 3,0% dzieci, w zawodowych 6,1%, natomiast w niezawodowych nastąpił nieznaczny regres – o 0,2%.

Wzrost zasobu rodzinnych domów dziecka przełożył się na umieszczenie w nich większej liczby dzieci – odnotowano wzrost na poziomie 11,3%. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela.

Tabela 37. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2023–2025

dzieci w rodzinach zastępczych	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, z tego:	3 576	3 687	3 789	102	2,8%
w rodzinach spokrewnionych	1 875	1 902	1 959	57	3,0%
w rodzinach niezawodowych	1 004	1 014	1 012	-2	-0,2%

¹³³ Art. 41 ust. 3 Uowrispz.

¹³⁴ Art. 53 Uowrispz.

¹³⁵ Art. 61 Uowrispz.

dzieci w rodzinach zastępczych	2023	2024	2025	r/r	%
w rodzinach zawodowych ogółem, z tego:	697	771	818	47	6,1%
w rodzinach zawodowych pełniących funkcję pogotowia rodzinnego	127	110	91	-19	-17,3%
w rodzinach zawodowych pełniących funkcję specjalistyczną	69	69	70	1	1,4%
rodzinne domy dziecka	1 029	1 109	1 234	125	11,3%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

Jednym z warunków, które trzeba spełnić, by móc pełnić funkcję rodziny zastępczej zawodowej, niezawodowej oraz rodzinnego domu dziecka jest ukończenie odpowiedniego szkolenia organizowanego przez organizatora rodzinnej pieczy zastępczej lub prowadzonego przez ośrodek adopcyjny¹³⁶.

W ocenianym roku wystąpił spadek liczby osób przeszkolonych w każdej z kategorii. Tendencja ta była przeciwna względem odnotowanej w poprzednim okresie oceny. Mniej przeszkolonych kandydatów to realnie mniejsza szansa na zabezpieczenie dzieci w pieczy zastępczej i poprawę ich sytuacji życiowej.

Tabela 38. Liczba osób przeszkolonych na kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka w latach 2023–2025

szkolenia według typów rodzin	2023	2024	2025	r/r	%
rodziny spokrewnione	156	184	169	-15	-8,2%
rodziny niezawodowe	225	327	306	-21	-6,4%
rodziny zawodowe	59	85	75	-10	-11,8%
prowadzący rodzinne domy dziecka	6	14	10	-4	-28,6%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

7.4. Instytucjonalna piecza zastępcza

Obowiązujące przepisy przewidują trzy formy instytucjonalnej pieczy zastępczej: placówki opiekuńczo-wychowawcze (POW), regionalne placówki opiekuńczo-terapeutyczne (RPOT) oraz interwencyjne ośrodki preadopcyjne¹³⁷. W województwie

¹³⁶ Art. 44 Uowrispz.

¹³⁷ Art. 93 ust. 1 Uowrispz.

pomorskim działają dwie pierwsze formy pieczy instytucjonalnej. POW prowadzą powiaty, a RPOT samorząd województwa (lub inne podmioty na ich zlecenie)¹³⁸.

Placówki opiekuńczo-wychowawcze zapewniają dzieciom m.in. całodobową opiekę i wychowanie, zaspokojenie niezbędnych potrzeb, w tym korzystanie z usług zdrowotnych, realizację planu pomocy dziecku (w porozumieniu z asystentem rodziny), działania terapeutyczne, a także umożliwia kontakt z osobami bliskim dziecka i podejmują działania w celu jego powrotu do rodziny¹³⁹. Umieszcza się w nich dzieci powyżej 10 roku życia, które wymagają opieki i wsparcia w przystosowaniu się do życia w rodzinie, a liczba przebywających dzieci nie może przekroczyć 14 (z wyjątkiem POW typu rodzinnego – do 8 dzieci)¹⁴⁰. W 2023 roku ogólna liczba POW wyniosła 85 i było ich o 3 więcej niż przed rokiem.

Tabela 39. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025

typ placówki	2023	2024	2025	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem, w tym według typu:	80	82	85	3	3,7%
socjalizacyjnego	68	72	75	3	4,2%
interwencyjnego	18	19	20	1	5,3%
specjalistyczno-terapeutycznego	2	2	2	bz.	bz.
rodzinnego	6	5	5	bz.	bz.
regionalna placówka opiekuńczo terapeutyczna	1	1	1	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Wyróżnia się następujące typy POW: socjalizacyjny, interwencyjny, specjalistyczno-terapeutyczny, oraz rodzinny. Placówki mogą być prowadzone w sposób łączony, dlatego liczba poszczególnych typów nie sumuje się do wartości ogółem.

Podstawowym typem, jest socjalizacyjny i takich POW w województwie funkcjonuje najwięcej – 75 (przyrost o 3 r/r).

¹³⁸ Art. 93 ust. 2 i 3 Uowrispz.

¹³⁹ Art. 93 ust. 4 Uowrispz.

¹⁴⁰ Art. 95 ust. 1-4 Uowrispz.

Placówki typu interwencyjnego realizują doraźną (trwającą nie dłużej niż 3 miesiące) opiekę nad dzieckiem w czasie trwania sytuacji kryzysowej, szczególnie, gdy jest potrzeba natychmiastowego zapewnienia opieki¹⁴¹. Tego typu placówek działało w 2025 roku 20 (+1).

Placówka typu specjalistyczno-terapeutycznego ukierunkowana jest na realizację indywidualnych potrzeb dziecka, zwłaszcza legitymującego się orzeczeniem o niepełnosprawności/ o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności, które wymaga stosowania specjalnych metod wychowawczych, terapii oraz wyrównywania szans deficytów rozwojowych i edukacyjnych¹⁴². W województwie funkcjonują zaledwie dwie takie placówki.

Zbliżony profil działalności prowadzi RPOT – umieszcza się w nim dzieci wymagające specjalistycznej opieki i rehabilitacji ze względu na stan zdrowia. W województwie, bez zmian, funkcjonuje jeden RPOT.

Analizując liczbę miejsc dostępnych w POW, należy wskazać wzrost w placówkach ogółem (+4,0%), a także w typie socjalizacyjnym (+4,5%) i interwencyjnym (+2,2%). W pozostałych typach POW oraz RPOT nie odnotowano zmian względem 2024 roku.

Tabela 40. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025

typ placówki	2023	2024	2025	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem, w tym według typu:	1 056	1 091	1 135	44	4,0%
socjalizacyjnego	902	943	985	42	4,5%
interwencyjnego	87	89	91	2	2,2%
specjalistyczno-terapeutycznego	19	19	19	bz.	bz.
rodzinnego	48	40	40	bz.	bz.
regionalna placówka opiekuńczo terapeutyczna	45	45	45	bz.	bz.

¹⁴¹ Art. 103 ust. 1 Uowrispz.

¹⁴² Art. 105 Uowrispz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M. Wzrost zanotowano również w uśrednionej liczbie dzieci przebywających w POW – na poziomie ogólnym sięgnął 16,3%, w typie socjalizacyjnym 19,9%, a w specjalistyczno-terapeutycznym 5,6%. Spadki odnotowano natomiast dla typu interwencyjnego (-2,2%) oraz rodzinnego (-10,0%). RPOT w pełni wykorzystywał miejsca, którymi dysponował.

Tabela 41. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025

typ placówki	2023	2024	2025	r/r	%
placówki opiekuńczo-wychowawcze ogółem, w tym według typu:	1 041	959	1 115	156	16,3%
socjalizacyjnego	883	808	969	161	19,9%
interwencyjnego	91	93	91	-2	-2,2%
specjalistyczno-terapeutycznego	19	18	19	1	5,6%
rodzinnego	48	40	36	-4	-10,0%
regionalna placówka opiekuńczo terapeutyczna	45	45	45	bz.	bz.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

7.5. Usamodzielnianie osób opuszczających pieczę zastępczą

Osoby, które po osiągnięciu pełnoletności opuszczają system pieczy zastępczej, tj. rodzinę zastępczą, rodzinny dom dziecka, placówkę opiekuńczo-wychowawczą lub regionalną placówkę opiekuńczo-terapeutyczną, jeśli umieszczenie nastąpiło w drodze orzeczenia sądu, obejmuje się pomocą dla osób usamodzielnianych¹⁴³.

W roku objętym oceną pieczę opuściło o 7 mniej osób powyżej 18 roku życia, na co złożył się o 27 mniejszy odpływ z pieczy rodzinnej i większy o 20 odpływ z pieczy instytucjonalnej. Największą grupę opuszczających zarówno instytucjonalną jak i rodzinną pieczę, stanowią osoby, które zakładają własne gospodarstwa domowe. Do rodziny naturalnej znacznie częściej powracały osoby z pieczy instytucjonalnej niż

¹⁴³ Art. 140 ust. 1 Uowrispsz.

z rodzinnej. Szczegółowe dane dotyczące powodów opuszczenia pieczy przedstawia poniższa tabela.

Tabela 42. Liczba osób powyżej 18 roku życia opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2023-2025 według przyczyn

powód powrotu według typu	2023	2024	2025	r/r	%
rodzinną ogółem, w tym	266	282	255	-27	-9,6%
powrót do rodziny naturalnej	12	8	2	-6	-75,0%
założenie własnego gospodarstwa domowego, w tym:	200	223	204	-19	-8,5%
wyjazd za granicę	1	3	5	2	66,7%
inne	54	51	49	-2	-3,9%
instytucjonalną ogółem, w tym	188	174	194	20	11,5%
powrót do rodziny naturalnej	36	41	38	-3	-7,3%
założenie własnego gospodarstwa domowego, w tym:	129	124	134	10	8,1%
wyjazd za granicę	0	2	0	-2	-100,0%
inne	23	9	22	13	144,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P oraz WRiSPZ-M.

Osoby usamodzielniane otrzymują wsparcie na kontynuowanie nauki, usamodzielnienie, zagospodarowanie, pomoc w uzyskaniu odpowiednich warunków mieszkaniowych, zatrudnienia, a także pomoc prawną i psychologiczną¹⁴⁴.

W 2025 roku usamodzielnianym wychowankom udzielono ogółem 7,7 tys. świadczeń – o 0,8% więcej niż w 2024 roku. Wzrosła liczba świadczeń przyznanych na: kontynuowanie nauki (+0,5%), usamodzielnienie (+8,7%), zagospodarowanie (+15,3%), a zmalała w przypadku świadczeń na uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych (-2,8%) oraz na uzyskanie zatrudnienia (-70,0%).

Tabela 43. Liczba świadczeń udzielonych usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej w latach 2023–2025

rodzaj świadczenia	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, z tego:	8 046	7 664	7 728	64	0,8%
kontynuowanie nauki	6 999	6 720	6 754	34	0,5%

¹⁴⁴ Art. 140 ust. 1 pkt 1-3 Uowrispsz.

rodzaj świadczenia	2023	2024	2025	r/r	%
usamodzielnienie	301	276	300	24	8,7%
zagospodarowanie	254	248	286	38	15,3%
uzyskanie odpowiednich warunków mieszkaniowych	437	390	379	-11	-2,8%
uzyskanie zatrudnienia	55	30	9	-21	-70,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-P.

7.6. Ośrodki adopcyjne

Ośrodki adopcyjne odpowiedzialne są za prowadzenie procedur przysposobienia oraz przygotowanie osób zgłaszających gotowość do przysposobienia. Ponadto prowadzą działania kwalifikujące i diagnostyczne obu stron adopcji (dzieci i kandydatów), współpracują z innymi instytucjami i organami oraz promują adopcje¹⁴⁵.

W województwie pomorskim działają: Pomorski Ośrodek Adopcyjny – jednostka budżetowa Województwa Pomorskiego (prowadzący wojewódzki bank danych o dzieciach z terenu województwa pomorskiego oczekujących na przysposobienie) oraz Ośrodek Adopcyjny Fundacji „Dla Rodziny” prowadzony na zlecenie Województwa Pomorskiego.

W 2025 przysposobiono 101 dzieci – zaledwie o 3 więcej niż w poprzednim okresie. Wśród nich o 10,3% wzrosła liczba dzieci przysposobionych w wieku 1-4 lata, a zmalała dla dzieci w wieku 5-9 lat. Wzrost (o 1) odnotowano także w przypadku przysposobień dzieci posiadających orzeczenie o niepełnosprawności.

Rezultaty te nie wydają się być złe w perspektywie liczby osób, które odbyły szkolenie dla kandydatów na rodziny przysposabiające – ośrodki adopcyjne przeszkoliły niemal o połowę mniej kandydatów niż w 2024 roku.

¹⁴⁵ Art. 154 i 156 Uowrispz.

Tabela 44. Dzieci przysposobione i szkolenia dla kandydatów na rodziny przysposabiające w latach 2023–2025

dzieci przysposobione	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, z tego:	122	98	101	3	3,1%
w wieku poniżej roku	6	5	5	bz.	bz.
w wieku od roku do 4 lat	73	58	64	6	10,3%
w wieku od 5 do 9 lat	36	26	23	-3	-11,5%
w wieku 10 i więcej lat	7	9	9	bz.	bz.
z orzeczeniem o niepełnosprawności	14	8	9	1	12,5%
szkolenia prowadzone przez ośrodki adopcyjne na kandydatów na rodziny przysposabiające - liczba osób	90	96	53	-43	-44,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań WRiSPZ-M.

8. Rehabilitacja społeczna i zawodowa osób z niepełnosprawnościami

Rehabilitacja osób z niepełnosprawnościami (OzN) to zespół działań ukierunkowanych na osiągnięcie możliwie jak najwyższego poziomu ich funkcjonowania, jakości życia i integracji społecznej. Zalicza się do nich w szczególności działania o charakterze: organizacyjnym, leczniczym, psychologicznym, technicznym, szkoleniowym, edukacyjnym oraz społecznym. Wyklucza się z nich natomiast działania o charakterze medycznym (odbywają się na podstawie odrębnych przepisów). Rehabilitację realizuje się przy aktywnym uczestnictwie OzN. Rehabilitacja zawodowa ma ułatwiać dostęp do uzyskania i utrzymania zatrudnienia, a także awansu zawodowego. Rehabilitacja społeczna natomiast umożliwiać OzN uczestnictwa w życiu społecznym¹⁴⁶.

8.1. Realizacja wybranych zadań rehabilitacji społecznej przez jednostki powiatowe

Przedkładane przez jednostki gminne i powiatowe za pośrednictwem centralnej aplikacji statystycznej sprawozdania ocena zasobów pomocy społecznej – w przypadku powiatów – obejmują również wydatki na działania w zakresie wybranych zadań rehabilitacji społecznej i zawodowej.

Wydatki na te zadania systematycznie rosną, a w okresie ostatniego roku o 9,7% sięgając niemal 125 mln zł.

Tabela 45. Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatów) w latach 2023–2025 [zł]

2023	2024	2025	r/r	%
91 889 469	113 582 465	124 575 170	10 992 705	9,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

¹⁴⁶ Art. 7, art. 8 ust. 1 oraz art. 9 ust. 1 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Do form rehabilitacji i wsparcia OzN, które są objęte dofinansowaniem PFRON zalicza się: turnusy rehabilitacyjne, zaopatrzenie w sprzęt medyczny i rehabilitację, pomoc w likwidacji barier, w tym komunikacyjnych oraz zadania w obszarach sportu, kultury, rekreacji i turystyki.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 46. Dofinansowanie wybranych zadań rehabilitacji społecznej realizowanych przez powiaty województwa pomorskiego w latach 2022–2024

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
turnusy rehabilitacyjne – liczba osób	5 776	6 612	6 457	-155	-2,3%
turnusy rehabilitacyjne – wartość w zł	9 986 892	13 408 081	14 822 290	1 414 209	10,5%
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny – liczba osób	10 390	13 363	13 382	19	0,1%
zaopatrzenie w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze, sprzęt rehabilitacyjny – wartość w zł	17 862 026	23 957 404	27 331 499	3 374 095	14,1%
pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się – liczba osób	1 809	2 182	2 297	115	5,3%
pomoc na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się – wartość w zł	8 660 250	10 822 818	12 101 311	1 278 493	11,8%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – liczba dofinansowanych imprez	158	155	162	7	4,5%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – liczba uczestniczących OzN	8 177	7 349	7 915	566	7,7%
dofinansowanie sportu, kultury, rekreacji i turystyki – wartość w zł	1 073 400	1 261 889	1 237 104	-24 785	-2,0%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Turnus rehabilitacyjny jest zorganizowaną, aktywną formą rehabilitacji i wypoczynku, ukierunkowaną na ogólną poprawę psychofizycznej sprawności oraz rozwijanie umiejętności społecznych¹⁴⁷. Liczba osób korzystających z tej formy wsparcia w 2025 roku nieznacznie spadła (-2,3%), jednocześnie wzrosła ich wartość o ponad 10%.

Niemal niezauważalny, bo wynoszący 0,1% wzrost wystąpił w osobach, które skorzystały z dofinansowania na zakup zaopatrzenia w przedmioty ortopedyczne, środki pomocnicze oraz sprzęt rehabilitacyjny. Wzrost wydatków na ten cel sięgnął jednak 14,1% r/r.

Pomocą na likwidację barier architektonicznych, technicznych i w komunikowaniu się objęto 2,3 tys. osób, a wydatki na ten cel wyniosły 12,1 mln zł. Także w tej formie pomocy odnotowano wzrosty w ujęciu rok do roku, odpowiednio o 5,3% oraz 11,8%.

W roku oceny zorganizowano 162 wydarzenia sportowe, kulturalne, o charakterze rekreacyjnym i turystycznym, w których udział wzięło 7,9 tys. osób z niepełnosprawnościami, a wartość dofinansowania tych wydarzeń wyniosła niemal 1,3 mln zł. Jedynie w kosztach odnotowano spadek rok do roku na poziomie 2,0%.

Powiaty realizują program „Aktywny Samorząd”, którego głównym celem jest wyeliminowanie lub zmniejszenie barier ograniczających uczestnictwo OZN w życiu społecznym, zawodowym i w dostępie do edukacji. Zapisy programu zaktualizowano w 2024 roku, w wyniku czego zmieniła się jego struktura. W poprzednich latach program dzielił się na trzy moduły, zaś aktualnie obejmuje on dwa moduły: Moduł I – likwidacja barier utrudniających aktywizację społeczną i zawodową; Moduł II – pomoc w uzyskaniu wykształcenia na poziomie wyższym¹⁴⁸.

---

¹⁴⁷ Tamże, art. 10c.

¹⁴⁸ Więcej o programie: Program „Aktywny samorząd”, strona internetowa Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, dostępny: <https://www.pfron.org.pl/o-funduszu/programy-i-zadania-pfron/programy-i-zadania-real/aktywny-samorzad/dokumenty-programowe-105401/program/tresc-programu-obowiazujaca/program-aktywny-samorzad/>, dostęp: 14/06/2025.

Tabela 47. Program „Aktywny Samorząd” w latach 2023–2025

rok	liczba świadczeń	liczba korzystających OzN	wartość dofinansowania [zł]
2023	3 078	7 015	16 916 906
2024	4 133	7 037	21 758 953
2025	5 770	8 126	25 538 394
r/r	1 637	1 089	3 779 441
%	39,6%	15,5%	17,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

W 2025 roku Programem objęto ponad 8 tysięcy osób, którym przyznano 5,8 tys. świadczeń na sumaryczną kwotę 25,5 mln zł. W stosunku do roku 2024 odnotowano wzrosty kolejno o: 15,5%, 39,6% oraz 17,4%.

8.2. Działania Samorządu Województwa Pomorskiego na rzecz osób z niepełnosprawnościami

Do zadań samorządu województwa na rzecz osób z niepełnosprawnościami ustawowo wymienia się m.in.: opracowanie i realizację wojewódzkiego programu wyrównywania szans OzN i przeciwdziałania ich wykluczeniu społecznemu oraz pomocy w realizacji zadań na rzecz zatrudniania tych osób, dofinansowanie robót budowlanych dotyczących obiektów służących rehabilitacji, w związku z potrzebami OzN (z wyjątkiem rozbiórki tych obiektów), dofinansowanie kosztów tworzenia i działania zakładów aktywności zawodowej, współpracę z organizacjami pozarządowymi i fundacjami działającymi na rzecz OzN czy opiniowanie wniosków o wpis do rejestru ośrodków oraz rejestru organizatorów turnusów rehabilitacyjnych¹⁴⁹.

W roku podlegającym ocenie ze środków PFRON dofinansowano dziesięć wniosków na roboty budowlane dotyczące obiektów służących rehabilitacji w związku z potrzebami osób z niepełnosprawnościami – pięć z NGO oraz pięć z JST. Wydatki

¹⁴⁹ Art. 35 Ustawy z dnia 27 sierpnia 1997 r. o rehabilitacji zawodowej i społecznej oraz zatrudnianiu osób niepełnosprawnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 913 z późn. zm.).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

na ten cel przekroczyły kwotę 14,5 mln zł. Dofinansowano działalność zakładów aktywności zawodowej w Czarnem (1,7 mln zł) i Sztumie (2,7 mln zł), w których zatrudnienie znalazło 114 osób z umiarkowanym i znacznym stopniem niepełnosprawności. Wsparło także realizację przez fundacje i organizacje pozarządowe zadań z zakresu rehabilitacji zawodowej i społecznej osób z niepełnosprawnościami. W dedykowanym konkursie dofinansowano 39 ofert, a łączna kwota wydatków wyniosła niemal 1,2 mln zł.

Do zaopiniowania wpłynęło 38 wniosków o wpis do rejestru ośrodków realizujących turnusy rehabilitacyjne. Przeprowadzono wizje lokalne, w wyniku których 36 zaopiniowano pozytywnie.

W województwie działa Wojewódzka Społeczna Rada do Spraw Osób Niepełnosprawnych, której aktualny skład powołał Marszałek Województwa Pomorskiego zarządzeniem z 29 grudnia 2023 roku.

9. Inne rodzaje pomocy i świadczeń

9.1. Świadczenia rodzinne i alimentacyjne

Do świadczeń rodzinnych zalicza się: zasiłek rodzinny wraz z dodatkami, świadczenia opiekuńcze (zasiłek i świadczenie pielęgnacyjne), jednorazową zapomogę z tytułu urodzenia dziecka, świadczenie rodzicielskie oraz inne świadczenia uchwalone przez radę gminy z własnej inicjatywy w odpowiedzi na potrzeby swoich mieszkańców¹⁵⁰.

Zasiłek rodzinny przyznaje się w celu częściowego pokrycia wydatków na utrzymanie dziecka. Zasiłek rodzinny przysługuje dziecku do ukończenia przez nie 18. roku życia, zaś jeśli dziecko uczy się w szkole, okres ten wydłuża się do ukończenia 21 roku życia, a do jego pobierania uprawnieni są: rodzice, jeden z rodziców, opiekun prawny lub faktyczny dziecka oraz osoba ucząca się. Jeśli dziecko legitymuje się orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności i kontynuuje naukę w szkole (w tym w szkole wyższej) świadczenie to przysługuje do ukończenia 24. roku życia. Podstawą przyznania zasiłku rodzinnego jest spełnienie kryterium dochodowego wynoszącego 674,00 zł w przeliczeniu na osobę w rodzinie lub dla osoby uczącej się oraz 764,00 zł, jeśli dziecko legitymuje się jednym ze wspomnianych orzeczeń. Wysokość zasiłku jest zależna od wieku dziecka i wynosi: 95,00 zł do ukończenia 5. roku życia, 124,00 zł w wieku 5-18 lat oraz 135,00 zł powyżej 18 i do ukończenia 24 roku życia¹⁵¹.

Zasiłek rodzinny mogą uzupełniać dodatki, które przysługują z następujących powodów: urodzenia dziecka, opieki nad dzieckiem w okresie urlopu wychowawczego, samotnego wychowywania dziecka, wychowywania dziecka w rodzinie wielodzietnej, kształcenia i rehabilitacji dziecka z niepełnosprawnością,

---

¹⁵⁰ Art. 2 Ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1208 z późn. zm.).

¹⁵¹ Tamże, art. 4-6.

rozpoczęcia roku szkolnego oraz podjęcia przez dziecko nauki w szkole poza miejscem zamieszkania.

W 2025 roku kolejny raz odnotowano spadki w udzielonych świadczeniach rodzinnych wraz z dodatkami. Średniomiesięczna liczba rodzin pobierających tego typu świadczenia zmalała o 21,6%, natomiast kwota udzielonych świadczeń o 19,2%. W okresie poprzedniej oceny spadki wyniosły odpowiednio 22,9% oraz 20,0%.

Trendu tego nie należy oceniać jako świadczącego o poprawie sytuacji rodzin spełniających kryteria jego uzyskania. Świadczy to przede wszystkim o rosnącej luce w uprawnieniach do tego świadczenia. Od stycznia 2025 roku obowiązują zaktualizowane wartości kryteriów uprawniających do świadczeń z pomocy społecznej, wynoszące odpowiednio 1010 zł dla osoby samotnie gospodarującej oraz 823 zł dla osoby pozostającej w rodzinie. Aktualizacji nie uległy natomiast kryteria uprawniające do świadczeń rodzinnych tworząc swoistą lukę – osoby mogą być uprawnione do świadczeń pomocy społecznej i jednocześnie przekraczać kryteria dla świadczeń rodzinnych.

Tabela 48. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
Rodziny (średnia w miesiącu)	32 110	24 754	19 403	-5 351	-21,6%
kwota świadczeń [zł]	170 486 345	136 321 888	110 168 552	-26 153 336	-19,2%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

Świadczenia z funduszu alimentacyjnego przysługują na podstawie tytułu wykonawczego w sytuacji bezskuteczności ich egzekucji osobom uprawnionym do alimentów do ukończenia 18 roku życia lub 25 roku życia pod warunkiem nauki w szkole lub szkole wyższej, zaś w przypadku osób legitymujących się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności – bezterminowo¹⁵². Innym warunkiem jest spełnianie przez rodzinę kryterium dochodowego, wynoszącego 1209,00 zł na osobę

¹⁵² Art. 1 ust. 1 pkt. 1-2 oraz art. 9 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 79 z późn. zm.).

w rodzinie, a różnica między kryterium a dochodem musi być wyższa niż 100,00 zł i nie większa niż 1000,00 zł (w wysokości zasądzonych alimentów; obowiązuje zasada złotówka za złotówką)¹⁵³. Od stycznia 2026 roku kryterium to podniesiono do kwoty 1665 zł.

Bezskuteczna egzekucja to taka, w której przez ostatnie dwa miesiące nie wyegzekwowano pełnej należności z tytułu zaległych i bieżących zobowiązań alimentacyjnych lub kiedy nie jest możliwe wszczęcie lub prowadzenie egzekucji przeciwko osobie z długiem alimentacyjnym, która przebywa poza granicami RP¹⁵⁴.

Podobnie, jak w przypadku zasiłków rodzinnych, tak i w świadczeniach z funduszu alimentacyjnego obserwuje się tendencję spadkową w liczbie osób korzystających. Choć liczba osób i rodzin z tymi świadczeniami zmniejszyła się (odpowiednio o 7,2% oraz 8,5%), to kwota świadczeń zwiększyła się o 15,7%.

Tabela 49. Fundusz alimentacyjny w latach 2023–2025

obszar danych	osoby	rodziny	kwota świadczeń [zł]
2023	12 400	7 959	66 451 028
2024	11 477	7 297	64 637 164
2025	10 645	6 680	74 807 742
r/r	-832	-617	10 170 578
%	-7,2%	-8,5%	15,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

9.2. Świadczenia opiekuńcze

Do świadczeń opiekuńczych zalicza się: zasiłek pielęgnacyjny, świadczenie pielęgnacyjne oraz specjalny zasiłek opiekuńczy. Zasiłek pielęgnacyjny przysługuje osobie, która ukończyła 75 lat, dziecku z niepełnosprawnością, osobie z niepełnosprawnością w stopniu znacznym powyżej 16. roku życia lub ze stopniem

¹⁵³ Obwieszczenie Ministra Rodziny i Polityki Społecznej z dnia 19 stycznia 2023 r. w sprawie wysokości kwoty kryterium dochodowego uprawniającego do świadczeń z funduszu alimentacyjnego od dnia 1 października 2023 r. (M. P. z 2023 r. poz. 121).

¹⁵⁴ Art. 2 pkt. 2 ustawy z dnia 7 września 2007 r. o pomocy osobom uprawnionym do alimentów (t.j. Dz. U. z 2026 r. poz. 79 z późn. zm.).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

umiarkowanym, pod warunkiem, że niepełnosprawność powstała do ukończenia 21 roku życia. Zasiłek ma na celu częściowe pokrycie wydatków związanych z zapewnieniem opieki i pomocy osobie niezdolnej do samodzielnej egzystencji. Kwota zasiłku wynosi 215,84 zł miesięcznie¹⁵⁵.

W 2025 roku ogółem przyznano 1,1 mln zasiłków pielęgnacyjnych (-0,7%) na łączną kwotę niemal 240,6 mln zł (-0,7%). Spadki w kwotach i liczbie świadczeń odnotowano niemal we wszystkich rodzajach zasiłku pielęgnacyjnego, z wyjątkiem świadczenia dla osoby z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli niepełnosprawność ta powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia.

---

¹⁵⁵ Art. 16 ust. 1-4 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1208 z późn. zm.).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 50. Kwota świadczeń opiekuńczych w latach 2023–2025 [zł]

świadczenie	2023	2024	2025	r/r	%
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem, w tym:	232 952 240	242 278 084	240 557 037	-1 721 047	-0,7%
dla dziecka z niepełnosprawnością	54 213 903	58 818 446	58 440 217	-378 229	-0,6%
dla osoby ze znaczną niepełnosprawnością w wieku 16+	111 124 913	114 102 822	112 746 443	-1 356 379	-1,2%
dla osoby w wieku 75+	3 898 928	3 637 303	3 180 129	-457 174	-12,6%
dla osoby z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	63 714 496	65 719 513	66 190 248	470 735	0,7%
Świadczenie pielęgnacyjne	490 325 311	585 878 122	542 690 756	-43 187 366	-7,4%
Nowe świadczenie pielęgnacyjne	X	170 618 815	342 113 304	171 494 489	100,5%
Specjalny zasiłek opiekuńczy	5 837 316	3 381 073	1 600 224	-1 780 849	-52,7%
Świadczenia opiekuńcze ogółem	729 114 867	1 002 156 094	1 126 961 321	124 805 227	12,5%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

Tabela 51. Liczba świadczeń opiekuńczych w latach 2023–2025

świadczenie	2023	2024	2025	r/r	%
Zasiłek pielęgnacyjny - ogółem, w tym:	1 079 393	1 122 570	1 114 574	-7 996	-0,7%
dla dziecka z niepełnosprawnością	251 237	272 532	270 786	-1 746	-0,6%
dla osoby ze znaczną niepełnosprawnością w wieku 16+	514 881	528 686	522 378	-6 308	-1,2%
dla osoby w wieku 75+	18 064	16 852	14 734	-2 118	-12,6%
dla osoby z umiarkowaną niepełnosprawnością w wieku 16+, jeżeli powstała w wieku do ukończenia 21 roku życia	295 211	304 500	306 676	2 176	0,7%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

świadczenie	2023	2024	2025	r/r	%
Świadczenie pielęgnacyjne	202 096	198 398	165 989	-32 409	-16,3%
Nowe świadczenie pielęgnacyjne	X	52 515	97 071	44 556	84,8%
Specjalny zasiłek opiekuńczy	9 486	5 471	2 587	-2 884	-52,7%
Świadczenia opiekuńcze ogółem	1 290 975	1 378 954	1 380 221	1 267	0,1%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

Świadczenie pielęgnacyjne przysługuje matce lub ojcu, innej osobie, na której ciąży obowiązek alimentacyjny, małżonkom, opiekunowi faktycznemu dziecka, osobom sprawującym pieczę zastępczą, w tym dyrektorom placówek, jeżeli opiekują się osobą do ukończenia 18 roku życia, legitymującą się orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej pomocy/opieki innej osoby¹⁵⁶.

Od stycznia 2024 roku pobieranie zasiłku nie ogranicza aktywności zawodowej osoby sprawującej opiekę (wcześniej było ono uzależnione od rezygnacji lub niepodejmowania zatrudnienia), a jego wysokość to 3287,00 zł miesięcznie¹⁵⁷.
Od stycznia 2026 roku jego wysokość wynosi 3386 zł¹⁵⁸.

W związku z obowiązywaniem „starych” i „nowych” przepisów w zakresie świadczeń pielęgnacyjnych dane sprawozdawcze obejmują odrębnie każdy z trybów udzielenia świadczenia (na starych lub nowych zasadach). Obserwuje się w nich spadek świadczeń pielęgnacyjnych oraz wzrost nowych świadczeń pielęgnacyjnych, przy czym wzrost jest większy niż spadek, co może świadczyć o napływie nowych świadczeniobiorców.

Specjalny zasiłek opiekuńczy przysługiwał osobom niepodejmującym zatrudnienia lub rezygnującym z niego w celu sprawowania opieki nad osobą ze znacznie ograniczoną możliwością samodzielnej egzystencji, która wymaga stałej lub długotrwałej opieki/ pomocy innej osoby (wymagane jest orzeczenie o niepełnosprawności w stopniu znacznym ze wskazaniem konieczności stałej lub długotrwałej opieki/ pomocy innej osoby). O świadczenie ubiegać mogły się osoby, na których ciążył obowiązek alimentacyjny oraz małżonkowie, z wyłączeniem OzN

---

¹⁵⁶ Art. 17 ust. 1 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1208 z późn. zm.).

¹⁵⁷ Art. 17 ust. 3 ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2024 r. poz. 323 z późn. zm.).

¹⁵⁸ Obwieszczenie Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 24 października 2025 r. w sprawie wysokości świadczenia pielęgnacyjnego w roku 2026 (M. P. z 2025 r. poz. 1127).

w stopniu znacznym, spełniające kryterium dochodowe (764 zł na osobę)¹⁵⁹. Od 1 stycznia 2024 roku zasiłek ten został zastąpiony przez świadczenie wspierające, jednak umożliwiono przyznanie specjalnego zasiłku opiekuńczego również po 1 stycznia 2024 roku na podstawie przepisów przejściowych. Osoby, które nabyły uprawnienia przed zmianą przepisów posiadają prawo ich utrzymania. Analiza danych, tak za poprzedni, jak i aktualny okres sprawozdawczy pokazują systematyczny odpływ osób korzystających z tego świadczenia oraz kwoty tych świadczeń.

9.3. Dodatki mieszkaniowe

Osobami uprawnionymi do dodatku mieszkaniowego są: najmujący lub podnajmujący lokal mieszkalny, w których zamieszkują, osoby zamieszkujące lokale mieszkalne i posiadające do nich spółdzielcze prawo, osoby zamieszkujące lokale własnościowe oraz osoby zajmujące lokal bez tytułu prawnego, które oczekują na lokal zamienny (w tym najem socjalny). Do uzyskania dodatku mieszkaniowego należy spełniać kryterium dochodowe w okresie trzech miesięcy poprzedzających datę złożenia wniosku, wynoszące 40% dla osób prowadzących jednoosobowe gospodarstwo domowe oraz 30% na osobę w gospodarstwie wieloosobowym, wartości przeciętnego wynagrodzenia w gospodarce narodowej obowiązującego w dniu złożenia wniosku¹⁶⁰.

W 2025 roku drugi rok z rzędu zanotowano spadek liczby gospodarstw domowych korzystających z dodatków mieszkaniowych (-4,3%) oraz kwoty świadczeń (-0,7%).

Tabela 52. Dodatki mieszkaniowe w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
dodatki mieszkaniowe - liczba gospodarstw domowych	27 647	27 070	25 914	-1 156	-4,3%

¹⁵⁹ Art. 16a ustawy z dnia 28 listopada 2003 r. o świadczeniach rodzinnych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 390).

¹⁶⁰ Art. 2-3 ustawy z dnia 21 czerwca 2001 r. o dodatkach mieszkaniowych (t.j. Dz. U. z 2023 r. poz. 1335).

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
dotatki mieszkaniowe - kwota świadczeń [zł]	66 173 236	64 839 336	64 416 907	-422 429	-0,7%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań OZPS (CAS).

10. Kadra jednostek organizacyjnych pomocy społecznej

10.1. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej

System pomocy społecznej tworzy sieć różnorodnych instytucji i placówek wsparcia, które swoim zakresem obejmują każdy poziom podziału administracyjnego.

Jednostką organizacyjną na poziomie samorządu województwa jest regionalny ośrodek polityki społecznej, na poziomie powiatu – powiatowe centra pomocy rodzinie, a na poziomie gmin ośrodki pomocy społecznej lub centra usług społecznych. Ponadto na poziomie powiatu i gminy siatkę JOPS tworzą także: domy pomocy społecznej, placówki specjalistycznego poradnictwa, ośrodki wsparcia oraz ośrodki interwencji kryzysowej¹⁶¹. Choć we wspomnianych przepisach nie zaliczono służb wojewody do jednostek organizacyjnych pomocy społecznej, to warto uzupełnić, że pełnią one rolę koordynacyjną, nadzorczą, a także rejestrową dla wielu instytucji wsparcia. Służby wojewody są również ujmowane w sprawozdawczości, a w poniższym zestawieniu tabelarycznym w ogólnej liczbie kadry pomocy społecznej w regionie oraz kadrze kierowniczej.

Tabela 53. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
kadra ogółem	7 422	7 692	7 895	203	2,6%
kierownicy, dyrektorzy, zastępcy	545	559	568	9	1,6%
pracownicy socjalni	1 274	1 298	1 309	11	0,8%
specjalizacje [%]	54,2%	55,9%	57,5%	1,6	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-06.

Zasoby kadrowe systemu pomocy społecznej w województwie pomorskim ulegają stopniowemu wzrostowi. Biorąc pod uwagę trendy społeczno-demograficzne, dotyczące samych osób korzystających z pomocy społecznej, jak i te wynikające z aktualnych trendów polityki społecznej, zwiększanie zasobów kadrowych należy uznać za trend pożądany. Ogólna liczba kadry wzrosła o 2,6%, zaś kadry zarządzającej o 1,6%. Warto zaznaczyć, że biorąc pod uwagę zatrudnienie

¹⁶¹ Art. 6 pkt. 5 Uops.

w przeliczeniu na etaty, aż 75,7% kadry pomocy społecznej stanowią pracownicy ośrodków pomocy społecznej (w tym CUS) i domów pomocy społecznej (ponad 5,7 tys. etatów, z czego 48,2 % to pracownicy DPS).

Kluczową grupą są pracownicy socjalni, którzy w pierwszej linii współpracują z osobami/rodzinami zgłaszającymi się po wsparcie, diagnozują doświadczane przez nich trudności i odpowiadają na zgłaszane potrzeby. W roku oceny zatrudnionych było niewiele ponad 1,3 tys. pracowników socjalnych, a w ujęciu roku do roku ich stan zwiększył się zaledwie o 11 osób. Ich udział w ogólnym wzroście kadry pomocy społecznej jest zatem niewielki, a w województwie wciąż palącym problemem jest pozyskanie i utrzymanie nowej kadry pracowników socjalnych. W wielu gminach wakaty pozostają nieobsadzone przez kilka miesięcy, w niektórych przez więcej niż rok.

Mocną stroną pomorskich pracowników socjalnych są posiadane przez nich wiedza i kompetencje zawodowe, mające swój wyraz w rosnącym odsetku posiadanych przez nich stopni specjalizacji zawodowej. Ustawa o pomocy społecznej przewiduje dwa stopnie specjalizacji w zawodzie pracownika socjalnego:

- I stopień specjalizacji – jego celem jest uzupełnienie wiedzy i doskonalenie umiejętności zawodowych,
- II stopień specjalizacji – jego celem jest pogłębienie wiedzy i doskonalenie umiejętności pracy z wybranymi grupami osób korzystających z pomocy społecznej.

W roku oceny wskaźnik specjalizacji wyniósł 57,5% i wzrósł o 1,6 pkt. proc. w stosunku do roku 2024. Rosnące kompetencje pracowników socjalnych obserwowane są również w zajmowanych przez nich stanowiskach. Jak wynika z danych zamieszczonych w poniższej tabeli, w 2025 roku wzrosła liczba osób zatrudnionych na stanowiskach powyżej pracownika socjalnego przy jednoczesnym spadku w tej kategorii. Można domniemać, że zmiany te spowodowane są właśnie awansami zawodowymi oraz w kategorii zaszeregowania pracowników.

Tabela 54. Pracownicy socjalni w podziale na stanowiska w latach 2023–2025

stanowisko pracownika socjalnego	2023	2024	2025	r/r	%
pracownicy socjalni ogółem, w tym:	1 274,00	1 298,00	1 309,00	11,00	0,8%
w przeliczeniu na etaty	1 247,31	1 276,56	1 280,51	3,95	0,3%
główny specjalista pracy socjalnej	15,00	19,00	27,00	8,00	42,1%
w przeliczeniu na etaty	15,00	19,00	27,00	8,00	42,1%
starszy specjalista pracy socjalnej – koordynator	55,00	55,00	66,00	11,00	20,0%
w przeliczeniu na etaty	53,50	54,63	65,75	11,12	20,4%
starszy specjalista pracy socjalnej	299,00	319,00	319,00	bz.	bz.
w przeliczeniu na etaty	294,20	314,45	313,20	-1,25	-0,4%
specjalista pracy socjalnej	321,00	330,00	341,00	11,00	3,3%
w przeliczeniu na etaty	315,70	326,08	334,55	8,47	2,6%
starszy pracownik socjalny	255,00	260,00	276,00	16,00	6,2%
w przeliczeniu na etaty	253,85	256,38	271,76	15,38	6,0%
pracownik socjalny	329,00	313,00	280,00	-33,00	-10,5%
w przeliczeniu na etaty	315,06	304,52	268,25	-36,27	-11,9%
aspirant pracy socjalnej	20,00	23,00	22,00	-1,00	-4,3%
w przeliczeniu na etaty	19,33	22,75	20,75	-2,00	-8,8%

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-06.

10.2. Ustawowy wymóg liczby zatrudnionych pracowników socjalnych

Kluczowym komponentem realizacji zadań ustawowych w zakresie pomocy społecznej, w szczególności pracy socjalnej jest posiadanie przez gminę/ośrodek pomocy społecznej/ centrum usług społecznych odpowiedniego zaplecza kadrowego pracownic/pracowników socjalnych. To właśnie oni są pierwszą linią kontaktu z osobami/rodzinami, które zwracają się po pomoc i wsparcie w rozwiązywaniu doświadczanych trudności życiowych. Pracując w oparciu o własne zasoby interpersonalne stają się swoistym narzędziem pracy socjalnej, wobec czego ważnym komponentem są odpowiednie warunki jej świadczenia. Nie wystarcza tu formalne wykształcenie – ściśle określone przepisami prawa – lecz przede wszystkim

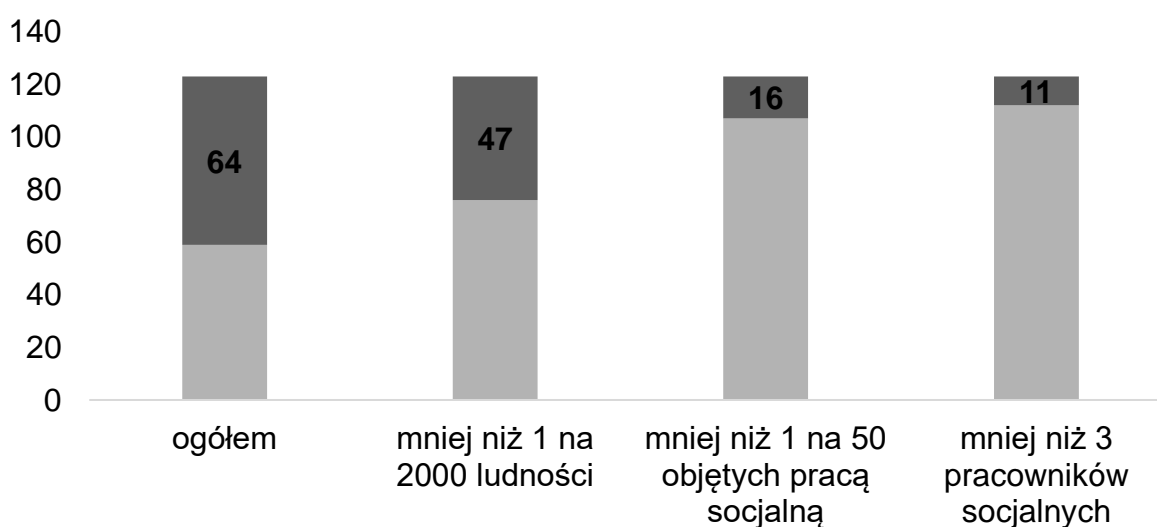

pewne predyspozycje osobowościowe. Do odpowiednich warunków świadczenia pracy kwalifikuje się zatrudnienie odpowiedniej liczby osób, a tę kwestię co do zasady zabezpieczają przepisy ustawy o pomocy społecznej¹⁶² określające minimalny wymiar zatrudnienia na stanowisku „pracownik socjalny” w pełnym wymiarze czasu w OPS/CUS. Sformułowano w niej trzy warunki:

- co najmniej jedna osoba na dwa tysiące osób zamieszkujących gminę,
- co najmniej jedna osoba na pięćdziesiąt osób/rodzin samotnie gospodarujących, które są objęte pracą socjalną,
- co najmniej trzy osoby (niezależnie od innych warunków i okoliczności).

W roku oceny co najmniej jednego z tych warunków nie spełniało 52,0% jednostek, natomiast dwóch warunków nie spełniało 8,1% OPS/CUS. W obu tych wymiarach kondycja uległa minimalnej poprawie (kolejno o 1 i 2 jednostki mniej niż w 2024 roku). 38,2% OPS/CUS zatrudniało mniej niż jednego pracownika socjalnego na dwa tysiące mieszkańców, 13% nie spełniało warunku dotyczącego środowisk objętych pracą socjalną a 8,9% zatrudniało mniej niż trzech pracowników socjalnych.

Wykres 12. Ośrodki pomocy społecznej niespełniające wymogów zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do ogólnej liczby ośrodków

¹⁶² Art. 110 ust. 11 i 12 Uops.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

10.3. Szkolenie kadr

Warunkiem skutecznego realizowania zadań w obszarze pomocy społecznej jest posiadanie wykwalifikowanej kadry świadczącej szeroko pojęte usługi społeczne. Potrzebę tę wzmagają zmieniająca się sytuacja społeczno-gospodarcza, charakterystyka osób korzystających z usług społecznych i pomocy społecznej a w końcu także aktualne trendy rozwoju polityki społecznej. Ponadto pracownicy socjalni są zobowiązani ustawowo do podnoszenia swoich kwalifikacji zawodowych. Wsparcie szkoleniowe powinno być jednak dedykowane szeroko pojętym kadrom systemu wsparcia i włączenia społecznego, obejmując pracowników pomocy społecznej, jednostek specjalistycznych czy sektor pozarządowy, zwłaszcza podmioty ekonomii społecznej.

W 2025 roku w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!” we wsparciu/szkoleniach wzięły udział 673 osoby z pomorskich instytucji włączenia i integracji społecznej. Zorganizowano szkolenia w szesnastu obszarach tematycznych, m.in. „Integracja usług społecznych oraz usług zdrowotnych, edukacyjnych i kulturalnych”, „Wsparcie rodzin poprzez rozpoznawanie zaburzeń rozwojowych i osobowościowych u dzieci w pieczy zastępczej”, „Przeciwdziałanie stresowi i wypaleniu zawodowemu”, „Budowanie wizerunku instytucji i współpraca z mediami”. Spośród osób uczestniczących 646 podniosło kompetencje.

W zakresie deinstytucjonalizacji usług społecznych przeprowadzono dwa szkolenia: „Tworzenie Lokalnego Planu Deinstytucjonalizacji” oraz „Tworzenie diagnoz na potrzeby programów społecznych oraz nabycie umiejętności analizy danych”, dwa spotkania upowszechniające: „Włączeni w działanie - lokalne praktyki i wyzwania deinstytucjonalizacji w Metropolii” oraz „Seniorzy w Metropolii – aktywność i wsparcie. Wspólne odpowiedzi na lokalne wyzwania społeczne”, jedno stacjonarne doradztwo specjalistyczne w obszarze planowania usług społecznych i konstruowania lokalnego planu deinstytucjonalizacji dla pracowników Centrum

Usług Społecznych w Krynicy Morskiej oraz przedstawicieli jednostki samorządu terytorialnego.

Odkondurowały się pięć konferencji: „Więzi lokalne a świat współczesnych zagrożeń” (dwudniowa), „Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej” (jednodniowa), „Na ulicy. Dwie dekady streetworkingu w Gdańsku” (jednodniowa), „Wspólne działania na rzecz zapobiegania czynom suicydalnym wśród dzieci i młodzieży na terenie województwa pomorskiego” (jednodniowa), „Oblicza świadomej adopcji. Emocjonalno-społeczne uwarunkowania zdolności do budowania relacji” (jednodniowa).

W 2025 roku zorganizowano 2 wizyty studyjne krajowe w obszarze usług społecznych, które odbyły się w:

- województwie podlaskim obejmująca m.in. Stowarzyszenie My dla Innych, ZAZ Fundacji Dialog w Łomży, Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” w Suwałkach; (24 osoby),
- województwie śląskim obejmująca m.in. WTZ Unikat w Katowicach, Fundację „Być razem” w Cieszynie, Katowickie Stowarzyszenie Na Rzecz Osób Starszych, Niepełnosprawnych i Oczekujących Wsparcia OPOKA w Katowicach; (24 osoby),
- województwie dolnośląskim obejmująca m.in. CUS w Pieszycach, WTZ Ostoja i Centrum Terapeutyczno-Rehabilitacyjne Ostoja we Wrocławiu, ZAZ we Wrocławiu; (23 osoby),
- województwie wielkopolskim obejmująca m.in. CUS w Swarzędzu, Spółdzielnia Socjalna Poznanianka, Spółdzielnia Socjalna Furia, CUS Dopiewo; (24 osoby).

Zorganizowano pierwsze Forum Analityków Włączenia Społecznego dedykowane jednostkom samorządu terytorialnego (OPS/CUS/PCPR), którego celem jest przygotowanie do prowadzenia lokalnych działań analitycznych w obszarze włączenia społecznego oraz wzmacniania kompetencji do samodzielnego tworzenia

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

dokumentów (ocena zasobów pomocy społecznej, opracowania tematyczne, lokalne plany deinstytucjonalizacji). W wydarzeniu uczestniczyły osiemdziesiąt cztery osoby.

Działalność szkoleniowa była również realizowana w ramach projektu „Pomorska Moc Wiedzy” współfinansowanego ze środków EFS+ w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027 w ramach którego od kwietnia wsparciem objęto 503 osoby, w tym 495 osoby podniosły kompetencje. Szkolenia odbyły się w dwudziestu obszarach tematycznych, m.in.: „Trauma wczesnodziecięca i lękowe style więzi- wsparcie specjalistyczne dzieci i młodzieży w pieczy zastępczej”, „Depresja chorobą XXI wieku. Praca z rodzinami z depresją u dzieci i młodzieży”, „Rola i zadania opiekuna usamodzielnienia w procesie usamodzielniania wychowanków pieczy zastępczej”, „Realizacji usług opiekuńczych w tym specjalistycznych usług opiekuńczych. Aspekty prawne i praktyczne”.

Szkoleniami objęto również kadry zajmujące się przeciwdziałaniem przemocy domowej oraz profilaktyką i rozwiązywaniem problemów związanych z uzależnieniami, o których więcej w rozdziałach oceny dotyczących monitorowania realizacji planów/programów regionalnych.

11. Projekty realizowane przez ROPS w 2025 roku

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej dzięki realizacji projektów finansowanych m.in. z funduszy europejskich prowadzi szereg działań istotnych z perspektywy inspirowania nowych inicjatyw w obszarze polityki społecznej. Działania projektowe pozwalają odpowiadać na potrzeby w zakresie usług społecznych i wybranych usług zdrowotnych społeczności regionalnej, w tym poprzez podnoszenie kompetencji i kwalifikacji kadry realizującej te zadania.

11.1. Włączamy Pomorskie! [FERS 2021–2027]

Projekt „Włączamy Pomorskie!” współfinansowany ze środków programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. Projekt ma na celu uspołnienie polityki włączenia społecznego realizowanej w regionie, jak również wypracowanie mechanizmu jej sprawniejszej koordynacji i lepszego przepływu informacji pomiędzy różnymi podmiotami realizującymi działania z zakresu polityki społecznej na poziomie lokalnym i regionalnym, w tym przez PES i podmioty prywatne, które realizują zadania w obszarze polityki społecznej na rzecz społeczności lokalnej. W ramach projektu realizowane były następujące zadania:

- działania badawczo-rozwojowe oraz programowanie,
- koordynacja działań na rzecz ekonomii społecznej,
- koordynacja aktywnej integracji i rozwoju usług społecznych.

11.2. Pomorska Moc Wiedzy [FEP 2021–2027]

Projekt „Pomorska Moc Wiedzy” jest współfinansowany ze środków EFS+ w ramach programu Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. Projekt ma na celu wzrost kompetencji pracowników systemu pomocy społecznej oraz kadry realizującej działania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w tym NGO, w zakresie świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym. Działania będą realizowane do końca 2028 roku i obejmują szkolenia tematyczne, warsztaty oraz doradztwo dotyczące metod pracy w zakresie wdrażania usług społecznych dla grup osób

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

zagrożonych wykluczeniem społecznym, a także kursy i szkolenia specjalistyczne podnoszące kompetencje do realizacji usług społecznych.

11.3. RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej [INTERREG 2021–2027]

Projekt „RESIST: Regional Ecosystems for Social Innovation and Social Transformation” (RESIST: Regionalne Ekosystemy dla Innowacji Społecznych i Transformacji Społecznej) współfinansowany jest ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Interreg Region Morza Bałtyckiego na lata 2021-2027. Projekt jest ukierunkowany na wsparcie innowatorów i przedsiębiorców społecznych w przekształcaniu kreatywnych pomysłów w konkretne działania, będące odpowiedzią na współczesne wyzwania (np. klimatyczne czy digitalizację). Jego celem jest stworzenie bardziej wspierających regionalnych ekosystemów dla innowacji społecznych i przedsiębiorczości społecznej, rozwijanie koncepcji „klastrow innowacji społecznych i ekologicznych” (CSEI) oraz testowanie programów budowania zdolności do wsparcia innowacji. Liderem projektu jest Miasto Hamburg, a partnerami m.in. Województwo Pomorskie (ROPS), Pomorska Sieć COP, Uniwersytet w Malmö, Rada Okręgu Agder oraz wiele innych instytucji z Niemiec, Szwecji, Norwegii, Litwy, Łotwy i Estonii.

11.4. Wspieramy z MOCą w województwie pomorskim

W okresie październik-grudzień realizowano Program osłonowy „Wspieramy z MOCą w województwie pomorskim” dofinansowany przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, który obejmował zadania przewidziane w Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2030 i Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2030. W ramach Programu osłonowego zorganizowano szkolenia dla kadry realizującej zadania w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej oraz profilaktyki uzależnień.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

11.5. Wsparcie instytucji zajmujących się pomocą i integracją społeczną

W kwietniu 2025 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przystąpił do udziału w projekcie „Wsparcie instytucji zajmujących się pomocą i integracją społeczną”, realizowanym przez Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej, Fundację im. Królowej Polski św. Jadwigi z siedzibą w Puszczykowie, Ogólnopolską Federację na rzecz Wychodzenia z Bezdomności z siedzibą w Zabrzu oraz Uczelnię Korczaka – Akademię Nauk Stosowanych z siedzibą w Warszawie. Projekt realizowany jest w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego, Działanie 04.13 Wysokiej jakości system włączenia społecznego.

Celem projektu jest wsparcie kadr i podnoszenie kompetencji pracowników instytucji zajmujących się tworzeniem oraz wdrażaniem polityki z zakresu pomocy i integracji społecznej na poziomie regionalnym oraz umożliwienie im wymiany doświadczeń. Dodatkowo, w ramach projektu trwają prace nad opracowaniem Ogólnopolskiego modelu świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług wsparcia osobom w kryzysie bezdomności i osobom zagrożonym bezdomnością, z uwzględnieniem metody „Najpierw mieszkanie”.

11.5. Laboratorium Aktywnej Spójności – wsparcie włączenia społecznego w regionach

W lipcu 2025 roku Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej przystąpił do udziału w projekcie „Laboratorium Aktywnej Spójności – wsparcie włączenia społecznego w regionach”, realizowanym przez Stowarzyszenie Centrum Wspierania Aktywności Lokalnej CAL z siedzibą w Warszawie (lidera) we współpracy z Fundacją Ocalenie z siedzibą w Warszawie i Ogólnopolskim Związkiem Rewizyjnym Spółdzielni Socjalnych z siedzibą w Warszawie w ramach programu Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021–2027. Celem projektu jest wzmocnienie systemu wsparcia włączenia społecznego w 16 regionach poprzez rozwój kompetencji, działania rzecznicze oraz integrację wiedzy. Projekt realizowany będzie w latach 2025–2029.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

W ramach projektu kadra ROPS zostanie objęta wsparciem, m.in. w działaniach rzeczniczych i sieciujących, laboratoriach problemowych i seminariach upowszechniających wiedzę.

11.6. FASD-Bridge: Kompleksowa inicjatywa transgraniczna na rzecz wczesnej diagnozy i holistycznego wsparcia dla rodzin FAS/FASD w regionie Południowego Bałtyku [2021–2027]

W styczniu 2025 roku Województwo Pomorskie (ROPS) przystąpiło jako partner stowarzyszony do projektu FASD-Bridge: Comprehensive Cross-Border Initiative for Early Diagnosis and Holistic Support for FAS/FASD Families in the South Baltic Region. Liderem projektu jest Uniwersytet Gdański, który realizuje działania współpracując z: Uniwersytetem w Greifswaldzie (Niemcy), Uniwersytetem Klinicznym w Kłajpedzie (Litwa), Fundacją „Dla rodziny” (Polska) oraz dwoma innymi partnerami stowarzyszonymi: Swedish FAS Association (Szwecja), „Children of the future” (Dania).

Jednym z głównych celów projektu jest wzmacnianie wiedzy, transfer know-how i łączenie najlepszych praktyk oraz rozwój współpracy między instytucjami badawczymi a podmiotami publicznymi regionów w obszarze Morza Bałtyckiego w zakresie wsparcia dzieci z Płodowym Zespołem Alkoholowym (FAS) i Spektrum Alkoholowych Zaburzeń Płodowych (FASD) oraz ich rodzinami (biologiczną, zastępczą, adopcyjną).

12. Współpraca z organizacjami pozarządowymi

Ważnym partnerem realizacji usług publicznych, a w szczególności społecznych są organizacje pozarządowe. Organy administracji publicznej mogą zlecać tym organizacjom realizację zadań publicznych, tworzyć z ich udziałem zespoły o charakterze doradczym i inicjatywnym czy konsultować projekty aktów prawa, w szczególności prawa miejscowego¹⁶³. Przy ich współudziale organizowana jest pomoc społeczna¹⁶⁴.

Zasoby organizacji pozarządowych w województwie pomorskim systematycznie się zwiększają. W ciągu ostatniego roku przybyło 5,7% organizacji ogółem. Na poziomie szczegółowym powyżej tego przyrostu znalazły się fundacje (+9,3%), a poniżej stowarzyszenia i organizacje społeczne (+2,4%). Należy jednak ostrożnie wyciągać wnioski w zakresie liczebności podmiotów pozarządowych, gdyż część organizacji wpisanych do rejestru nie prowadzi już działań, jednak wciąż pozostaje wpisana.

Tabela 55. Liczba organizacji pozarządowych w latach 2023–2025

obszar danych	2023	2024	2025	r/r	%
ogółem, w tym:	10 246	10 781	11 398	617	5,7%
fundacje	2 504	2 713	2 966	253	9,3%
stowarzyszenia i organizacje społeczne	7 701	7 899	8 088	189	2,4%

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku.

Na dziesięć tysięcy mieszkańców województwa pomorskiego w 2025 roku przypadało 48,3 organizacji. Wskaźnik ten wzrósł od poprzedniego roku o 2,6. Sopot pozostaje jednostką z najwyższą wartością odsetka (134,9), a powiat wejherowski z najniższym (31,2) – choć w obu przypadkach odnotowano wzrost rok do roku.

Ubytek liczby organizacji na 10 tysięcy mieszkańców w ujęciu rok do roku odnotowano w dwóch powiatach: nowodworskim i tczewskim.

¹⁶³ Art. 5 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t.j. Dz. U. z 2025 r. poz. 1338 z późn. zm.).

¹⁶⁴ Art. 2 ust. 2 Uops.

Tabela 56. Odsetek organizacji pozarządowych przypadających na 10 tysięcy ludności według powiatów w latach 2023–2025

powiat	2023	2024	2025	r/r
bytowski	49,5	51,1	54,4	3,3
chojnicki	37,8	39,8	42,2	2,4
człuchowski	42,7	45,9	49,1	3,2
gdański	32,3	34,1	35,7	1,6
kartuski	34,7	36,2	38,6	2,4
kościerski	36,4	39,0	41,5	2,5
kwidzyński	43,7	46,3	48,2	1,9
lęborski	37,7	40,7	43,5	2,8
malborski	37,9	39,4	42,4	3,0
nowodworski	41,0	43,1	42,9	-0,2
pucki	40,1	42,4	44,7	2,3
słupski	43,3	44,6	46,4	1,8
starogardzki	35,4	37,0	38,9	1,9
sztumski	48,5	51,0	53,5	2,5
tczewski	33,1	33,6	33,2	-0,4
wejherowski	28,7	29,7	31,2	1,5
Gdańsk	53,5	57,3	61,5	4,2
Gdynia	51,7	53,7	57,7	4,0
Słupsk	48,7	50,7	53,1	2,4
Sopot	121,9	129,4	134,9	5,5
POMORSKIE	43,4	45,7	48,3	2,6

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych Urzędu Statystycznego w Gdańsku.

12.1. Współpraca OPS/PCPR/MOPR/CUS

Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej UMWP każdego roku uzupełnia informacje dotyczące współpracy gmin i powiatów z organizacjami pozarządowymi przy realizacji zadań w obszarze włączenia społecznego. Podstawowy formularz oceny zasobów pomocy społecznej przygotowany przez ministerstwo zawiera jedynie informacje o liczbie organizacji działających na terenie JST.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Zebrane dane za 2025 rok mówią o poszerzaniu współpracy JST z NGO w zakresie realizacji wybranych zadań w obszarze pomocy społecznej. W okresie tym aż 72,7% pomorskich gmin i powiatów współpracowało z NGO i wynik ten należy uznać za rekordowy. Dla porównania, w 2024 roku odsetek ten sięgnął 38,1%.

W obszarze włączenia społecznego pomorskie JST współpracowały sumarycznie z 1501 organizacjami, przy czym największa wartość to 401 (Słupsk), który wyprzedził Gdańsk współpracujący z 86 organizacjami (dotychczas zajmował 1. Miejsce). W trybie działalności pożytku publicznego zadania zlecono 965 organizacjom (-18 r/r), z którymi zawarto 1378 umów (-226). W ocenianym roku w sumie na realizację przez NGO zadań w obszarze włączenia społecznego JST przeznaczyły niemal 445,7 mln zł, a kwota ta wzrosła o 66,4 mln zł w stosunku do 2024 roku. Najwięcej wydatków poniesiono w dziale 852 Pomoc społeczna (173,9 mln zł).

Popularność gminach i powiatach zyskuje zlecanie usług w trybie zamówień publicznych. Takie zadania zlecono w 2025 roku 110 organizacjom (+25), z którymi zawarto 130 umów (-128) na łączną kwotę ponad 29,5 mln zł (+9,3 mln zł).

W postępowaniach tych 16 razy zastosowano klauzule społeczne (+6) a wartość takich zamówień sięgnęła niemal 16,7 mln zł.

19 JST zleciło 25 organizacjom pozarządowym realizację usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania, a w przypadku usług specjalistycznych było to 13 JST i 17 NGO. Największą popularnością cieszyło się natomiast prowadzenie placówek pomocy społecznej – na ten cel 30 jednostek przekazało 75 organizacjom ponad 105 mln zł. Istotne miejsce zajęło również zlecenie prowadzenia placówki w obszarze wsparcia rodziny i systemu pieczy zastępczej – 18 JST, 37 NGO, 48,7 mln zł. Szczegółowe dane w tym zakresie przedstawia poniższa tabela. Warto jednak zaznaczyć, że każda z zawartych w niej wartości uległa wzrostowi względem poprzedniego okresu sprawozdawczego.

Tabela 57. Zlecenie wybranych usług organizacjom pozarządowym w 2025 roku

zlecona usługa	liczba jednostek zlecających	liczba organizacji, którym zlecono zadanie	wartość przekazanych dotacji
usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania	19	25	48 941 915
specjalistyczne usługi w miejscu zamieszkania	13	17	7 283 815
prowadzenie placówki pomocy społecznej	30	75	105 117 146
prowadzenie placówki w obszarze wspierania rodziny i systemu pieczy zastępczej	18	37	48 660 226

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS-u (CAS).

12.2. Współpraca Samorządu Województwa Pomorskiego

Samorząd Województwa Pomorskiego współpracował z organizacjami pozarządowymi w oparciu o dwa dokumenty: Wieloletni Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2022-2025 (procedowany na Sejmiku Województwa Pomorskiego 29 listopada 2021 roku) oraz Program Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2025 (przyjęty 25 listopada 2024 roku przez Sejmik Województwa Pomorskiego).

Realizacja rocznego Programu Współpracy w roku 2025 objęła następujące działania:

- współpracowano przy organizacji XXXI Gali Nagród Bursztynowego Mieczyka im. Macieja Płażyńskiego, w której wyróżniono organizacje trzeciego sektora, m.in. w obszarach: pomoc społeczna, edukacja, ochrona środowiska i edukacja ekologiczna, ekonomia społeczna, zdrowie, debiut roku,
- współpracowano przy organizacji wydarzeń międzysektorowych, m.in. Forum Inicjowania Rozwoju, Pomorskie Forum Inicjatyw Pozarządowych,

- współpracowano przy organizacji Gali Pomorskiego Bratka 2025, w której wyróżniono osoby fizyczne, prawne i organizacje pozarządowe (indywidualnie lub zbiorowo) za działalność wolontariacką, zaangażowanie w rozwój i upowszechnianie idei wolontariatu szpitalnego oraz promocję wolontariatu w województwie pomorskim,
- zorganizowano konferencję pn. „Rola i znaczenie organizacji pozarządowych w systemie ochrony ludności i zarządzania kryzysowego”,
- zorganizowano dwudniowe warsztaty dla liderów struktury sieciowych pn. „Mechanizmy komunikacji w strukturach sieciowych organizacji pozarządowych”,
- zorganizowano Pomorskie Forum Pełnomocników ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi, pn. „Współpraca z organizacjami pozarządowymi w sytuacjach kryzysowych”,
- kontynuowano umowę zawartą z firmą Witkac.pl na funkcjonowanie systemu naboru ofert do otwartych konkursów ofert na realizację zadań publicznych,
- podnoszono kompetencje osób pracujących w JST i NGO,
- udzielono dotacji na realizację zadań w trybie otwartych konkursów ofert (w tym m.in. po raz ósmy na wspieranie prowadzenia i rozwoju powiatowych Centrów Wsparcia dla pomorskich organizacji pozarządowych, po raz szósty na dofinansowanie wkładu własnego organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, realizujących projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych¹⁶⁵),

---

¹⁶⁵ Pełna nazwa konkursu: „Dofinansowanie wkładu własnego organizacji pozarządowych oraz podmiotów prowadzących działalność pożytku publicznego, realizujących projekty współfinansowane ze środków zewnętrznych z zakresu zadań publicznych określonych w Programie Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi na rok 2025 w zakresie wzmocnienia aktywności obywatelskiej w obszarach: integracja i pomoc społeczna; rozwój wspólnot i społeczności lokalnych - wspieranie rozwoju partnerskiej współpracy pomiędzy samorządami lokalnymi a podmiotami świadczącymi usługi aktywizacji i integracji na rzecz osób zagrożonych wykluczeniem społecznym; działalności na rzecz osób w wieku emerytalnym; promocji i organizacji wolontariatu”.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- wsparło działania funduszy grantowych o zasięgu regionalnym – Fundusz Energii Społecznej, Fundusz Inicjowania Rozwoju oraz Fundusz Działaj Lokalnie, których operatorami są organizacje pozarządowe.

Ponadto w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!” Pracowni Badań Socjologicznych Uniwersytetu Gdańskiego zlecono realizację badania pn. Potencjał pomorskich organizacji pozarządowych do realizacji usług społecznych.

W roku oceny Samorząd Województwa Pomorskiego przeznaczył na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego kwotę niemal 16 mln zł i było to o ponad 154,7 tys. zł więcej niż w 2024 roku. Niemal połowa tej kwoty (49,2%) stanowiły wydatki na realizację zadań w zakresie wspierania i upowszechniania kultury fizycznej w województwie pomorskim.

Organizacje, które realizowały zadania wykorzystały przyznane środki w 99,9%. Szczegółowe dane dotyczące środków przeznaczonych przez Samorząd Województwa Pomorskiego na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz w trybie tzw. „małych grantów” (tryb 19a) w 2025 roku zawiera poniższa tabela.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 58. Środki przeznaczone na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego w 2025 roku

obszar zadań publicznych (departament)	środki przekazane na podstawie zawartych umów (zł)	środki wydatkowane	poziom wykorzystania (%)
Rozwój kultury w województwie pomorskim (DK)	2 799 900,0	2 797 535,0	99,9%
Rozwój turystyki i krajoznawstwa w województwie pomorskim (DTS)	95 000,0	95 000,0	100,0%
Wspieranie i upowszechnianie kultury fizycznej w województwie pomorskim (DTS)	7 842 500,0	7 842 000,0	100,0%
Ochrona i promocja zdrowia, w tym działalność lecznicza (DZ)	569 000,0	569 000,0	100,0%
EDUKACJA (DE)	200 000,0	198 025,3	99,0%
Działalność na rzecz osób niepełnosprawnych (ROPS – środki PFRON)	1 159 000,0	1 156 942,3	99,8%
Przeciwdziałanie uzależnieniom i patologiom społecznym (ROPS)	350 000,0	350 000,0	100,0%
Działalność na rzecz wspierania rodziny (ROPS)	860 000,0	860 000,0	100,0%
Działalność na rzecz osób w wielu emerytalnym (ROPS)	355 700,0	349 113,3	98,1%
Pomoc społeczna (ROPS)	718 140,0	714 140,0	99,4%
Działalność na rzecz organizacji pozarządowych – powiatowe Centra Wsparcia (ROPS)	240 000,0	237 084,3	98,8%
Działalność na rzecz organizacji pozarządowych – dofinansowanie wkładów własnych (ROPS)	100 000,0	100 000,0	100,0%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

obszar zadań publicznych (departament)	środki przekazane na podstawie zawartych umów (zł)	środki wydatkowane	poziom wykorzystania (%)
Międzysektorowość	140 000,0	140 000,0	100,0%
Organizacja i promocja wolontariatu (ROPS)	330 000,0	327 986,3	99,4%
Działalność na rzecz podmiotów ekonomii społecznej (ROPS)	195 450,0	195 450,0	100,0%
ogółem	15 954 690,0	15 932 276,4	99,9%

Źródło: opracowanie własne na podstawie Sprawozdania z realizacji Programu Współpracy Samorządu Województwa Pomorskiego z organizacjami pozarządowymi za rok 2025.

13. Środki finansowe na wydatki pomocy społecznej i innych obszarach polityki społecznej w budżetach gmin, OPS/CUS/PCPR

Rok oceny był drugim z rzędu, w którym odnotowano wzrost środków finansowych przeznaczonych przez gminy i powiaty na wydatki związane z realizacją zadań pomocy społecznej. W poprzednim okresie sprawozdawczym roczny wzrost wydatków sięgnął 18,5%. W 2025 roku wydatki w analizowanym obszarze przekroczyły 4,3 mld zł i wzrosły w porównaniu do 2024 roku o 11,6% (447,2 mln zł). Tożsamą tendencję zaobserwowano w przypadku OPS/CUS/PCPR, które wydatkowały 61,6% gminnych środków na pomoc społeczną. W ich budżetach wydatki przekroczyły 2,7 mld zł i wzrosły o 10,5% (252,3 mln zł). Należy jednak mieć na uwadze, że wydatki na pomoc społeczną są wyższe od prezentowanych w zawartych w tym rozdziale analizach. Przyczyną jest konstrukcja ministerialnego formularza sprawozdawczego, który nie obejmuje wszystkich działów i rozdziałów klasyfikacji budżetowej, w której gminy i powiaty ponoszą wydatki w obszarze pomoc społeczna.

Największą część (51,0%) wydatków gminy poniosły w dziale 855 Rodzina – było to 2,2 mld zł, a najmniej w dziale 854 Edukacyjna opieka wychowawcza – 12,2 mln zł. We wszystkich analizowanych działach klasyfikacji budżetowej odnotowano wzrost w stosunku do 2024 roku.

Także w przypadku wydatków z budżetów OPS/CUS/PCPR największy udział miały te dotyczące działu 855 Rodzina i sięgnęły niemal 1,5 mld zł, a najniższe – na poziomie 3,0 mln zł – w dziale 854 Edukacyjna opieka wychowawcza. Na poziomie działów OPS/CUS/PCPR odnotowały spadek wydatków tylko w dziale 854, jednak był on niewielki, bo o 1,8%.

Bardziej szczegółowa analiza wydatków – na poziomie rozdziałów klasyfikacji budżetowej w przypadku OPS/CUS/PCPR pozwala zaobserwować znaczny spadek w rozdziale 85295 Pozostała działalność w zakresie pomocy społecznej – jego

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wartość wyniosła 40,4%. Największy wzrost odnotowano w rozdziale 85516 Tworzenie i funkcjonowanie żłobków – z 52 tys. zł w 2024 roku do 9,3 mln zł w 2025 roku. W obu przypadkach należy mieć na względzie tymczasowość zmian. Środki w ramach pozostałej działalności w zakresie pomocy społecznej zapewne zostały przesunięte do innych pozycji budżetowych, co potwierdza wzrost wydatków ogółem w dziale 852. Z kolei wydatki na żłobki mogą mieć jednoroczny charakter związany z tworzeniem żłobka i mogą nie wystąpić w kolejnym okresie. Szczegółowe dane o wydatkach na pomoc społeczną przedstawia poniższa tabela.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 59. Środki finansowe na wydatki w zakresie pomocy społecznej i innych obszarach w latach 2023–2025 [zł]

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2023	2024	2025	r/r	%
Budżety gmin ogółem	3 260 525 295	3 862 105 783	4 309 276 690	447 170 907	11,6%
w tym w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym:	2 051 266 656	2 400 054 984	2 652 401 587	252 346 603	10,5%
dział 851 Ochrona zdrowia (gminy ogółem), w tym:	77 289 359	91 811 839	96 540 118	4 728 279	5,1%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	19 497 528	18 240 592	20 168 386	1 927 794	10,6%
85153 Przeciwdziałanie narkomanii	757 746	596 502	514 578	-81 924	-13,7%
85154 Przeciwdziałanie alkoholizmowi	18 739 782	17 644 090	19 653 808	2 009 718	11,4%
dział 852 Pomoc społeczna (gminy ogółem), w tym:	1 349 139 168	1 625 330 012	1 784 065 670	158 735 658	9,8%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	812 214 279	978 192 292	1 082 727 791	104 535 499	10,7%
85202 Domy pomocy społecznej	140 911 455	145 134 107	158 770 506	13 636 399	9,4%
85203 Ośrodki wsparcia	29 791 625	38 187 072	46 926 914	8 739 842	22,9%
85205 Zadania w zakresie przeciwdziałania przemocy w rodzinie	2 938 509	4 411 956	4 901 926	489 970	11,1%
85213 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia z pomocy społecznej oraz za osoby uczestniczące w CIS	6 696 720	9 340 419	11 993 234	2 652 815	28,4%
85214 Zasiłki okresowe, celowe i pomoc w naturze oraz składki na ubezpieczenie emerytalne i rentowe	49 318 042	48 846 956	59 101 421	10 254 465	21,0%
85215 Dodatki mieszkaniowe	31 574 864	52 433 855	66 778 753	14 344 898	27,4%
85216 Zasiłki stałe	77 240 278	112 368 992	147 152 325	34 783 333	31,0%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2023	2024	2025	r/r	%
85218 PCPR	25 805 812	32 540 125	39 747 063	7 206 938	22,1%
85219 OPS	288 616 296	349 921 660	410 569 787	60 648 127	17,3%
85220 Jednostki specjalistycznego poradnictwa, mieszkania chronione i ośrodki interwencji kryzysowej	6 077 289	9 936 863	12 270 229	2 333 366	23,5%
85228 Usługi opiekuńcze i specjalistyczne usługi opiekuńcze	62 641 871	69 016 778	76 529 881	7 513 103	10,9%
85230 Pomoc w zakresie dożywiania	43 978 802	42 920 626	46 631 652	3 711 026	8,6%
85231 Pomoc dla cudzoziemców	9 967 600	6 832 713	5 519 837	-1 312 876	-19,2%
85232 Centra integracji społecznej	768 600	930 972	1 030 163	99 191	10,7%
85278 Usuwanie skutków klęsk żywiołowych	6 000	62 371	82 143	19 772	31,7%
85295 Pozostała działalność	35 880 516	60 573 349	36 108 251	-24 465 098	-40,4%
dział 853 Pozostałe zadania w zakresie polityki społecznej (gminy ogółem), w tym:	252 529 286	181 726 073	220 135 724	38 409 651	21,1%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	87 108 498	47 939 867	56 940 123	9 000 256	18,8%
85311 Rehabilitacja zawodowa i społeczna osób niepełnosprawnych	2 115 081	2 570 622	3 045 471	474 849	18,5%
85321 Zespoły orzekania i niepełnosprawności	6 174 513	7 967 328	8 924 856	957 528	12,0%
85324 PFRON	28 117 062	27 518 500	28 313 698	795 198	2,9%
85395 Pozostała działalność w zakresie polityki społecznej	50 701 842	9 883 417	16 656 098	6 772 681	68,5%
dział 854 Edukacyjna opieka wychowawcza (gminy ogółem), w tym:	11 852 398	11 302 997	12 232 713	929 716	8,2%

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2023	2024	2025	r/r	%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	3 964 643	3 014 112	2 960 040	-54 072	-1,8%
85415 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze socjalnym	3 870 184	2 895 771	2 856 828	-38 943	-1,3%
85416 Pomoc materialna dla uczniów o charakterze motywacyjnym	94 459	118 341	103 212	-15 129	-12,8%
dział 855 Rodzina (gminy ogółem), w tym:	1 569 715 084	1 951 934 862	2 196 302 465	244 367 603	12,5%
w budżetach OPS/PCPR/CUS, w tym rozdziały:	1 128 481 708	1 352 668 121	1 489 605 247	136 937 126	10,1%
85501 Świadczenia wychowawcze	10 092 065	887 468	897 218	9 750	1,1%
85502 Świadczenia rodzinne, świadczenia z funduszu alimentacyjnego oraz składki na ubezpieczenia emerytalne i rentowe z ubezpieczenia społecznego	859 490 233	1 046 740 177	1 112 333 211	65 593 034	6,3%
85504 Wspieranie rodziny	23 211 417	30 227 051	38 216 261	7 989 210	26,4%
85516 Tworzenie i funkcjonowanie żłobków	1 666 953	52 000	9 287 754	9 235 754	17761,1%
85516 Tworzenie i funkcjonowanie klubów dziecięcych	0	24 200	108 613	84 413	348,8%
85516 Dzienni opiekunowie	0	0	0	bz.	bz.
85508 Rodziny zastępcze	164 046 905	216 768 488	257 643 446	40 874 958	18,9%
85510 Działalność placówek opiekuńczo-wychowawczych	54 989 294	38 967 977	51 389 728	12 421 751	31,9%
85513 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby pobierające niektóre świadczenia rodzinne	14 978 841	19 000 760	19 723 016	722 256	3,8%
85514 Składki na ubezpieczenie zdrowotne opłacane za osoby przebywające na urlopach wychowawczych, za osoby	0	0	0	bz.	bz.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

wydatki na pomoc społeczną i inne zadania polityki społecznej	2023	2024	2025	r/r	%
zatrudnione jako nianie oraz za osoby sprawujące osobistą opiekę nad dzieckiem					
85578 Usuwanie klęsk żywiołowych	6 000	0	6 000	6 000	nd.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdania OZPS (CAS).

14. Wnioski i rekomendacje

14.1. Podsumowanie wybranych wniosków oraz rekomendacji zawartych w ocenach zasobów pomocy społecznej pomorskich JST

W pierwszej kolejności opisane zostaną najważniejsze wnioski i rekomendacje pochodzące od miejskich, gminnych i miejsko-gminnych ośrodków pomocy społecznej oraz jednostek, które w minionych latach przekształciły się w centra usług społecznych. Wszystkie te podmioty stanowią w swoich gminach trzon polityki społecznej.

Po pierwsze kadry i finanse

Jak wskazują ośrodki pomocy społecznej i centra usług społecznych, ich **kadra** posiada wysokie kwalifikacje do realizacji działań, tak podstawowych, jak i dodatkowych. Niezależnie od tego, jednostki te wskazują na potrzebę szkoleń, podnoszenia kwalifikacji i ciągłego inwestowania w rozwój kadr. Jest to niezwykle budujące w kontekście dynamicznych przemian społecznych i nowych wyzwań, z którymi mierzy się pomoc społeczna. Przy rekomendacjach stale podnoszonym zagadnieniem, czy też permanentnym postulatem, jest kwestia wzrostu płac osób pracujących w sferze pomocy społecznej. Wyższe zarobki mają potencjalnie zachęcać nowe osoby do podejmowania pracy w tej dziedzinie, jak i ograniczać zjawisko odpływu kadr.

W swoich rekomendacjach większość jednostek mocno podkreśla konieczność zabezpieczenia na odpowiednim poziomie **finansów**, tak na świadczenia socjalne, jak i na rozwijane usługi opiekuńcze. Często pada w tym kontekście sformułowanie: „zabezpieczenia odpowiedniego poziomu finansowania w stosunku do realizowanych zadań”. Oczywiście to finanse odpowiadają za skalę realizowanych działań i udzielanej pomocy, jednak także w tych obszarach dochodzi w ostatnich latach do zasadniczych zmian, co ukazane zostanie w końcowej części wniosków i rekomendacji pochodzących z jednostek pomocy społecznej gmin województwa pomorskiego.

Starzenie się społeczeństwa, spadek liczby ludności – wyzwanie rozciągnięte w czasie

Starzenie się społeczeństwa i spadek liczby mieszkańców poszczególnych gmin to dwa zjawiska, które bardzo wyraźnie dostrzegane są we wnioskach i formułowanych rekomendacjach. Zmniejszająca się liczba ludności ma wpływ na całą strukturę społeczną gminy. Wyraźny spadek liczby dzieci, mniej osób w wieku produkcyjnym i coraz więcej osób w wieku poprodukcyjnym, odzwierciedla się w szkołach, miejscach pracy, ośrodkach zdrowia i wreszcie ośrodkach pomocy społecznej. Wymaga to planowania wydatków na rzecz seniorów na znacznie wyższym poziomie i podejmowanie działań mających na celu kompensację malejących z wiekiem możliwości samodzielnego zaspokojenia potrzeb.

Odpowiedzią na starzenie się społeczeństwa, zdaniem gminnych jednostek pomocy społecznej, powinien być przede wszystkim rozwój usług społecznych. Priorytetem ma być wspieranie osób starszych, a także osób z niepełnosprawnościami, przy wykonywaniu podstawowych czynności życiowych, gdy rodzina/najbliżsi nie są już w stanie zapewnić takiej pomocy. Ważne, aby była ona świadczona na miejscu. Dzięki temu, w świetle rekomendacji JOPS, możliwe będzie utrzymanie seniorów i osób z niepełnosprawnościami w ich środowisku domowym i jak najdłużej w niezależności. Jest to rozwiązanie korzystniejsze społecznie i tańsze dla budżetów gmin, niż forma stacjonarna w domach pomocy społecznej. Szybko zmieniająca się piramida demograficzna wskazuje również na potrzebę tworzenia w poszczególnych gminach nowych placówek dla seniorów (klubów seniora, dziennych domów pobytu).

Wśród ciekawych rekomendacji, będących odpowiedzią na rosnącą liczbę osób starszych, jedna z jednostek wskazała rozwój usług opiekuńczych poprzez aktywizację i przeszkolenie osób bezrobotnych, które mogłyby świadczyć pomoc na rzecz tych osób. To ważna obserwacja szczególnie dla lokalnie działających podmiotów ekonomii społecznej.

W kontekście seniorów i wsparcia całodobowego, jednostki wielokrotnie wskazywały na wciąż rosnące zapotrzebowanie na pobyt w **domach pomocy społecznej**,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

ale także na wzrastające z roku na rok koszty utrzymania mieszkańców w tego typu placówkach (nieproporcjonalne do wzrostu emerytur). Jednym z ważnych problemów tej formy opieki jest sytuacja, w której osoby z miejscowości, gdzie nie ma DPS-u, zostają umieszczone w innym miejscu i z założenia powoduje to utrudniony kontakt z najbliższymi. Pojedyncze jednostki pomocy społecznej wskazywały na uzupełniające rozwiązanie w postaci tworzenia rodzinnych DPS-ów.

Usługi społeczne, środowiskowe – poszukiwane remedium

Odpowiedzią na zmiany demograficzne, starzenie się społeczeństwa, zmniejszającą się liczbę ludności mają być rozwijane w dalszym ciągu i dostosowane do potrzeb, różnorodne **usługi społeczne** (świadczone w pierwszej kolejności w miejscu zamieszkania). Już obecnie jednostki pomocy społecznej w gminach odnotowują ich ilościowy wzrost. Mowa tu m.in. o poradnictwie, spersonalizowanym wsparciu środowiskowym, usługach sąsiedzkich, tak ważnych dla seniorów, czy usługach specjalistycznych, które wspierają osoby i rodziny z dysfunkcjami, czy w różnego rodzaju kryzysach. Usługi te są także wspólnym polem działań jednostek pomocy społecznej z **organizacjami pozarządowymi**. NGO są partnerem przy realizacji projektów bądź realizują zadania zlecane w gminach, czy wreszcie zapewniają tak potrzebnych wolontariuszy.

Pożądanego usługowego modelu pomocy społecznej wspierają przemiany instytucjonalne, a więc transformacja od klasycznych ośrodków pomocy społecznej w **centra usług społecznych**. Tu podejście jest różnorodne, część z gmin przeprowadziła już ten proces, część deklaruje chęć utworzenia CUS-u, część w dalszym ciągu prowadzi działania w oparciu o standardowe ośrodki pomocy i nie deklaruje w najbliższym czasie zmian.

Co niezwykle ciekawe, jedna z gminnych jednostek wskazała, że **małe gminy w braku infrastruktury widzą szansę**: „ze względu na brak rozwiniętej infrastruktury instytucjonalnej szczególnie ważny jest dalszy rozwój usług środowiskowych świadczonych w miejscu zamieszkania mieszkańców”. Szeroki wachlarz usług

społecznych, wyjście poza mury standardowej pomocy instytucjonalnej do lokalnego środowiska i tworzenie jednostek z nowymi zadaniami (CUS-y), jest pożądanym strategicznie procesem w obszarze pomocy społecznej, jakim jest **deinstytucjonalizacja**, która również znajduje odzwierciedlenie w rekomendacjach części gminnych jednostek.

Rodzina w centrum uwagi

Poza oczywistym wsparciem finansowym kierowanym do rodzin za pośrednictwem jednostek pomocy społecznej, wskazują one także na zjawisko **przemocy domowej**, które od strony formalnej najprecyzyjniej ukazują procedury „Niebieskie Karty”. Z drugiej strony we wnioskach podkreślano także, że więcej zgłoszeń dotyczących przemocy domowej wynika z większej świadomości i odwagi osób jej doświadczających. Co niezwykle ważne, większa jest obecnie skłonność do poszukiwania pomocy na zewnątrz.

W zapobieganiu zjawisku przemocy domowej angażowane są zespoły interdyscyplinarne, poradnictwo psychologiczne, pedagogiczne, prawne i socjalne. Wdrażane są w rodzinach programy korekcyjno-edukacyjne i psychologiczno-terapeutyczne.

Pieczą zastępczą – ciągle wyzwanie, ciągle wsparcie

We wnioskach wskazano, że rośnie liczba rodzin dysfunkcyjnych, co ma przede wszystkim wpływ na znajdujące się w nich dzieci. W pierwszej kolejności podejmowane są próby utrzymania dziecka/dzieci w rodzinach biologicznych przeżywających trudności i ważną rolę mogą tu odegrać rodziny wspierające. Jednak w sytuacji, kiedy rodzina biologiczna nie jest już środowiskiem, w którym dziecko powinno dalej przebywać, otwiera się i aktywizuje obszar pieczy zastępczej, która powinna być bezpieczną wychowawczą przystanią.

W swoich rekomendacjach jednostki pomocy społecznej wskazują najczęściej na potrzebę wsparcia grupy specjalistów kierowanego indywidualnie do dzieci znajdujących się w pieczy, a więc psychologa, psychiatry dziecięcego, czy pedagoga.

Choć to niezwykle ważna pomoc, z uwagi na doświadczenia dzieci kierowanych do pieczy, problemem jest dostępność tego typu poradnictwa specjalistycznego. Według rekomendacji jednostek, także rodzice i całe rodziny zastępcze powinny otrzymywać interdyscyplinarne wsparcie, w tym psychologiczne. W związku z liczbą dzieci przebywających w pieczy zastępczej, niezbędny jest także rozwój placówek wsparcia dziennego, świetlic i klubów, w których młodzi mogą spędzać czas.

Większość jednostek wskazuje na potrzebę zabezpieczenia środków finansowych na pobyt dzieci w rodzinach zastępczych lub odciążenie gmin od wysokich kosztów z tym związanych.

Pomoc psychologiczna pilnie potrzebna

Jednostki pomocy społecznej wskazują na wzrost doświadczanych kryzysów psychicznych, szczególnie wśród młodego pokolenia. Pojawiają się coraz częściej behawioralne formy uzależnień, np. sieciologizm. Problemem są też osoby w kryzysie psychicznym, które nie wyrażają zgody na współpracę. Dlatego, w opinii jednostek pomocy społecznej, tak istotna jest prewencja i ochrona zdrowia psychicznego, ale jednocześnie wskazują na ograniczony dostęp do świadczeń z zakresu zdrowia psychicznego dla wszystkich grup wiekowych – dzieci, młodzieży i dorosłych. Wyraźny jest niedobór lekarzy psychiatrów i miejsc na oddziałach psychiatrycznych, a czas oczekiwania na poradę, nawet w związku z pilnymi interwencjami, jest długi.

Niedostateczna dostępność usług psychologicznych i psychiatrycznych powoduje, że instytucje pomocy społecznej coraz częściej stają wobec konieczności podejmowania działań wykraczających poza ich podstawowe kompetencje, co znacząco obciąża system pomocy społecznej.

Jednostki pomocy społecznej z terenu województwa pomorskiego chętnie korzystają z **programów państwowych/rządowych** takich jak: Asystent Osobisty Osoby z Niepełnosprawnością, Opieka Wytchnieniowa, Korpus wsparcia seniorów, Opieka 75+. Jest to ważne uzupełnienie ich oferty i wsparcie przy ograniczonych budżetach.

Wraz z realizacją tych programów wdrażany jest schemat działania, który może przyczyniać się do podejmowania własnych inicjatyw w konkretnych obszarach.

W rekomendacjach jednostek wyłania się także podstawowa kwestia dotycząca infrastruktury, to **mieszkania socjalne i komunalne**, których jest zbyt mało i których gminy, niezależnie od ich wielkości, chcą mieć więcej w swoich zasobach. Mocno wybrzmiewa także konieczność rozwijania takich form mieszkalnictwa, jak **mieszkania wspomagane i treningowe**. Te ostatnie są zapleczem deinstytucjonalizacji i rozwoju usług społecznych.

Świadczenia z pomocy społecznej w odwrocie?

Główne powody przyznawania świadczeń z pomocy społecznej to:

niepełnosprawność, ubóstwo, długotrwała lub ciężka choroba, bezrobocie. Liczby udzielonych świadczeń w latach 2023, 2024 najczęściej wyraźnie spadały, natomiast w 2025 roku zauważalny jest ich niewielki wzrost. Te wcześniejsze wyraźne spadki są różnie oceniane we wnioskach płynących z jednostek pomocy społecznej, obrazują to sformułowania:

- „...spadek liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej. Powodem jest niskie kryterium dochodowe i wzrost najniższej krajowej. 800+ i 500+ dla rodzin i osób z niepełnosprawnością poprawiły ich statut finansowy jednak dużego wsparcia potrzebują osoby w formie usług”,
- „spadek liczby osób korzystających ze świadczeń rodzinnych oraz alimentacyjnych spowodowany jest poprawą sytuacji dochodowej gospodarstw domowych oraz kryteriami dochodowymi pozostającymi od wielu lat na niezmiennym poziomie”,
- „pomoc w formie świadczeń pieniężnych z pomocy społecznej pozostaje, w stosunku do lat poprzednich, na podobnym poziomie, z niewielką tendencją wzrostową w 2025 roku. Nastąpił wzrost liczby osób korzystających z niepieniężnych form pomocy, głównie w formie pracy socjalnej, świadczenia usług opiekuńczych oraz kierowania do domu pomocy społecznej”.

Stabilna podstawowa pomoc powodem do zmian

W swoich wnioskach gminne jednostki pomocy społecznej z województwa pomorskiego wskazują z satysfakcją, że na najbardziej podstawowym poziomie pomoc jest należycie zabezpieczona:

- „Analizując wielkości istniejących zasobów pomocy społecznej pod kątem faktycznych potrzeb i problemów społecznych i biorąc pod uwagę możliwości lokalne, w tym ekonomiczne, należy stwierdzić, iż są one zabezpieczone na zadowalającym poziomie”,
- „Rozpatrując zasoby pomocy społecznej pod kątem potrzeb i problemów społecznych mieszkańców gminy, biorąc pod uwagę ekonomię sił i środków należy stwierdzić, że obecnie pozostają one na poziomie gwarantującym zaspokojenie podstawowych potrzeb bytowych osób ubiegających się o pomoc społeczną, jak również umożliwiają realizację priorytetowych zadań wynikających z ustaw”.

Może to świadczyć o tym, że system pomocy społecznej dość dobrze radzi sobie ze standardowymi, znanymi od wielu lat zjawiskami, sprawnie dystrybuuje pomoc finansową na podstawowe potrzeby. Jednak ta stabilizacja w zakresie świadczeń w powiązaniu ze zmianami społecznymi sprawia, że **następuje już wyraźna zmiana w podejściu do pomocy społecznej, gdzie usługi społeczne zrównują się, a nawet są ważniejsze od świadczeń przyznawanych w formie pieniężnej.** Uchwycone jest to w poniższych cytatach pochodzących z gminnych jednostek pomocy społecznej:

- „W wyniku dokonujących się zmian gospodarczych oraz zmian w przepisach prawnych, zmienia się również struktura klientów pomocy społecznej, ich oczekiwania i potrzeby, z których wynika, iż pomoc finansowa choć nadal ważna nie może stanowić jedynej potrzeby wsparcia. Działania muszą być wielokierunkowe, zabezpieczające nie tylko strefę materialną, ale przede wszystkim mają działać aktywizująco i integrująco na lokalną społeczność”,

- „Zwiększa się znaczenie świadczeń niepieniężnych, takich jak posiłki, usługi opiekuńcze, poradnictwo czy wsparcie środowiskowe, co pokazuje tendencję przechodzenia z systemu wsparcia pasywnego do aktywowującego”,
- „Spadek realizacji świadczeń z zakresu zasiłków rodzinnych i zbliżona liczba osób korzystających ze świadczeń finansowych z pomocy społecznej potwierdza konieczność dokonania zmian w obszarze polityki społecznej”,
- „Pomoc społeczna ewoluuje w kierunku systemu opartego nie tylko na świadczeniach finansowych, ale również na rozwoju usług społecznych i działaniach środowiskowych. W efekcie staje się ona coraz bardziej złożonym i wielowymiarowym narzędziem wsparcia mieszkańców”,
- „Ilość osób wymagająca usług opiekuńczych, jak również specjalistycznych usług opiekuńczych świadczonych w miejscu zamieszkania z roku na rok wzrasta. Jest to zjawisko dostrzegane nie tylko w naszej gminie, ale i w skali całej Polski, a wynika głównie ze zmian demograficznych, jak i zmian kulturowych, gdzie zanika model rodziny wielopokoleniowej”,
- „System pomocy społecznej rozwija się w kierunku nowoczesnego, zintegrowanego modelu usług społecznych, jednak skuteczność podejmowanych działań będzie uzależniona od zapewnienia odpowiednich zasobów finansowych, kadrowych oraz kontynuacji przyjętych kierunków polityki społecznej”.

Rzadzciej we wnioskach i rekomendacjach

Pomimo tego, że stosunkowo często na poziomie udzielania pomocy w gminach wskazywany jest problem **bezdomności**, to we wnioskach pisze się najczęściej po prostu o konieczności zapewnienia wsparcia i miejsc dla osób w tym kryzysie. Konkretnie formy pomocy, na przykład mieszkania treningowe, pojawiają się rzadko. Jeszcze rzadziej jednostki pomocy społecznej dostrzegają potencjał **ekonomii społecznej** przy rozwijaniu usług czy realizacji projektów. W związku z najważniejszym procesem demograficznym – starzeniem się społeczeństwa zbyt mało mówi się w rekomendacjach o szkoleniach i stosowaniu wiedzy z zakresu

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

geriatrii. Choć rozwój usług społecznych wymieniany jest bardzo często, to rzadko wskazuje się na etap **diagnozy potrzeb**, jako na początek projektowania tego typu oferty. Bardzo rzadko wskazywana jest też rola **organizatorów społeczności lokalnej**, którzy odpowiadają za budowanie więzi sąsiedzkich i pobudzanie aktywności obywatelskiej, wspierając przejście z systemu świadczeń socjalnych do samopomocy i wspólnego rozwiązywania problemów przez lokalne społeczności.

Powiaty i miasta na prawach powiatu

Od poziomu gminnego przechodzimy do poziomu powiatów, który daje nieco szerszy ogląd na pomoc społeczną, gdzie widać rozmieszczenie zasobów pomocowych i ich zróżnicowanie terytorialne, gdzie odbywa się także współpraca z gminami i sąsiednimi powiatami oraz działającymi na danym terenie NGO. To poziom wniosków i rekomendacji powiatowych centrów pomocy rodzinie (PCPR) i jednostek pomocy społecznej funkcjonujących w miastach na prawach powiatu. Niezależnie od zmiany szczebla administracji, główne zjawiska i problemy są tożsame jak na poziomie gminnym.

Tak jak w przypadku ośrodków pomocy społecznej i centrów usług społecznych, również jednostki powiatowe wskazują na swoje kompetentne **kadry**, ale także na konieczność ciągłego podnoszenia ich kwalifikacji.

W zakresie **finansów** niezbędne jest zabezpieczenie środków na: rozwój i modernizację infrastruktury, szkolenia, rozwój usług środowiskowych i specjalistycznych, wynagrodzenia dla kadr jednostek pomocy społecznej, by ograniczyć ich odpływ. Jak wskazują jednostki powiatowe należy: *„uwzględnić wymiar i zmianę problemów w planowaniu budżetu – tym bardziej, że dane ukazują konieczność zwiększania nakładów”*. Rekomendacje finansowe sformułowane są bardzo odpowiedzialnie: *„Finanse – ustabilizowanie planów budżetowych jednostek systemu pomocy społecznej w kontekście aktualnych wskaźników ekonomicznych i ujawnianych potrzeb społecznych”*. Jednostki powiatowe wskazują, że ich budżety są montażem finansowym, składającym się ze środków budżetu powiatu oraz

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

środków budżetu państwa, budżetu samorządów gminnych i sąsiednich powiatów tam, gdzie dotyczy to wspólnych zadań i wreszcie środków z programów krajowych i celowych.

Głównymi odbiorcami zadań realizowanych przez jednostki powiatowe są rodziny zastępcze, usamodzielniani wychowankowie pieczy, osoby z niepełnosprawnościami, osoby w sytuacjach kryzysowych, seniorzy. Działania wspierające dla poszczególnych grup, tak jak w przypadku jednostek pomocy społecznej na poziomie gminnym, odbywają się we współpracy z organizacjami pozarządowymi.

W zależności od potrzeb, jednostki powiatowe i miejskie prowadzące działalności w miastach na prawach powiatu rekomendują zwiększanie liczby **mieszkań treningowych i wspomaganych**, a także zapewnienie/przygotowanie odpowiedniej liczby **miejsc interwencyjnego pobytu**.

Jednostki powiatowe chcą poszerzać katalog działań wskazując na dalszy rozwój wszelkich **usług**: wsparcia, specjalistycznych (m.in. psychiatra dziecięcy, terapeuta rodziny, psycholog, mediator), rozwijanie dziennych, popołudniowych i krótkoterminowych form opieki nad osobami zależnymi we współpracy z samorządami i NGO, wsparcia w miejscu zamieszkania dla seniorów, opiekuńczych oraz asystenckich dla seniorów i osób z niepełnosprawnościami, a także wytchnieniowych dla opiekunów tych osób.

W zakresie **zdrowia psychicznego** jednostki powiatowe wskazują na zauważalny wzrost uzależnień od środków psychoaktywnych i poszerzający się katalog uzależnień behawioralnych. Wskazują też na więcej diagnoz, których efektem jest wzrost liczby dzieci posiadających orzeczenia o niepełnosprawności. Z poziomu powiatów widać też długi czas oczekiwania na porady psychologiczne i psychiatryczne, także dla dzieci ze szczególnymi potrzebami.

Dla wieloaspektowego wsparcia **rodzin biologicznych** PCPR-y i jednostki miast na prawach powiatu rekomendują reagowanie na wczesnym etapie tak, by ograniczać rozwój sytuacji kryzysowych. Pomóc ma w tym poradnictwo kierowane

do rodzin, wsparcie w podniesieniu kompetencji opiekuńczo-wychowawczych, grupy wsparcia dla rodzin. Wobec przemocy domowej jednostki powiatowe rekomendują specjalistyczne wsparcie psychologiczne, programy korekcyjno-edukacyjne oraz psychologiczno-terapeutyczne.

Rekomendacje PCPR-ów i jednostek działających w miastach na prawach powiatu w zakresie **pieczy zastępczej** dotyczą szerokiej i skutecznej promocji idei pieczy, a tym samym pozyskiwania kandydatek/kandydatów do pełnienia tak potrzebnej funkcji rodziny zastępczej. W tym zakresie jest bardzo dużo do zrobienia, o czym świadczy liczba niewykonanych wyroków o umieszczeniu dzieci w pieczy zastępczej. Jednostki powiatowe rekomendują także: szkolenia dla osób starających się o pełnienie funkcji rodziny zastępczej, ciągle wzmacnianie metod pracy z rodzinami zastępczymi w czasie sprawowania opieki nad dzieckiem. Mowa tu o specjalistycznym wsparciu psychologicznym, pedagogicznym, terapeutycznym czy psychoterapeutycznym. Zdaniem PCPR-ów ważna jest także wspierająca rola koordynatorów rodzinnej pieczy zastępczej. Wsparcie nie może kończyć się na rodzinach, powinno iść dalej za **usamodzielnianymi wychowankami pieczy zastępczej** (m. in. poradnictwo, mieszkania). I wreszcie finanse i infrastruktura, tu wskazywana jest konieczność zabezpieczenia na odpowiednim poziomie środków finansowych na wszystkie działania w zakresie pieczy oraz zwiększenie oferty nowych placówek opiekuńczo-wychowawczych typu interwencyjnego i socjalizacyjnego.

Na koniec wniosków i rekomendacji płynących z jednostek powiatowych warto wskazać jeszcze na pełniące ważną ich zdaniem rolę w systemie **ośrodki/punkty interwencji kryzysowej**. To one są pierwszym miejscem reakcji, gdzie szybko i sprawnie powinno zostać udzielone pierwsze wsparcie psychologiczne i prawne, a w ślad za tym gotowa oferta krótkoterminowej pomocy terapeutycznej.

14.2. Wnioski końcowe z oceny zasobów pomocy społecznej dla województwa pomorskiego i propozycje interwencji SWP

1) Sytuacja osób niesamodzielnych, wymagających opieki i wsparcia

a) wnioski:

- i) Najczęstszym powodem przyznania pomocy społecznej była długotrwała lub ciężka choroba (23,3 tys. rodzin). Powód ten zyskuje na znaczeniu;
- ii) W 9 gminach województwa pomorskiego nie udzielono pomocy w postaci usług opiekuńczych (zadanie własne gminy);
- iii) Zwiększa się zasób mieszkań treningowych i wspomaganых. Rośnie zapotrzebowanie na ich zasób;
- iv) Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą społeczną kolejny raz była większa niż liczba rodzin z 1-3 dziećmi (12,6 tys. vs. 11,4 tys.);
- v) Charakterystyka osób korzystających z pomocy społecznej ulega przeobrażeniom, za którymi system próbuje nadążyć z dość niską skutecznością;

b) rekomendacje:

- i) Działania o charakterze edukacyjnym i upowszechniającym realizację obowiązkowego zadania gmin, jakim jest realizacja usług opiekuńczych. Niezbędne w tym zakresie może być budowanie świadomości władz samorządowych w zakresie podstaw prowadzenia działań diagnostycznych oraz szkolenia kadr z metodyki ich praktycznej realizacji;
- ii) Wspieranie gmin i powiatów w planowaniu i rozwoju usług społecznych w środowisku lokalnym;
- iii) Należy kontynuować rozwój mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego wraz z zapewnieniem usług uzupełniających, jako formy świadczenia zdeinstytucjonalizowanych usług społecznych dostosowanych do indywidualnych potrzeb osób korzystających;
- iv) Niezbędne są szkolenia dla kadr instytucji włączenia społecznego oraz inicjowanie nowych rozwiązań odpowiadających na nowe potrzeby;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Wsparcie samorządów oraz osób zatrudnionych w ośrodkach pomocy społecznej w prowadzeniu poprawnych metodologicznie i metodycznie działań diagnostycznych – działalność szkoleniowa i doradcza;
- ii) Wsparcie samorządów lokalnych w zakresie: przygotowywania LPDI – Lokalnych Planów Deinstytucjonalizacji oraz pozyskiwania środków UE i rządowych na projekty w zakresie rozwoju usług społecznych w formie zdeinstytucjonalizowanej;
- iii) Wsparcie szkoleniowe, mające na celu wzrost kompetencji pracowników systemu pomocy i integracji społecznej oraz kadry realizującej działania w obszarze wspierania rodziny i pieczy zastępczej, w tym NGO, w zakresie świadczenia usług społecznych w środowisku lokalnym;

2) Aktywność społeczna i zawodowa osób starszych, osób z niepełnosprawnościami

a) wnioski:

- i) Niepełnosprawność była drugim powodem przyznania pomocy rodzinom (22,0 tys.);
- ii) Utrzymuje się trend wysokiej aktywności zawodowej i społecznej osób w wieku senioralnym. Wzrosła liczba UTW oraz klubów i innych miejsc spotkań dla seniorów i senierek;
- iii) Rośnie liczba emerytów i rencistów korzystających z pomocy społecznej. Jest ich więcej niż rodzin z 1-3 dziećmi;

b) rekomendacje:

- i) Należy kontynuować działania ukierunkowane na aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami oraz zapobiegających ich wykluczeniu w obszarach życia społecznego i zawodowego;
- ii) Należy rozwijać ofertę aktywności społecznej oraz usług społecznych dedykowanych osobom w wieku senioralnym – szczególnie w formie dziennej oraz zdeinstytucjonalizowanej;

c) propozycja interwencji SWP:

- i) Inicjowanie, wspieranie i koordynowanie działań w obszarze aktywności społecznej seniorów oraz rozwoju usług społecznych;
- ii) Realizacja przedsięwzięcia strategicznego w zakresie aktywności zawodowej seniorów – „Regionalny system wsparcia oraz rozwoju aktywności zawodowej i społecznej seniorów”;
- iii) Kontynuacja wsparcia działań ukierunkowanych na aktywizację społeczną i zawodową osób z niepełnosprawnościami;

3) Wspieranie rodziny, system pieczy zastępczej, adopcje

a) wnioski:

- i) Liczba asystentek i asystentów rodzin nieznacznie wzrosła. Większy wzrost odnotowano w liczebności rodzin korzystających z ich wsparcia;
- ii) Stan placówek wsparcia dziennego zmniejszył się o 4, przybyła 1 placówka pracy podwórkowej prowadzonej przez wychowawcę;
- iii) Rośnie liczba dzieci przebywających w pieczy zastępczej (+4,7%);
- iv) Najczęstszym powodem umieszczenia dzieci w pieczy pozostaje bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych (42,5%);

b) rekomendacje:

- i) Potrzebna jest intensyfikacja wsparcia rodzin przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze w formie środowiskowej, celem zapobiegania umieszczenia dzieci w pieczy zastępczej;
- ii) Należy rozbudowywać ofertę środowiskowego wsparcia dzieci i młodzieży, w tym w formie dziennej w celu zapobiegania zachowaniom ryzykownym. Wsparcie to musi odpowiadać charakterystykom i potrzebom osób młodych;
- iii) Zwiększenie skali kwalifikowania do adopcji zagranicznych dzieci, które nie mają szansy na znalezienie rodziny na terenie kraju;
- iv) Kontynuowanie działań w zakresie upowszechniania i promowania rodzinnych form pieczy zastępczej;
- v) Kładzenie nacisku na działania profilaktyczne oraz budowanie współpracy międzyinstytucjonalnej w obszarze wspierania rodzin;

- c) propozycja interwencji SWP:
- i) Promocja rodzinnych form pieczy zastępczej oraz wsparcie powiatów w tym zakresie;
  - ii) Podnoszenie kompetencji kadr systemu wsparcia rodziny i pieczy zastępczej;
  - iii) Uzupełnianie działań jednostek gminnych i powiatowych, m.in. w zakresie diagnostyki (w tym w zakresie FAS/FASD) oraz wsparcia dzieci przebywających w pieczy zastępczej i osób usamodzielnianych;
  - iv) Realizacja przedsięwzięcia strategicznego – „Deinstytucjonalizacja usług w obszarze pieczy zastępczej”;

4) Praca socjalna i usługi społeczne

- a) wnioski:
- i) Rośnie liczba rodzin korzystających z pracy socjalnej (+7,5%) oraz objętych wyłącznie pracą socjalną (+4,7%);
  - ii) Liczba osób zatrudnionych w jednostkach pomocy społecznej wzrosła o 203;
  - iii) 64 ośrodki nie spełniały co najmniej jednego z ustawowych warunków dotyczących minimalnego zatrudnienia pracowników socjalnych;
  - iv) Z roku na rok rośnie wskaźnik specjalizacji pracowników socjalnych (57,5% w 2025 roku);
- b) rekomendacje:
- i) Popularyzacja pracy socjalnej jako skutecznego narzędzia wsparcia osób i rodzin wśród samorządowców oraz pracowników socjalnych;
  - ii) Podnoszenie kompetencji pracowników socjalnych w zakresie metodyki pracy socjalnej z klientem, rodziną oraz środowiskiem;
  - iii) Prowadzenie działań z zakresu profilaktyki bezdomności. Dążenie do coraz wyższego nasycenia usługami streetworkingu. Dążenie do dostosowania profilu placówek dla osób w kryzysie bezdomności oraz upowszechnienia/ zwiększenia stosowania metody „Housing first”;

- iv) Poszukiwanie, testowanie oraz trwałe wdrażanie innowacyjnych rozwiązań w zakresie usług społecznych realizowanych w środowiskach lokalnych;
- v) Podnoszenie świadomości władz publicznych w zakresie potrzeb zatrudnienia pracowników socjalnych do realizacji zadań ustawowych oraz w celu dążenia do deinstytucjonalizacji usług społecznych jako trendu polityki społecznej. Niezbędne jest również podkreślanie znaczenia dobrostanu osób zatrudnionych w systemie pomocy społecznej, który jest warunkiem skutecznej realizacji zadań. Odpowiedzią na te potrzeby jest powszechna realizacja superwizji pracy socjalnej;
- c) propozycja interwencji SWP:
  - i) Rozwój systemu mieszkalnictwa treningowego i wspomaganego dedykowanego osobom o różnych potrzebach;
  - ii) Realizacja szkoleń specjalizacji I i II stopnia dla pracowników socjalnych w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”;
  - iii) Realizacja szkolenia dla superwizorów pracy socjalnej w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”;

5) Ekonomia społeczna i współpraca z organizacjami pozarządowymi

- a) wnioski:
  - i) Rośnie liczba organizacji pozarządowych działających w województwie, choć doświadczane przez nie trudności pozostają niezmiennie i nierozwiązane od lat;
  - ii) Mimo znaczącego potencjału, organizacje pozarządowe są w bardzo niewielkim stopniu zaangażowane w realizację usług społecznych;
- b) rekomendacje:
  - i) Poprawa kondycji finansowej NGO i wykorzystanie ich potencjału, m.in. poprzez zaangażowanie w realizację usług społecznych, otwierających perspektywę zmniejszenia zależności od środków publicznych, a w przypadku zlecenia realizacji usług przez JST – stosowania umów wieloletnich;

- ii) Dążenie do zwiększania nasycenia regionu podmiotami ekonomii społecznej jako skutecznego narzędzia wsparcia osób zagrożonych wykluczeniem społecznym lub społecznie wykluczonych;
- iii) Podnoszenie świadomości JST w obszarze angażowania NGO/PES w realizację usług społecznych;
- c) propozycja interwencji SWP:
  - i) Wzmocnienie instytucjonalne podmiotów ekonomii społecznej i organizacji pozarządowych;
  - ii) Działania promujące współpracę z biznesem;
  - iii) Promowanie współpracy JST z sektorem ES, m.in. poprzez zawieranie i realizowanie zapisów Paktów na rzecz ekonomii społecznej;
  - iv) realizacja działań SWP w zakresie koordynacji rozwoju ES w regionie w szczególności poprzez działania w ramach projektu ROPS pn. „Włączamy Pomorskie!”.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

15. Monitoring i sprawozdania z realizacji programów realizowanych przez SWP

Działania Samorządu Województwa Pomorskiego realizowane są przez Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w oparciu o opracowane i przyjęte programy i plany działania. Dokumenty te obejmują analizę sytuacji w danym obszarze, a także wyznaczają kierunki podejmowanych interwencji. Niejednokrotnie stanowią podstawę podejmowania nowatorskich działań w obszarze polityki i pomocy społecznej.

Dokumenty strategiczne podlegają okresowej ocenie postępów realizacji w ramach monitoringu oraz ewaluacji. Poniżej prezentujemy sprawozdania z realizacji w 2025 roku Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030, Regionalnego Planu Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025 oraz Regionalnego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030.

15.1. Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030

Wojewódzki Program Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 przyjęto w październiku 2021 roku, a jego zapisy dwukrotnie zmieniono – w maju i grudniu 2024 roku. W zapisach dokumentu zawarto, że monitorowanie postępu oraz ocena realizacji będą odbywały się w ramach opracowań wojewódzkich: oceny zasobów pomocy społecznej oraz raportu o stanie województwa. Monitoring i ocena mogą stanowić podstawę do aktualizacji Programu.

W roku oceny dokonano monitoringu postępów realizacji oraz wskaźników Programu, które zawarto w Ocenie zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego za rok 2024, którą przedstawiono na sesji Sejmiku Województwa Pomorskiego w czerwcu 2025 roku.

Realizacja zapisów Programu objęła w 2025 roku przede wszystkim działalność o charakterze szkoleniowym, dedykowaną osobom zajmującym się szeroko rozumianym przeciwdziałaniem przemocy domowej. Zorganizowano trzydniowe

szkolenia dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej:

- „Przemoc wobec dziecka” – 20 osób (1 grupa; 24 godziny dydaktyczne),
- „Praca z osobą stosującą przemoc domową z wykorzystaniem techniki TSR. Specyfika funkcjonowania i cechy osobowościowe osób stosujących przemoc, pierwszy kontakt i rozmowa z osobą stosującą przemoc” – 79 osób (4 grupy; 24 godziny dydaktyczne),
- „Przemoc domowa wobec osób starszych i osób z niepełnosprawnością” – 20 osób (1 grupa; 24 godziny dydaktyczne).

Trzydniowe szkolenie dedykowano również szerszej grupie specjalistów, poza wymienionymi powyżej – dla gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, gminnych pełnomocników ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, koordynatorów gminnych programów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w zakresie profilaktyki uzależnień. Szkolenie w wymiarze 16 godzin pn. „Radzenie sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, a wypalenie zawodowe osób realizujących zadania z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej oraz przeciwdziałania uzależnieniom” zrealizowała jedna 25-osobowa grupa.

Odrębne dwa 3-dniowe szkolenie przeznaczone były dla gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, gminnych pełnomocników ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, koordynatorów gminnych programów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w zakresie profilaktyki uzależnień:

- „Podejmowanie skutecznych i adekwatnych działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, zwłaszcza prowadzenia rozmów z klientami gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych,

dotyczących motywowania do podjęcia leczenia, przy wykorzystaniu techniki TSR” – 60 osób (3 grupy; 24 godziny dydaktyczne),

- „Współpraca gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z zespołem interdyscyplinarnym oraz grupą diagnostyczno-pomocową” – 37 osób (2 grupy; 24 godziny dydaktyczne).

Działalność szkoleniową podejmowano również w ramach realizacji Programu osłonowego „Wspieramy z MOCą w województwie pomorskim” dofinansowanego przez Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, który obejmował zadania przewidziane w trzech programach: Wojewódzkim Programie Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2022-2030 i Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021-2030. Zorganizowano i przeprowadzono trzydniowe szkolenia:

- dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych oraz osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy:
  - „Przemoc wobec dziecka” – 20 osób (1 grupa; 24 godziny dydaktyczne),
  - „Praca z osobą stosującą przemoc domową z wykorzystaniem techniki TSR. Specyfika funkcjonowania i cechy osobowościowe osób stosujących przemoc, pierwszy kontakt i rozmowa z osobą stosującą przemoc” – 79 osób (4 grupy, 24 godziny dydaktyczne),
  - „Przemoc domowa wobec osób starszych i osób z niepełnosprawnością” – 20 osób (1 grupa; 24 godziny dydaktyczne),
- dla gminnych zespołów ds. przeciwdziałania przemocy domowej i grup diagnostyczno-pomocowych, osób pracujących w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej, gminnych komisji ds. rozwiązywania problemów alkoholowych, gminnych pełnomocników ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii, koordynatorów gminnych programów ds. profilaktyki i rozwiązywania problemów

alkoholowych oraz przeciwdziałania narkomanii w zakresie profilaktyki uzależnień:

- „Radzenie sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, a wypalenie zawodowe osób realizujących zadania z obszaru przeciwdziałania przemocy domowej oraz przeciwdziałania uzależnieniom” – 25 osób (1 grupa; 16 godzin dydaktycznych),
- „Podejmowanie skutecznych i adekwatnych działań w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnień, zwłaszcza prowadzenia rozmów z klientami gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych, dotyczących motywowania do podjęcia leczenia, przy wykorzystaniu techniki TSR” – 60 osób (3 grupy; 24 godziny dydaktyczne),
- „Współpraca gminnych komisji rozwiązywania problemów alkoholowych z zespołem interdyscyplinarnym oraz grupą diagnostyczno-pomocową” – 37 osób (2 grupy; 24 godziny dydaktyczne).

W ramach projektu „Pomorska moc wiedzy” przeprowadzono następujące szkolenia z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej:

- „Dziecko jako ofiara przemocy domowej. Diagnoza i opracowanie planu pomocy ze szczególnym uwzględnieniem monitoringu sytuacji dziecka doświadczającego przemocy domowej” – 50 osób (szkolenie dwudniowe; 2 grupy);
- „Przeciwdziałanie przemocy domowej. Praca z dzieckiem doświadczającym przemocy domowej” – 25 osób (szkolenie trzydniowe; 1 grupa);
- „Efektywna komunikacja z dzieckiem. Elementy wybranych metod m.in.: porozumienie bez przemocy, terapia skoncentrowana na rozwiązaniu, dialog motywujący, dialog otwarty, definicja, ćwiczenia” – 25 osób (szkolenie dwudniowe; 1 grupa).

W ramach projektu „Włączamy Pomorskie!” zorganizowano dwie jednodniowe konferencje:

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

- w kwietniu „Współpraca międzyinstytucjonalna w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej”, w której uczestniczyli pracownicy OPS, PCR, policjanci, kuratorzy sądowi. Tematyka koncentrowała się na szacowaniu ryzyka zagrożenia dla zdrowia i życia dziecka,
- w maju 2025 roku „Wspólne działania na rzecz zapobiegania czynom suicydalnym wśród dzieci i młodzieży na terenie województwa pomorskiego”, w której uczestniczyło w przybliżeniu 700 osób (200 stacjonarnie i 500 online). Konferencję dedykowano przedstawicielom szkół podstawowych i ponadpodstawowych z województwa pomorskiego, ale także przedstawicielom jednostek pomocy społecznej (OPS/PCPR/POW). Tematyka koncentrowała się nie tylko na czynach suicydalnych, lecz także na współpracy z otoczeniem dziecka krzywdzonego czy szkolnym hejcie.

Samorząd Województwa Pomorskiego ze środków własnych dofinansował konferencję wojewódzką „Razem przeciwko krzywdzeniu”, która odbyła się w październiku w Starogardzie Gdańskim. Niemal 200 uczestników – nauczycieli, pedagogów, rodziców, psychologów, dyrektorów szkół i placówek oświatowych skupiło się na różnorodnych aspektach przeciwdziałania krzywdzeniu dzieci.

Organizacje trzeciego sektora realizowały ponadlokalne działania pożytku publicznego w zakresie pomocy społecznej, w tym dotyczące przeciwdziałania przemocy domowej. W trybie konkursowym na ten cel wydatkowano 300 tys. zł, a dodatkowo 39,4 tys. zł w trybie 19a.

Pod koniec 2025 roku opublikowano raport „Sytuacja osób doznających przemocy domowej w województwie pomorskim w 2023 roku” podsumowujący roczne badanie pilotażowe danych z procedur „Niebieskie Karty” pochodzących ze wszystkich gmin województwa pomorskiego. Opracowanie przygotowano w ramach realizacji projektu „Włączamy Pomorskie!”.

Ponadto na stronie internetowej ROPS upowszechniono raport „Internet dzieci – Raport z monitoringu obecności dzieci i młodzieży w Internecie. Marzec 2025”

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

opracowany przez zespół specjalistów, m.in. Magdalenę Bigaj – prezeskę Fundacji „Instytut Cyfrowego Obywatelstwa” – oraz Konrada Ciesiołkiewicza – członka Państwowej Komisji do spraw przeciwdziałania wykorzystaniu seksualnemu małoletnich poniżej 15. roku życia.

W roku oceny w regionie przeprowadzono pięć kampanii społecznych i innych działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej: „Przemoc karmi się milczeniem”, „Dzieciństwo bez przemocy”, „Biała Wstążka” oraz dwie wspomniane już konferencje. Osiem podmiotów prowadziło ponadlokalne działania świadomościowe i edukacyjne w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej: Fundacja Centrum Działań Profilaktycznych, Elbląskie Centrum Mediacji i Aktywizacji Społecznej, Fundacja Dajemy Dzieciom Siłę, „Teen Challenge” Chrześcijańska Misja Społeczna, Ochotnicza Straż Pożarna w Szczodrowie, Powerful Foundation, Uniwersytet Młodego Strażaka oraz Polski Związek Motorowy.

W grudniu 2025 roku podpisano umowę na realizację Studium przeciwdziałania przemocy domowej, która realizowana będzie w 2026 roku w ramach projektu „Pomorska moc wiedzy”.

Opisane wyżej działania znajdują odzwierciedlenie w zebranych w poniższych tabelach wskaźnikach. W większości wskaźników osiągnięto zakładane wartości. Wystąpiły jedynie niewielkie odstępstwa, jednak generalna obserwacja mówi o zmierzaniu w pożądanym kierunku w realizacji tego Programu.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 60. Monitoring wskaźników rezultatu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2025

Wskaźniki rezultatu	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Zwiększenie liczby ponadlokalnych działań profilaktycznych w obszarze przeciwdziałania przemocy w regionie	15 rocznie	dane własne ROPS	15
Zwiększenie dostępności wsparcia osób dotkniętych przemocą poprzez działań realizowanych w tym obszarze	12 rocznie	dane własne ROPS	13
Wzrost kompetencji przedstawicieli instytucji i podmiotów realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	250	dane własne ROPS	241
Liczba szkoleń specjalistycznych w wymiarze powyżej 100 godzin dydaktycznych	1 rocznie	dane własne ROPS	0
Liczba osób realizujących zadania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej objętych działaniami dotyczącymi przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu	25 rocznie	dane własne ROPS	25

Źródło: opracowanie własne.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 61. Monitoring wskaźników produktu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2025

Wskaźniki produktu	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Liczba kampanii społecznych oraz innych działań informacyjno-edukacyjnych dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej w regionie	5 rocznie	dane własne ROPS	5
Liczba ponadlokalnych działań świadomościowych i edukacyjnych w obszarze przeciwdziałania przemocy domowej w regionie	8 rocznie	dane własne ROPS	8
Liczba badań, analiz, raportów dotyczących zjawiska przeciwdziałania przemocy domowej przeprowadzonych lub upowszechnionych na stronie ROPS	2 rocznie	dane własne ROPS	2
Kwota środków finansowych przeznaczonych dla NGO na działania z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej	300 000 zł rocznie	dane własne ROPS	398 140 zł
Liczba realizowanych projektów NGO i SP ZOZ w zakresie pomocy osobom dotkniętym przemocą domową	10 rocznie	dane własne ROPS	17
Liczba szkoleń dotyczących przeciwdziałania przemocy domowej dla pracowników szczebla powiatowego	2 rocznie	dane własne ROPS	5
Liczba diagnoz potrzeb szkoleniowych	1 rocznie	dane własne ROPS	1
Liczba szkoleń z zakresu przeciwdziałania przemocy domowej w województwie	7 rocznie	dane własne ROPS	16
Liczba inicjatyw mających wpływ na budowanie współpracy interdyscyplinarnej	10 rocznie	dane własne ROPS	10

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Źródło: opracowanie własne.

15.2. Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025

Regionalny Plan Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2023-2025 (RPDI) przyjęto Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego w dniu 17 sierpnia 2023 roku. Monitoring oraz ocena stopnia realizacji RPDI mają służyć do wyznaczania kierunków podejmowanych interwencji, a także mogą stać się podstawą aktualizacji Planu lub tworzenia kolejnej edycji tego dokumentu.

W roku oceny Plan realizowano poprzez wsparcie szkoleniowe, doradcze oraz w formie warsztatowej dedykowane osobom zatrudnionym w systemie pomocy i integracji społecznej: m.in. kadrę zarządzającą CUS czy instytucje świadczące usługi społeczne. Działania te podjęto w ramach projektu „Włączamy Pomorskie!”. Gminy wspierano w procesie zmiany modelu wsparcia – tworzenia CUS.

Zorganizowano także konferencje, których tematyka była bliska trendom deinstytucjonalizacyjnym: „Więzi lokalne a świat współczesnych zagrożeń” (dwudniowa), „Na ulicy. Dwie dekady streetworkingu w Gdańsku” (jednodniowa), „Oblicza świadomej adopcji. Emocjonalno-społeczne uwarunkowania zdolności do budowania relacji” (jednodniowa).

W ramach „Oceny zasobów pomocy społecznej województwa pomorskiego za rok 2024” dokonano monitoringu oraz oceny stopnia realizacji wskazanego Planu w 2024 roku.

Rok 2025 upłynął pod znakiem opracowania Regionalnego Planu Rozwoju i Deinstytucjonalizacji Usług Społecznych i Zdrowotnych w Województwie Pomorskim na lata 2026-2028. Przez cały rok pracowano nad częścią diagnostyczną, a ponadto w obszarowych grupach roboczych nad kierunkami interwencji w nowej perspektywie programowej. Rezultatem prac Zespołu ds. było przyjęcie 6 grudnia 2025 roku przez Zarząd Województwa Pomorskiego nowego Planu. Wyróżniono w nim nie pięć,

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

a sześć obszarów interwencji. Nowy obszar to osoby wymagające opieki długoterminowej.

W 2025 roku w ramach projektu „Włączamy Pomorskie” odbyło się pierwsze spotkanie pn. „Integracja opieki zdrowotnej i wsparcia społecznego. Trójmiejski interdyscyplinarny warsztat dla samorządów, instytucji pomocy społecznej, podmiotów leczniczych i organizacji pozarządowych”. W wydarzeniu uczestniczyli przedstawiciele podmiotów leczniczych, jednostek systemu pomocy społecznej, organizacji pozarządowych, środowiska naukowego oraz administracji publicznej. Organizatorami spotkania był Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej wraz z Departamentem Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego. Celem spotkania było rozwijanie współpracy pomiędzy systemami ochrony zdrowia i pomocy społecznej zgodnie z założeniami deinstytucjonalizacji, poprzez wymianę doświadczeń, identyfikację barier oraz wypracowanie rekomendacji dotyczących organizacji wsparcia środowiskowego dla osób wymagających opieki zdrowotnej i wsparcia pomocy społecznej. W spotkaniu wzięło udział 26 osób z czego 8 osób reprezentowało 4 podmioty prowadzące działalność leczniczą.

Zgodnie z danymi Narodowego Funduszu Zdrowia, w 2025 roku w województwie pomorskim 7 świadczeniodawców miało podpisane umowy na świadczenia dzienne psychiatryczne dla dorosłych. Kolejnych 8 podmiotów prowadziło podmioty dzienne w ramach Centrów Zdrowia Psychicznego. W zakresie świadczeń udzielanych dzieciom i młodzieży na I poziomie referencyjnym (ośrodek/zespół środowiskowej opieki psychologicznej) było 36 ośrodków. Na II poziomie referencyjnym w 2025 funkcjonowało 6 Centrów Zdrowia Psychicznego dla Dzieci i Młodzieży oraz 4 Centra Zdrowia Psychicznego dla dzieci i Młodzieży z poradnią i oddziałem dziennym. Funkcjonowały 2 ośrodki wysokospecjalistyczne całodobowej opieki psychiatrycznej (oddział stacjonarny) na III poziomie referencyjnym.

Zarząd Województwa Pomorskiego dnia 15 lipca 2025 r. przyjął uchwałę w sprawie przyznania dofinansowania na realizację Projektu pt. „LEPSZA PRZYSZŁOŚĆ”.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

WSPARCIE POMORSKIEJ PSYCHIATRII” w ramach programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Pomorza 2021-2027. Celem projektu jest poprawa jakości życia mieszkańców woj. pomorskiego poprzez podniesienie jakości i dostępności świadczeń zdrowotnych, w tym w podmiotach leczniczych, dla których podmiotem tworzącym lub właścicielem jest Województwo Pomorskie. Projekt jest kontynuacją i rozszerzeniem działań zainicjowanych w projekcie pt.: „Lepsza przyszłość. Przeciwdziałanie zaburzeniom psychicznym dzieci i młodzieży”.

W ramach projektu w 2025 r. podpisano 10 umów grantowych. Wsparciem objęto podmioty świadczące usługi zdrowia psychicznego dla dzieci, młodzieży i osób dorosłych. Łączna wartość przyznanych grantów wyniosła ponad 11 mln zł.

Realizowane działania obejmują m.in. konsultacje psychologiczne, terapię indywidualną i grupową, treningi umiejętności społecznych, rozwój usług świadczonych w społeczności lokalnej, a także doposażenie placówek i modernizację infrastruktury niezbędnej do prowadzenia wsparcia środowiskowego. Projekt zakłada zwiększenie dostępności i jakości świadczeń zdrowia psychicznego oraz wzmacnianie form pomocy umożliwiających pozostawanie osób wymagających wsparcia w ich naturalnym środowisku życia.

W 2025 r. odbyły się również trzy spotkania powołanego w 2024 r. Pomorskiego Zespołu ds. Zdrowia Psychicznego. Na początku 2025 roku prace zespołu skupiały się na rzetelnej diagnozie deficytów systemowych, w wyniku której zidentyfikowano pilną potrzebę poprawy koordynacji opieki w obszarze zaburzeń odżywiania, prób samobójczych oraz narastającego problemu uzależnień od opioidów wśród młodych dorosłych. Jednym z najważniejszych osiągnięć było wypracowanie i przyjęcie przez Zarząd Województwa Pomorskiego w dniu 13 czerwca 2025 r. „Pomorskiego Programu Ochrony Zdrowia Psychicznego”.

Opisane wyżej działania znajdują odzwierciedlenie w zebranych w poniższej tabeli wskaźnikach. Wskaźniki prezentują wartości osiągnięte w 2025 roku, zatem nie odzwierciedlają postępów realizacji Planu, dla których część wskaźników ma

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

charakter narastający. Generalna obserwacja mówi o zmierzaniu w pożądanym kierunku w realizacji tego Planu.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 62. Monitoring wskaźników RPD1 za rok 2025

Wskaźnik	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Liczba osób objętych usługami świadczonymi w społeczności lokalnej w programie	2 900	IZ FEP	1 810
Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie	800	IZ FEP	1 456
Liczba nowo utworzonych mieszkań wspomaganych z koszykiem usług dostosowanych do indywidualnych potrzeb osoby	20	OZPS/ROPS	6
Odsetek gmin, w których zostanie utworzone centrum usług społecznych lub miejsce koordynacji usług społecznych	10%	OZPS/ROPS	6,5%
Odsetek dzieci przebywających w pieczy zastępczej, które wychowują się w rodzinnej pieczy zastępczej	85,0%	OZPS/ROPS	81,2%
Odsetek gmin, w których uruchomiono/ realizowano specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	85%	OZPS/ROPS	74,8%
Odsetek gmin, w których funkcjonują dzienne formy pobytu i wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	45%	OZPS/ROPS	40,7%
Liczba podmiotów realizujących świadczenia medyczne na rzecz pacjentów z zaburzeniami w obszarze zdrowia psychicznego w formie dziennej	9	dane NFZ	19
Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego, którzy dzięki wsparciu EFS+ świadczonemu przez ROPS podnieśli kwalifikacje	1 800	dane własne ROPS	1 141

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wskaźnik	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Liczba pracowników zatrudnionych w instytucjach i podmiotach działających na rzecz włączenia społecznego objętych wsparciem świadczonym przez ROPS	2 000	dane własne ROPS	1 632
Liczba podmiotów leczniczych, w których personel objęto wsparciem szkoleniowym/edukacyjnym, zgodnie z ideą DI	12	dane własne DZ	4
Odsetek jednostek samorządu terytorialnego, które opracowały i realizują lokalne lub regionalne plany deinstytucjonalizacji usług społecznych	20%	dane własne ROPS	22,9%
Liczba diagnoz w obszarze deinstytucjonalizacji przeprowadzonych na terenie województwa	2	dane własne ROPS	1

Źródło: opracowanie własne.

15.3. Regionalny Program Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030

Regionalny Program przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030 przyjęto Uchwałą Zarządu Województwa Pomorskiego w dniu 21 stycznia 2025 roku. Monitoring oraz ocena stopnia realizacji mają służyć do wyznaczania kierunków podejmowanych interwencji, a także mogą stać się podstawą aktualizacji Planu lub tworzenia kolejnej edycji tego dokumentu.

Realizacja Programu w okresie sprawozdawczym objęła otwarte konkursy ofert dla organizacji pozarządowych: w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób, w ramach którego dofinansowano dziewięć ofert na kwotę 200 tys. zł. Ponadto w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie siedmiu organizacjom zlecono realizację 12 zadań w zakresie pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych rodzin i osób na łączną kwotę 120 tys. zł.

Realizacja Programu objęła również działania szkoleniowe dedykowane pracownikom pomocy i integracji społecznej: dwudniowe pn. „Radzenie sobie w sytuacjach trudnych i konfliktowych, a wypalenie zawodowe” (2 grupy, łącznie 48 osób), jednodniowe pn. „Zachowania agresywne wśród mieszkańców DPS – jak właściwie na nie reagować?” (4 grupy, łącznie 99 osób) oraz jednodniowe pn. „Zachowania agresywne wśród mieszkańców DPS - jak właściwie na nie reagować?” (2 grupy, łącznie 50 osób).

Zorganizowano także spotkanie integracyjno-sieciujące dla kadr pomocy i integracji społecznej oraz organizacji skupiających środowiska kombatanckie (60 osób) oraz dwudniową konferencję „Więzi lokalne a świat współczesnych zagrożeń” (150 osób).

Opisane wyżej działania znajdują odzwierciedlenie w zebranych w poniższych tabelach wskaźnikach. Wskaźniki prezentują wartości osiągnięte w 2025 roku, zatem nie odzwierciedlają postępów realizacji Programu, dla których część wskaźników ma

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

charakter narastający. Choć nie wszystkie wskaźniki osiągnęły zakładane wartości, należy mieć na względzie, że rok 2025 był pierwszym, w którym przyjęto i realizowano zapisy Programu. Generalna obserwacja mówi o zmierzaniu w pożądanym kierunku w jego realizacji.

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Tabela 63. Monitoring wskaźników rezultatu Regionalnego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030 w roku 2025

Wskaźnik	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Zmniejszenie skali ubóstwa poprzez zmniejszenie liczby rodzin objętych wsparciem instytucji pomocy i wsparcia, korzystających ze świadczeń pieniężnych.	29 000	Sprawozdanie MRPiPS-03-R	29 245
Wzrost liczby osób w kryzysie bezdomności przebywających w mieszkaniach wspomaganych i treningowych	120	Ogólnopolskie badanie osób bezdomnych	141(2024)
Liczba pracowników pomocy i integracji społecznej, którzy podnieśli kompetencje	1 095	Dane własne ROPS	1141

Źródło: opracowanie własne.

Tabela 64. Monitoring wskaźników produktu Regionalnego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030 w roku 2025

Wskaźnik	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Liczba osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi w projektach współfinansowanych ze środków UE	14 700	Raport z realizacji FEP 2021-2027	3 069
Liczba osób z doświadczeniem migracji objętych wsparciem w projektach współfinansowanych ze środków UE	7 300	Raport z realizacji FEP 2021-2027	2 106
Liczba uczestników zajęć UTW	13 000	Dane własne ROPS	12 242

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Wskaźnik	Wartość docelowa	Źródło danych do pomiaru wskaźnika	2025
Liczba rad seniorów	70	Dane własne ROPS	59
Liczba kampanii społecznych, wydarzeń dot. promocji zatrudnienia osób starszych	15	Dane własne ROPS	2
Liczba zrealizowanych projektów dotyczących wsparcia osób i rodzin w trudnej sytuacji życiowej oraz wyrównywania szans tych osób i rodzin	15 rocznie	Dane własne ROPS	3
Liczba zrealizowanych projektów dotyczących wsparcia osób w kryzysie bezdomności	8 rocznie	Dane własne ROPS	0
Liczba nowopowstałych mieszkań wspomaganych lub treningowych dla osób w kryzysie bezdomności	8	Dane własne ROPS	
Liczba wojewódzkich programów rozwiązywania kryzysu bezdomności oraz mieszkalnictwa społecznego	1	Dane własne ROPS	0
Liczba regionalnych diagnoz dotyczących sytuacji osób w kryzysie bezdomności	1 rocznie	OZPS	0
Liczba osób objętych szkoleniami i działaniami upowszechniającymi metody pracy z osobami w kryzysie bezdomności	150	Dane własne ROPS	0
Liczba pracowników pomocy i integracji społecznej objętych szkoleniami i doradztwem	1 400	Dane własne ROPS	1 900
Liczba szkoleń dla kadr CUS	3 rocznie	Dane własne ROPS	6
Liczba opracowanych lokalnych i regionalnych planów rozwoju usług społecznych w regionie	70	Dane własne ROPS	32

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Źródło: opracowanie własne.

Spis tabel

Tabela 1. Sytuacja finansowa i miejsce zamieszkania a styl życia.....	34
Tabela 2. Zasoby komunalne gmin w latach 2023–2025.....	39
Tabela 3. Mieszkania treningowe i wspomagane w latach 2023–2025	41
Tabela 4. Dzielne placówki dla osób z niepełnosprawnościami, długotrwale chorych, w podeszłym wieku, z zaburzeniami psychicznymi w latach 2023–2025	43
Tabela 5. Domy pomocy społecznej prowadzone przez samorzady lub na ich zlecenie oraz placówki całodobowej opieki w latach 2023–2025.....	44
Tabela 6. Placówki dla osób w kryzysie bezdomności w latach 2023–2025	47
Tabela 7. Placówki dla osób doświadczających przemocy w latach 2023–2025.....	48
Tabela 8. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w CIS w latach 2023–2025	56
Tabela 9. Struktura osób kończących zajęcia w CIS w latach 2023–2025	57
Tabela 10. Struktura osób rozpoczynających zajęcia w KIS w latach 2023–2025 ...	58
Tabela 11. Struktura osób kończących zajęcia w KIS w latach 2023–2025	59
Tabela 12. Wybrane dane dotyczące WTZ w latach 2023–2025	60
Tabela 13. Zatrudnienie w zakładach aktywności zawodowej w latach 2023-2025 (stan na 31.12.)	61
Tabela 14. Przedsiębiorstwa społeczne w układzie powiatów według stanu na 31.12.2025 r.....	63
Tabela 15. Liczba spółdzielni socjalnych funkcjonujących w latach 2023–2025	64
Tabela 16. Wybrane dane dotyczące spółdzielni socjalnych dla których założycielem lub członkiem jest JST w latach 2023-2025.....	65
Tabela 17. Liczba uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2023–2025	68
Tabela 18. Liczba słuchaczy uniwersytetów trzeciego wieku w powiatach województwa pomorskiego w latach 2023–2025.....	69
Tabela 19. Gminne rady seniorów w latach 2023–2025 według stanu na koniec roku w układzie powiatów	71
Tabela 20. Powiatowe rady seniorów w latach 2023–2025 według stanu na koniec roku	72
Tabela 21. Dzielne Domy „Senior+” dofinansowane w Programie w 2025 roku.....	74
Tabela 22. Kluby „Senior+” dofinansowane w Programie w 2025 roku	75
Tabela 23. Kluby seniora w latach 2023–2025.....	76
Tabela 24. Liczba osób, którym decyzją przyznano świadczenia w latach 2023–2025 według rodzajów świadczeń	83
Tabela 25. Kontrakty socjalne w latach 2023–2025	94
Tabela 26. Projekty socjalne w latach 2023–2025	95
Tabela 27. Usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania oraz w latach 2023–2025 ..	96
Tabela 28. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania – zadania własne gmin w latach 2023–2025.....	97

Tabela 29. Specjalistyczne usługi opiekuńcze w miejscu zamieszkania dla osób w kryzysie psychicznym – zadania zlecone gminom w latach 2023–2025	97
Tabela 30. Usługi sąsiedzkie w latach 2023–2025	98
Tabela 31. Hospicja stacjonarne i całodobowe w latach 2023–2025	99
Tabela 32. Asystentura rodzin i rodziny wspierające w latach 2023–2025	101
Tabela 33. Placówki wsparcia dziennego w latach 2023–2025	102
Tabela 34. Liczba dzieci przebywających w rodzinnej i instytucjonalnej pieczy zastępczej w latach 2023-2025 (według stanu na 31 grudnia)	103
Tabela 35. Czas przebywania dzieci w pieczy w latach 2023–2025	104
Tabela 36. Rodzinna piecza zastępcza w latach 2023-2025	105
Tabela 37. Liczba dzieci w rodzinnej pieczy zastępczej w latach 2023–2025	106
Tabela 38. Liczba osób przeszkolonych na kandydatów na rodziny zastępcze i prowadzących rodzinne domy dziecka w latach 2023–2025	107
Tabela 39. Liczba placówek opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025....	108
Tabela 40. Liczba miejsc w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025.....	109
Tabela 41. Liczba dzieci w placówkach opiekuńczo-wychowawczych w latach 2023–2025.....	110
Tabela 42. Liczba osób powyżej 18 roku życia opuszczających pieczę rodzinną i instytucjonalną w latach 2023-2025 według przyczyn	111
Tabela 43. Liczba świadczeń udzielonych usamodzielniającym się wychowankom pieczy zastępczej w latach 2023–2025	111
Tabela 44. Dzieci przysposobione i szkolenia dla kandydatów na rodziny przysposabiające w latach 2023–2025	113
Tabela 45. Ogólna kwota dofinansowania (PFRON, środki własne powiatów) w latach 2023–2025 [zł]	114
Tabela 46. Dofinansowanie wybranych zadań rehabilitacji społecznej realizowanych przez powiaty województwa pomorskiego w latach 2022–2024	116
Tabela 47. Program „Aktywny Samorząd” w latach 2023–2025	118
Tabela 48. Zasiłki rodzinne wraz z dodatkami w latach 2023–2025	121
Tabela 49. Fundusz alimentacyjny w latach 2023–2025	122
Tabela 50. Kwota świadczeń opiekuńczych w latach 2023–2025 [zł].....	124
Tabela 51. Liczba świadczeń opiekuńczych w latach 2023–2025	124
Tabela 52. Dodatki mieszkaniowe w latach 2023–2025	127
Tabela 53. Zatrudnienie w jednostkach pomocy społecznej w latach 2023–2025..	129
Tabela 54. Pracownicy socjalni w podziale na stanowiska w latach 2023–2025....	131
Tabela 55. Liczba organizacji pozarządowych w latach 2023–2025	140
Tabela 56. Odsetek organizacji pozarządowych przypadających na 10 tysięcy ludności według powiatów w latach 2023–2025	141
Tabela 57. Zlecenie wybranych usług organizacjom pozarządowym w 2025 roku.	143

Tabela 58. Środki przeznaczone na realizację zadań publicznych w ramach otwartych konkursów ofert oraz na dotacje w trybie 19a ustawy o działalności pożytku publicznego w 2025 roku	146
Tabela 59. Środki finansowe na wydatki w zakresie pomocy społecznej i innych obszarach w latach 2023–2025 [zł]	150
Tabela 60. Monitoring wskaźników rezultatu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2025	177
Tabela 61. Monitoring wskaźników produktu Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Przemocy Domowej na lata 2021–2030 w roku 2025	178
Tabela 62. Monitoring wskaźników RPD1 za rok 2025.....	184
Tabela 63. Monitoring wskaźników rezultatu Regionalnego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030 w roku 2025	188
Tabela 64. Monitoring wskaźników produktu Regionalnego Programu Przeciwdziałania Wykluczeniu Społecznemu na lata 2025-2030 w roku 2025	188

Spis wykresów

Wykres 1. Odchylenie rzeczywistej liczby mieszkańców województwa pomorskiego w 2025 roku od założeń prognozy ludności z 2022 roku (w osobach).....	19
Wykres 2. Kategorie wydatków na towary i usługi, o najwyższym procentowym wzroście w latach 2023–2024 – województwo pomorskie	22
Wykres 3. Wskaźnik zagrożenia ubóstwem relatywnym w latach 2021-2024 (Polska)	24
Wykres 4. Poziom wykształcenia a otyłość.....	34
Wykres 5. Struktura mieszkańców domów pomocy społecznej według typów DPS (stan na 31.12.2025 r.).....	46
Wykres 6. Zmiany liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2023 - 2025 dla wybranych powodów udzielenia.....	80
Wykres 7. Wskaźnik deprywacji lokalnej w podziale na powiaty w 2025 roku [%] ...	82
Wykres 8. Rodziny korzystające z pomocy społecznej w 2025 roku według liczby posiadanych dzieci	85
Wykres 9. Liczba osób, którym przyznano wybrane świadczenia pieniężne w latach 2023–2025.....	89
Wykres 10. Praca socjalna w latach 2023–2025	93
Wykres 11. Udział dzieci umieszczonych w pieczy rodzinnej i instytucjonalnej w ogólnej liczbie dzieci umieszczonych w pieczy w 2025 roku.....	104
Wykres 12. Ośrodki pomocy społecznej niespełniające wymogów zatrudnienia pracowników socjalnych w odniesieniu do ogólnej liczby ośrodków	132

Fundusze Europejskie
dla Rozwoju Społecznego

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

Spis rysunków

Rysunek 1. Skala zmian demograficznych na Pomorzu: wyludnianie powiatów i starzenie się społeczeństw	20
Rysunek 2. Prognoza 2035: Rosnący problem otyłości w podziale na pokolenia....	33